

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

ТРЭНДЫ ДЛЯ СУЧАСНАГА

За «круглым
сталом» «К» —
абмеркаванні
будучай
Усебеларускай
выстаўкі
сучаснага
мастацтва.

С. 3, 4 — 5

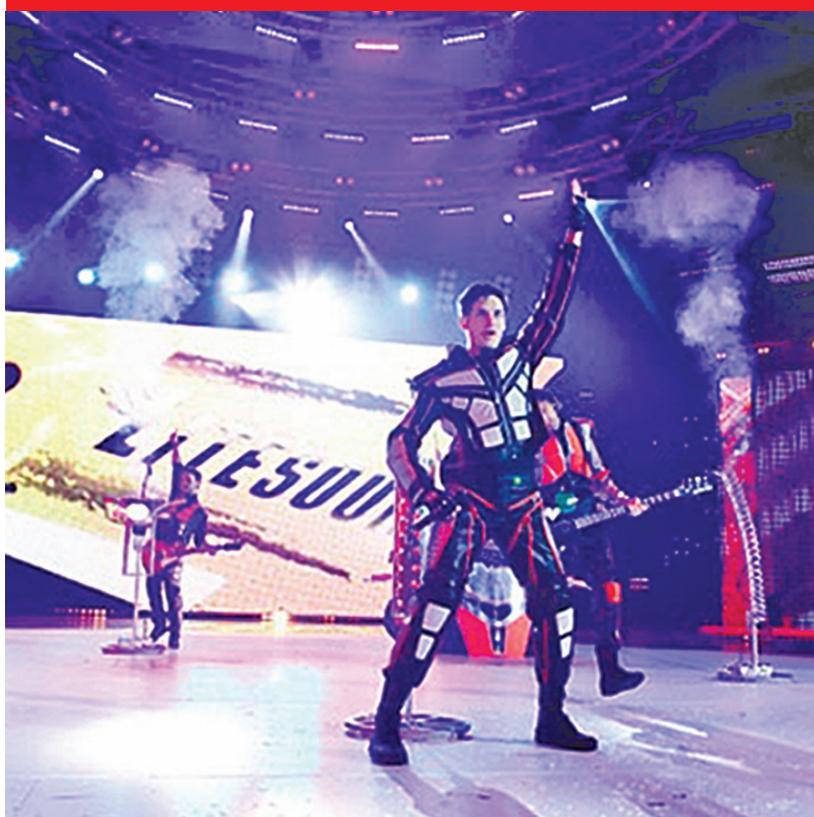
ВЯСНА, АРХІДЭІ, КАХАННЕ...

Фота Юрыя ІВАНОВА

С. 2, 8 — 9

ТРЫ САКАВІЦКІЯ ПАЖАДАННІ АД «ЛАЙТСАУНДА»

С. 6

«ГУЛЬНЯ» З КЛАСІКАМ?

Гартаем том
эпістальнай
спадчыны са Збору
твораў Максіма Танка.

С. 10 — 11

«РЭДКАЯ» КРУГЛАЯ ДАТА

С. 2

Конкурс кінапраектаў: Палажэнне — зацверджана

Прэс-служба Беларускага Урада паведаміла, што пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 174 ад 24 лютага 2012 года зацверджана Палажэнне аб Адкрытым рэспубліканскім конкурсе кінапраектаў на вытворчасць нацыянальных фільмаў і фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў.

Конкурс праводзіцца ў мэтах павышэння ролі нацыянальнай кінематаграфіі ў сацыяльна-культурным жыцці грамадства, захавання і развіцця традыцый нацыянальнага кінамастацтва; адбору кінапраектаў для вытворчасці нацыянальных фільмаў і фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў, што поўнасцю або часткова фінансуюцца за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту; павышэння мастацкага ўзроўню фільмаў і іх відовішчнага патэнцыялу; стымулявання стварэння і развіцця незалежных арганізацый кінематаграфіі; стымулявання сумеснай фільмавытворчасці; развіцця дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы кінематаграфіі.

Удзельнікамі конкурсу могуць выступаць арганізацыі кінематаграфіі Беларусі. Яны павінны мець маёмасныя правы на кінапраекты, што прадстаўляюцца для ўдзелу. Арганізацыі, якія прадстаўляюць кінапраект на конкурс, бяруць на сябе абавязальнасць стварыць фільм самастойна або сумесна з іншым вытворцам фільма (прадзюсарам), а так-

сама забяспечыць яго папулярызаванасць, у тым ліку за межамі краіны. Удзельнікі за свой кошт нясуць расходы на падрыхтоўку матэрыялаў, што прадстаўляюцца для ўдзелу ў конкурсе.

Ацэньвае кінапраекты і вызначае пераможцу (пераможцаў) конкурсу камісія, склад і Палажэнне аб рабоце якой зацвярджаюцца Міністэрствам культуры. Конкурс праводзіцца не менш як адзін раз на год у тэрміны, вызначаныя Міністэрствам культуры. Ведамства зацвярджае пералік прыярытэтных тэм для вытворчасці фільмаў.

Склад конкурснай камісіі фарміруецца ў колькасці не менш як дзевяць чалавек. У яе ўключаюцца прадстаўнікі міністэрстваў культуры, інфармацыі і фінансаў, тэлеканалаў, кінавідэапракату, дзеячы культуры і мастацтваў, іншыя зацікаўленыя. Пры неабходнасці да работы камісіі прыцягваюцца незалежныя эксперты. У выпадку, калі ўдзельнік конкурсу (прадстаўнік удзельніка конкурсу) з'яўляецца членам камісіі, ён не можа ўдзельнічаць у абмеркаванні і прыняцці рашэння па прадстаўленым ім кінапраекце.

Інфармацыя аб правядзенні конкурсу размяшчаецца не пазней за месяц да пачатку яго правядзення на сайце Міністэрства культуры, у газеце "Культура", іншых друкаваных і электронных СМІ і змяшчае звесткі аб часе, месцы правядзення конкурсу, яго ўмовах, крытэрыях і парадку ацэнкі прадстаўленых удзельнікамі матэрыялаў, парадку і тэрмінах аб'яўлення вынікаў, а таксама іншыя неабходныя звесткі.

Да крытэрыяў ацэнкі кінапраекта адносяцца: выкарыстанне новых арыгінальных творчых ідэй і задум, актуальнасць тэмы; мастацкая якасць літаратурнага сцэнарыя; сацыяльная значнасць кінапраекта, выхаваўчая накіраванасць, абвясненне духоўных, маральных, гуманістычных каштоўнасцей; стварэнне прывабнага іміджа Беларусі; абгрунтаванасць кошту фільма (выдаткаў на вытворчасць фільма); суадносіны долі выкарыстаных на вытворчасць фільма ўласных сродкаў удзельніка і (або) іншых крыніц, не забароненых заканадаўствам краіны; прыцягненне да вытворчасці фільма іншых вытворцаў фільмаў (прадзюсараў); магчымасць рэалізацыі ў поўным аб'ёме мерапрыемстваў па папулярызаванасці фільма, у тым ліку за межамі краіны, а таксама іншыя крытэрыі, якія характарызуюць эфектыўнасць кінапраекта.

Пры выбары кінапраекта перавага, як правіла, аддаецца тым, што адпавядаюць названым крытэрыям ацэнкі кінапраекта і пераліку прыярытэтных тэм, зацверджаных Міністэрствам культуры.

Пасля завяршэння канчатковага тэрміну прадстаўлення матэрыялаў для ўдзелу ў конкурсе старшыня камісіі вызначае час і месца правядзення яе пасяджэння.

Камісія ацэньвае прадстаўленыя на конкурс матэрыялы; пры неабходнасці запытвае ва ўдзельнікаў дадатковую інфармацыю, што датычыцца растлумачэння прадстаўленых ім матэрыялаў; выбірае адзін або некалькі лепшых кінапраектаў; цягам дзясці рабочых дзён пасля прыняцця рашэння па выбары кінапраектаў паведамляе ўдзельнікам вынікі.

Пастанова ўступае ў сілу з дня яе афіцыйнага апублікавання.

"Кожны канцэрт ператвараецца ў свята"

Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыв Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г.І. Цітовіча з 60-годдзем з дня заснавання гэтага праслаўленага ансамбля. Пра гэта паведамляе Прэс-служба Беларускага Лідара.

Прэзідэнт адзначыў важную ролю хору ў захаванні і развіцці багатых традыцый Беларускай музыкі.

"Кожны канцэрт хору ператвараецца ў яркае музычнае свята, дэманструе багацце і разнастайнасць вобразаў і фарбаў нашай нацыянальнай культуры. Не выпадкова творчасць калектыву карыстаецца папулярнасцю не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі", — гаворыцца, у прыватнасці, у віншаванні.

Аляксандр Лукашэнка выказаў упэўненасць, што калектыв і надалей будзе працаваць з такім жа натхненнем і самаадданасцю на карысць Радзіме.

Дарагія жанчыны! Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — члены Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе шчыра віншуюць вас з надыходзячым Днём жанчын!

Сімвалічна, што гэтае свята прыходзіць да нас у першыя вясновыя дні, каб мы мелі магчымасць выказаць прыгожай палове чалавецтва шчырыя пачуцці глыбокай павагі і ўдзячнасці за цяжкую і дабрыню, прыгажосць і талент, трывучасць і працаздольнасць. Многімі дасягненнямі ў культурным і грамадскім жыцці мы абавязаны менавіта жанчынам. У вашых надзейных руках захоўваецца і прымнажаецца духоўная спадчына Беларускага народа.

Ад усяго сэрца жадаем вам добрага здароўя, асабістага шчасця, творчага натхнення і дабрабыту. Няхай кожны дзень у вашым жыцці будзе напоўнены любоўю, радасцю і ўвагай.

Старшыня камісіі Уладзімір ЗДАНОВІЧ

Мілья жанчыны! Дарагія калегі і сяброўкі!

Прыміце сардэчныя віншаванні з чудовым і ў поўнай меры заслужаным вамі святам — Днём жанчын!

Вы ўвасабляеце сабой жыццесцягальную сілу любові і ахвярнага мацярынства, сусветную мудрасць і прыгажосць, імкненне да стваральнай працы і нястомнай барацьбы супраць зла ва ўсіх яго правах.

Дзякуй вам за тую Дабрыню, якую вы несцеце людзям. Асабліва ўдзячнасць — жанчынам, чыя жыццёвая пазіцыя і талент актыўна працягваюцца ў сферах культуры, спорту, СМІ і паліграфіі, грамадскай дзейнасці, — вам, дарагія калегі.

Паклон жанчынам — ветэранам працы і Вялікай Айчыннай вайны, якія ўяўляюць з сябе прыклад найвышэйшага ўвасаблення жаночасці і мужнасці.

Жадаем вам, вашым родным і бліжкім доўгіх і шчаслівых гадоў жыцця! І няхай кожны дзень гэтага жыцця будзе напоўнены каханнем, абаяннем і цеплынёй!

Ад імя Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры — старшыня ЦК Наталля АЎДЗЕЕВА

29 лютага Беларусь культурная адзначыла памятную дату: 140-годдзе з дня нараджэння знакамітага сына нашай зямлі — народнага мастака БССР і РСФСР, акадэміка, цудоўнага песняра прыроды Вітольда Бялыніцкага-Бірулі. Святочныя мерапрыемствы з гэтай нагоды прайшлі ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, у Магілёве і ў Бялыніцкім раёне Магілёўшчыны, на малой радзіме мастака.

Так супала, што ў сераду, 29 лютага, у НММ якраз быў дзень бясплатнага наведання музея (апошняя серада кожнага месяца), і таму ў залах, як кажуць, яблыку не было куды ўпаці: усе памяшканні, асабліва — на першым паверсе, дзе праходзілі юбілейныя святкаванні, былі перапоўнены.

У зале, дзе размешчана пастаянная экспазіцыя твораў В.Бялыніцкага-Бірулі, адбылася цікавая вечарына, якую вяла намеснік дырэктара музея Надзея Усава. Сваімі ўспамінамі пра "сустрэчы" з творчасцю Маэстра і роздумамі пра месца мастака ў беларускай, рускай і еўрапейскай прасторы падзяліліся загадчык аддзела рускага мастацтва Аляксей Харак; былы галоўны захавальнік музейнага фонду Канстанцін Федарышкін, які сорок гадоў таму перавозіў у Мінск частку спадчыны Вітольда Каэтанавіча з яго цвярской дачы "Чайка"; вядомы пейзажыст Ігар Бархаткоў, чый бацька Антон Стэфанавіч Бархаткоў быў сябрам і лепшым вучнем Бялыніцкага-Бірулі; мастацтвазнаўца, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, рэдактар аддзела газеты "Культура" Барыс Крэпак. Потым адбыўся канцэрт класічнай музыкі ў выкананні маэстра Ігара Алоўнікава.

У той жа дзень святочныя акцыі ў гонар юбіляра прайшлі і на Магілёўшчыне. Да помніка мастаку, які размешчаны на тэрыторыі Магілёўскага мастацкага музея В.Бялыніцкага-Бірулі, жыхары ўсклалі кветкі. Спецыяльна да гэтага дня тут, у музеі, была адкрыта выстаўка жывапісу майстра, якую гараджане таксама наведвалі бясплатна. Дарэчы, гэты музей як філіял НММ быў адкрыты акурат 30

"Я ніколі не забываў Беларусь!.."

гадоў таму ў будынку XVII ст. Сярод экспанатаў — акрамя твораў, дакументы, арыгінальныя фатаграфіі, прыватныя рэчы мастака, палітра, пэндзлі, мэбля, лісты Ільі Рэліна да маладога Вітольда...

А ў абласным мастацкім музеі імя П.В. Масленікава прайшла вечарына творчай "эліты" горада ў гонар Маэстра, дзе была выстаўлена карціна жывапісца "Месячная ноч" і адбыўся канцэрт фартэпійнай музыкі.

І, нарэшце, у Бялыніцкім раённым музеі В.К. Бялыніцкага-Бірулі адкрылася выстаўка жывапісу юбіляра з фондаў НММ і экспазіцыя твораў удзельнікаў міжнародных пленэраў, якія ў розныя гады прысвячаліся Мастаку. Гэтую акцыю прэзентавалі дырэктар Нацыянальнага мастацкага Уладзімір Пракапаў і кіраўніцтва раёна.

У Беларусі знаходзіцца самая вялікая на постсавецкай прасторы калекцыя твораў мастака — больш за 450 карцін і эцюдаў. Асабістую ролю ў гэтым зборы, у захаванні творчай спадчыны Вітольда Каэтанавіча, канешне ж, адыграла колішні кіраўнік музея Алена Аладава,

Тры падзеі ў гонар Бялыніцкага-Бірулі

якая сябрвала з мастаком і яго жонкай Аленай Аляксееўнай.

Вясной 1947 г. В.Бялыніцкі-Бірулі па-спраўе разлука з радзімай наведваў Беларусь. 3 мая па чэрвень ён жыў і працаваў пад Мінскам — на Белае дачы, дзе намалюваў колькі дзясціку эцюдаў, якія склалі цыкл палотнаў пра Беларусь, у тым ліку такія шэдэўры, як "Зноў зацвітала вясна", "Беларусь. Пачатак мая", "Зялёны май", "Зазеленела. Беларускія бярозкі" ды іншыя. Тады ён і запісаў: "Я не быў у Беларусі больш за 40 гадоў, але ніколі не забываў, як лясы, рэкі, азёры, бясконца родныя і блізкія майму сэрцу..."

Так, Вітольд Каэтанавіч, нягледзячы на сваю пастаянную "прапіску" ў Расіі, заўсёды заставаўся шчырым беларусам. І ад "беларускасці" ніколі не адмаўляўся, а, наадварот, вельмі ганарыўся сваім паходжаннем. Дарэчы, мала хто ведае, але на ІІ З'ездзе мастакоў БССР, у 1948 годзе, ён быў абраны ганаровым старшынёй нашага Саюза (старшынёй стаў Яўген Зайцаў). Менавіта тады з трыбуны З'езда ён заявіў: "Я заўсёды ўсім сэрцам з вамі, дарагія землякі!"

Наш кар.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Прэзентацыя горада Полацка, што прайшла 29 лютага ў Доме дружбы, распачаўся шэраг культурных мерапрыемстваў, прысвечаных святкаванню 1150-годдзя з часу заснавання горада.

Імпрэза, якая сабрала прадстаўнікоў міністэрстваў, пасольстваў, акрэдытаваных у Беларусі, знакамітых палачан, творцаў ды самую разнастайную публіку, сваёй мэтай ставіла папулярызаванасць Полацка як горада, які можа пахваліцца не толькі сваёй багатай культурнай спадчынай, але і прывабнымі інвестыцыйнымі магчымасцямі.

Старшыня Полацкага гарвыканкама Аляксандр Пазняк у прэзентацыі праектаў развіцця славутага поліса прадставіў Полацк горадам не толькі мінулага,

Поліс Полацк: праз мінулае — у будучае

але і цяперашняга. Макет пабудовы новай інфраструктуры вакол яго славутацэй — Сафійскага сабора, тэрыторыі Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра ды іншых помнікаў — прадэманструваў турыстычны патэнцыял "бацькі гарадоў беларускіх", святыні якога, вядомыя далёка за яго межамі, нарэшце, могуць атрымаць належнае рэкрэацыйнае атачэнне. "Запрашаем усіх наведваць Полацк не толькі ў дзень яго народзінаў, які адбудзецца 25 мая, але і ў любы час, — падсумаваў Аляксандр Пазняк. — Мы адкрыты для кантактаў".

Вечар дапоўнілі выступленні творчых калектываў, а таксама прэзентацыя кнігі Навума Гальяравіча "Я — ад дрэва твайго лісток".

— Полацк быў першым горадам, які я наведваў у Беларусі, — падзяліўся сваімі ўражананнямі пасля прэзентацыі з карэспандэнтам "К" Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Сербія ў Рэспубліцы Беларусь доктар Стоян Еўціч. — Мне ён вельмі спадабаўся. А, як кажуць у нас у Сербіі, першае каханне ніколі не забываецца... І таму пасля імпрэ-

Фота Юрыя ІВАНОВА

зы я абавязкова наведваю яго ўвесну...

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Гун Цзяньвэй таксама не застаўся аб'якавым да "Горада музеяў".

— Усё пачулае на імпрэзе ўразае мяне каласальна! — сказаў ён нашаму карэспандэнту. — Мне захацелася больш працягнуць і даведацца пра гэты горад, бо ў ім, я зразумей, — карані беларускай культуры. Хацелася б, каб і дэлегацыя кітайскага пасольства больш пра яго дазналася. Мы павінны туды паехаць...

Лшчэ спадар Гун Цзяньвэй агучыў і прапанову аб пошуку горада-пабраціма Полацка ў Кітаі: "Чаму ў Наваполацка такі партнёр ёсць, а ў Полацка няма?" — зазначыў ён.

Д.А.

На здымках: старшыня Полацкага гарвыканкама Аляксандр Пазняк на прэзентацыі; разарот кнігі "Я — ад дрэва твайго лісток".

Праект "Бульвар Мулявіна"? Чаму б і не?

Вынікам візиту ў Мінск расійскай дэлегацыі на чале са спецыяльным прадстаўніком Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі па міжнародным супрацоўніцтве, паслом па асобых даручэннях Міхаілам Швыдкім стала папярэдняя самоўленасць аб правядзенні шэрагу сумесных мерапрыемстваў.

Магчымыя праекты двух бакоў былі абмеркаваны на галоўным мерапрыемстве творчых сустрэч — "круглым сталем" "Беларусь — Расія: узаемаўзбагачэнне культур". З беларускага боку ў пасяджэнні прынялі ўдзел намеснік старшыні Грамадскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Анатоль Бутэвіч, галоўны дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь Аляксандр Анісімаў, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай Пінігін. З расійскага — акрамя Міхаіла Швыдкога, народная артыстка СССР Людміла Чурсіна. Прысутнічалі прадстаўнікі СМІ дзвюх краін.

З прапанаваных на "круглым сталем" ідэй Міхаіл Швыдкой падтрымаў прапанову аб сумесным мерапрыемстве ў літаратурна-тэатральнай сферы. "Вечар беларуска-расійскай пазіі падаецца самым магчымым варыянтам падобнага супрацоўніцтва, — адзначыў пасол па асобых даручэннях. — Трэба звесці маладых паэтаў, каб яны пачалі перакладаць адно аднаго. Менавіта так выбудоваліся стасункі паміж паэтамі ў савецкія часы". Цалкам магчымай і прывабнай падалася ідэя ўдзелу ў падобным вечары вядомых артыстаў Беларусі і Расіі. "Калі б вершы маладых творцаў прачыталі знакамітыя актёры, — разважаў Міхаіл Швыдкой у адказ на прапановы ўдзельнікаў дыялога, — гэта значна павялічыла б аўдыто-

рыю падобнай імпрэзы".

Гэтак сама не падалася бесперспектыўнай двум бакам прапанова аб стварэнні спецыяльнай прэміі для перакладчыкаў за папулярнызацыю класічнай літаратуры. "Вядома, штогадовая сустрэча перакладчыкаў ладзіцца ў Ерэфане, — падтрымаў узятыю Анатолем Бутэвічам праблему дэфіцыту высокамастацкага перакладаў Міхаіл Швыдкой. — У Маскве працуе Інстытут перакладу, але я згодны з тым, што мы можам паставіць задачу арганізацыі падобнага форуму ў рамках мерапрыемстваў Саюзнай дзяржавы".

Цалкам слушную ідэю аб правядзенні сумеснага маладзёжнага опернага фестывалю выказаў на пасяджэнні Аляксандр Анісімаў. "Чаму б не зладзіць аналагічнае мінскаму мерапрыемства ў Самары на пляцоўцы Опернага цэнтра?" — агучыў прапанову маэстра. Акрамя таго, дырэктар указваў на адсутнасць да гэтай пары ў сталіцы Беларусі летняга фестывалю сімфанічнай музыкі. "Гэты форум мог бы злучыць не толькі аркестры Расіі ды Беларусі, але і краін СНД, — падкрэсліў Аляксандр Анісімаў. — І ў мяне нават ёсць варыянт назвы для гэтага фестывалю: "Бульвар Мулявіна"...

Перспектывы будучага маладзёжнага мерапрыемства адпаведным чынам прадэманстравалі сумесны канцэрт маладых салістаў Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі і Вялікага тэатра Расіі, які прайшоў у рамках беларуска-расійскіх творчых сустрэч у Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Канцэрт, які наведваў і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, стаў завяршальным акордам праграмы беларуска-расійскай сустрэчы. Яе арганізатарам выступіла Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД.

Д.А.

Жывапіс Савіцкага ў НББ

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі да 13 сакавіка працуе кніжна-ілюстрацыйная выстаўка "Жывапіс раскрыжаванай душы", прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння народнага мастака СССР і Беларусі, Героя Беларусі, акадэміка М.А. Савіцкага (1922 — 2010 гг.).

У экспазіцыі прадстаўлена больш за 80 дакументаў: кнігі, часопісы, паштоўкі, плакаты, рэпрадукцыі карцін мастака. Цэнтральны яе раздзел складаюць работы М.Савіцкага, прысвечаныя Вялікай

Айчыннай. У іх аснове — асабіста перажытае. Сярод экспанатаў — рэпрадукцыі знакамітых палотнаў "Партызаны", "Партызанская Мадонна", а таксама серыі "Лічыны на сэрцы"...

Трагедыя Чарнобыля, якая болям адгукнулася ў сэрцы мастака, прадстаўлена на выстаўцы рэпрадукцыямі цыкла карцін "Чорная быль". Яны распавядаюць пра людскія пакуты і страты...

Экспазіцыя знаёміць таксама з рэпрадукцыямі палотнаў Савіцкага, дзе адлюстраваны стваральная праца, радасць жыцця, прыгажосць чалавека, з партрэтным жывапісам мастака, карцінамі на біблейскія тэмы.

Ад Парыжа да Нясвіжа па Радзівілаўскай карце

Шэрагу пытанняў далейшага развіцця і функцыянавання UNESCO прысвечана чарговая, 189-я, сесія Выканаўчага савета гэтай сусветнай арганізацыі, што зараз праходзіць у Парыжы.

У рамках прадстаўнічага форуму разглядаюцца пытанні аб выкананні праграмы арганізацыі і выніках, дасягнутых за апошнія два гады, а таксама планы на бліжэйшы час.

Акрамя таго, удзельнікамі сесіі плануецца разгледзець апошнія рашэнні арганізацыйнай сістэмы ААН, якія маюць дачыненне да дзейнасці UNESCO, а таксама ход падрыхтоўкі да III Міжнароднага кангрэса па тэхнічнай і прафесійнай адукацыі.

Мы датэлефанаваліся ў Парыж да кіраўніка беларускай дэлегацыі, старшыні Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах UNESCO, пасла па асобых даручэннях Міністэрства замежных спраў нашай краіны Уладзіміра Шчаснага. Па яго словах, гэтымі днямі ў штаб-кватэры арганізацыі разглядаецца шэраг тэхнічных пытанняў. Разам з тым, да закрыц-

ця сесіі, што адбудзецца 10 сакавіка, яе удзельнікамі будуць абмяркоўвацца пытанні распрацоўкі праекта праграмы і бюджэту арганізацыі на 2014 — 2017 гг. Больш падрабязнай інфармацыяй пра значэнне вынікаў форуму для далейшага развіцця нашай культуры адмыстова для чытачоў "К" Уладзімір Шчасны паабяцаў падзяліцца адразу па закрыцці сесіі.

Разам з тым, сумесна са старшынёй Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO Беларусі Уладзімірам Шчасным у Нясвіжскім палацава-паркавым комплексе была падрыхтавана і адкрылася выстаўка "Беларусь: картаграфічныя крыніцы XVI — XVIII стст.". У прыватнасці, у адной з залаў копіяны рэзідэнцыі Радзівілаўскага экспануюцца як арыгінальныя карты XVI — XVIII стст., так і рэпрэзінтныя выданні. Дзякуючы прадстаўленым экспанатам можна прасачыць паслядоўнасць з'яўлення на старажытных картах асобных беларускіх тэрыторый. Варта адзначыць, што цэнтральнае месца ў выставачным праекце займае так званая Радзівілаўская карта "Вялікае Княства Літоўскае" — арыгінал 1-й паловы XVII стагоддзя.

К.А.

Яшчэ пад час папярэдняга "круглага стала" ў рэдакцыі "К", прысвечанага ўдзелу Беларусі ў Міжнародных біенале сучаснага мастацтва, пад высокай столлю нашай канферэнц-залы пастаянна лунала думка: у краіне даўно настала патрэба свайго маштабнага выставачнага праекта, здатнага паўнаватасна рэпрэзентаваць гэты пласт культуры. І вось, літаральна праз колькі месяцаў, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь анансавала правядзенне восенню бягучага года Усебеларускай выстаўкі сучаснага мастацтва. У назве праекта — наймысленая адсылка да такой знакавай падзеі, як Першая Усебеларуская выстаўка 1925-га. Але насамрэч ён не мае прамых аналагаў у айчыннай гісторыі. Па-першае, у фокусе ўвагі апынулася менавіта тое сучаснае мастацтва, якое на Захадзе (справядліва ці не) называюць contemporary art. А па-другое... Возьмем хаця б чыста "колькасныя" параметры: выстаўка пройдзе ў павільёне Нацыянальнага выставачнага цэнтра "БелЭКСІА" агульнай плошчай у тры тысячы (!) квадратных метраў. Гэта больш, чым усе мінскія арт-пляцоўкі, разам узятыя.

Абсалютна новым будзе таксама і прыныцп арганізацыі такой маштабнай падзеі. Міністэрства культуры поўнасьцю адмовілася ад дырэктывных метадаў, аб'явіўшы адкрыты конкурс на стварэнне куратарскай канцэпцыі выстаўкі. Журы разгледзіць "безыменныя" (каб ніхто не мог "ціснуць аўтарызтатам") прапановы, і толькі потым мы даведаемся, хто ж будзе кіраваць працэсам.

Дэмакратыя — поўная: прэтэндаваць на гэтую звышадказную ролю можа кожны ахвотны. Для гэтага дастаткова толькі прадставіць такую канцэпцыю, якая ўразіла б кампетэнтнае журы. Зрабіць гэта можна да 10 сакавіка, а ўмовы конкурсу — у "К" № 7 за 2012 г.

Зразумела, што такі інавацыйны ды маштабны праект адразу выклікаў у экспертнага кола нямала пытанняў. Большасць з іх было агучана пад час "круглага стала" ў рэдакцыі "К", у дзел у якім прынялі загадчык аддзела сучаснага беларускага мастацтва Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Вольга АРХІПАВА, галоўны спецыяліст упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Дзяніс БАРСУКОЎ, дырэктар Мінскай гарадской галерэі Леаніда Шчамялява Таццяна БЕМБЕЛЬ, скульптар, мастацтвазнаўца і куратар Павел ВАЙНІЦКІ, мастак, удзельнік Нацыянальнага павільёна Рэспублікі Беларусь на 54-м Венецыйскім біенале Артур КЛІНАЎ, дырэктар Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталля ШАРАНГОВІЧ, кандыдат мастацтвазнаўства, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, мастак Яўген ШУНЕЙКА, спецыяльны карэспандэнт "К", мастацтвазнаўца Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, рэдактар аддзела газеты "Культура" Ілья СВІРЫН, рэдактар аддзела газеты "Культура" Ілья СВІРЫН, рэдактар аддзела газеты "Культура", старшыня секцыі крытыкі і мастацтвазнаўства Беларускага саюза мастакоў Барыс КРЭПАК.

ГРУНТ ІДЭІ І СПІРАЛЬ КАНЦЭПЦЫЙ

Як вызначыць крытэрыі сучаснасці?

"Круглы стол" "К"

Барыс КРЭПАК: — Пасля анансавання праекта, мабыць, не ў мяне аднаго ўзнікла пытанне: а што ж такое сучаснае мастацтва? Я разумею, што для пошуку адказу на яго спатрэбіцца яшчэ адзін "круглы стол", але... тым не менш. Паводле якіх сваіх характарыстык мастацкі твор становіцца сучасным?

Пётр ВАСІЛЕЎСКІ: — Звыклія для нас рэспубліканскія выстаўкі — гэта проста збор твораў, назапашаных у майстэрнях мастакоў за папярэднія гады. І менавіта іх у нас было прынята лічыць сучасным мастацтвам. У дадзеным выпадку, наколькі я разумею, за аснову будзе ўзята прынцыпова іншая схема: бярэцца пэўны крытэрыі "сучаснасці", і выбіраюцца тыя творы, якія яму адпавядаюць.

Ілья СВІРЫН: — Як слушна адзначыў Барыс Аляксеевіч, вызначаць і карэктываваць змест гэтага паняцця можна да бясконцасці. Але ў дадзеным выпадку вэплумачэнне крытэрыя "сучаснасці" мае не тэарэтычны, а чыста прыкладны энс.

Барыс КРЭПАК: — Вось-вось, менавіта пра гэта я і кажу. Мабыць, ці не кожны мастак, які цяпер нас чытае, міжволі задае сабе пытанне: ці "падыходжу" я пад крытэрыі выстаўкі і ці мае шанц трапіць туды, скажам, мой абстрактны пейзаж, напісаны зусім нядаўна? Іншымі словамі — ці "сучасны" я?

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Адказ на гэтае пытанне знаходзіцца выключна ў кампетэнцыі куратара выстаўкі, які будзе выбраны журы пасля завяршэння конкурсу. Што да паняцця "сучаснае мастацтва"... Тут можна спаслацца на сусветную практыку. Урэшце, гэты тэрмін існуе ўжо больш за паўстагоддзя, і яго разумеюць літаральна ў кожным кутку свету.

Артур КЛІНАЎ: — Паспрабую даць кароткае вызначэнне: гэта мастацтва, якое вядзе інтэлектуальны пошук і працуе перадусім з ідэямі,

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Калі наймысленна спрашчаць, сучаснае мастацтва — гэта інсталяцыі, перформанс, відэа-арт, а не традыцыйныя карціны, графіка або, напрыклад, выцінанка — няхай сабе і створаныя літаральна ўчора.

Артур КЛІНАЎ: — Я хацеў бы трошкі "рэабілітаваць" жывапіс. Паколькі зусім не важна, у якой форме прадстаўлены твор сучаснага мастацтва, карціна цалкам можа быць адной з іх. Таму не трэба абмяжоўвацца тымі або іншымі відамі і жанрамі — тымі ж інсталяцыяй або перформансам. Галоўнае, каб быў інтэлектуальны пошук.

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — Выявіць ідэю можна любымі сродкамі. У тым ліку — жывапіснымі.

Артур КЛІНАЎ: — І няма прынцыповай розніцы ў тым, у якой форме тыя канцэпцыі выяўляюцца: ці гэта саломка, ці гэта карціна, ці гэта фільм. Гэта не больш, чым сродак.

Ілья СВІРЫН: — Карціны можна знайсці ледзь не на кожным з буйных біенале сучаснага мастацтва — няхай сабе і ў невялікай прапорцыі параўнальна з іншымі "мадыфікацыямі" мастацтва. Прычым я маю на ўвазе менавіта жывапіс, а не "гульні ў жывапіс", якія ў апошнія дзесяцігоддзі таксама даволі распаўсюджаны.

Яўген ШУНЕЙКА: — У некаторых краінах жывапіс ужо, бадай, "знік" як з'ява. Але Беларусі тое, вядома не датычыцца. Таму на гэтай выстаўцы нельга дапусціць яго дыскрымінацыю: у нас карціна не з'яўляецца анахранізмам.

Артур КЛІНАЎ: — У цэлым, выстаўка падаецца своеасаблівым актам легітымацыі мастацтва, якое доўгі час было на Беларусі як бы на маргінэзе,

якое нібыта "не заўважалі". Дзяржава дадзеным крокам "афіцыйна" прызнае сучаснае мастацтва як паўнаватасную культурную з'яву. І гэта вельмі цудоўна, гэта крок наперад. Але важна, каб у выніку мы не атрымалі старога "тавару" ў новай "упакоўцы", каб пад "сучаснай" назвай не тоіўся стары змест. Вядома, гэта залежыць перадусім ад куратара.

Яўген ШУНЕЙКА: — Гэтым разам не будзе "выстаўкамаў", надзеленыя паўнамоцтвамі адбіраць ды адсейваць. Прынцып арганізацыі выстаўкі — зусім іншы. Журы выбірае куратара, які прапануе спіс сваіх аўтараў, патрэбных для выяўлення яго ідэі.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Сапраўды, наша мэта — гэта не "зборная салянка", але цэласны канцэптальны праект, здатны выявіць цяперашні стан айчыннага сучаснага мастацтва і яго тэндэнцыі.

Ілья СВІРЫН: — Дырэктар Цэнтра сучаснага мастацтва ў Вільнюсе Кястутіс Куйзінас, з якім даводзілася гутарыць пару гадоў таму, мяркуе, што з задачай стварэння такой рэпрэзентатывнай выстаўкі (асабліва — першай) лепш за ўсё можа справіцца менавіта дасведчаны замежны куратар: маўляў, ён здатны ўбачыць агульную карціну "збоку" ці "зверху", і таму будзе больш аб'ектыўны. Дарэчы, задуму запрасіць на гэтую ролю "варага" неаднойчы агучвалі і беларускія мастакі...

(Працяг на стар. 4 — 5.)

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае словы шчырага і глыбокага спачування, падтрымкі родным, блізкім і калегам з прычыны смерці Вячаслава Аляксандравіча ГРЫБАЙЛІ.

Калектыву Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокія спачуванні намесніку генеральнага дырэктара Гедройцу Валерыю Карлавічу з прычыны напаткаўшай яго страты — смерці маці.

(Працяг. Пачатак на стар. 3.)

Артур КЛІНАУ: — Тым самым мы нібыта прызнаём уласную непаўнаважнасць? Маўляў, нават не можам свайго талковага куратара знайсці? Мушу запэўніць: гэта зусім не так. У нас ёсць вельмі здольныя куратары, асабліва сярод моладзі. Можна, у іх пакуль было не так і шмат магчымасцей сябе праявіць? Дык вось яна акурат і з'явіцца.

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — Тут я цалкам салідарная з Артурам. На Беларусі сапраўды ёсць перспектывныя куратары. Да прыкладу, тут прысутны Павел Вайніцкі, чый праект летась

якія адзін куратар наўрад ці здолее. Тут яму спатрэбіцца цэлая каманда, якая абавязкова ўключала б і дызайнера, а таксама, магчыма, і архітэктара.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Зразумела, што адзін чалавек такі праект "не пацягне". І яму спатрэбіцца цэлая група для вырашэння "рабочых момантаў".

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Няма сумневу ў тым, што мы маем вельмі добрую нагоду адпрацаваць сам алгарытм падрыхтоўкі падобных мерапрыемстваў — ад выкрышталізавання задумкі і да рэалізацыі яе ў прастору. Мабыць, варта канстатаваць, што ў нас такія механізмы пакуль дасканала не распрацаваны.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Яшчэ раз падкрэслію: дырэктывныя метады ў дадзеным выпадку прымяняцца не будуць. Таму ўсё і сапраўды залежыць ад куратара.

Ілья СВІРЫН: — Застаецца спадзявацца, што гэтае пытанне будзе вырашана ў "рабочым фармаце" — ужо на стадыі прапрацоўкі куратарскіх канцэпцый альбо іх адбору членамі журы.

Вольга АРХІПАВА: — Усебеларуская выстаўка, якая прайшла ў 1925 годзе, прадугледжвала ўдзел не толькі жыхароў БССР, але і беларусаў з іншых краёў. Адсюль і пытанне: ці будуць запрошаны да ўдзелу ў сёлетняй выстаўцы тыя нашы су-

жары, асабліва ў параўнанні з пануючым сацрэалізмам — ужо пазелянелым ад старасці...

Вельмі шкада, што гэтая выстаўка не пакінула па сабе сведчанняў, нават каталога. Хіба тая сціпкая публікацыя...

Ілья СВІРЫН: — І адсюль узнікае думка: можа, ёсць энас зрабіць нейкі гістарычны экскурс у рамках сёлетняй выстаўкі? Хаця б дзеля таго, каб засведчыць, што нерэалістычнае мастацтва з'явілася ў нас далёка не сёння. Можна згадаць пра Ізраіля Басаву, Тодара Копшу, Аляксея Жданаву — і многія даведаюцца, што і ў савецкі час у нас былі "пробліскі" сучаснага мастацтва.

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — На маю думку, мэтавую аўдыторыю выстаўкі важна ўсведамляць ад пачатку. Калі яна прывячана для вузкага кола даведчанай публікі — гэта адно, а калі разлічана на шырокага наведвальніка — зусім іншае.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Адна з задач выстаўкі — менавіта папулярызаванне сучаснага мастацтва.

Пётр ВАСІЛЕЎСкі: — Вельмі важна, каб куратарская ідэя была актуальнай не толькі для самога куратара. Трэба, каб яна была зразумелая і професіяналу, і гледачу, які зайшоў, што называецца, з вуліцы. Можна зрабіць цудоўную выстаўку, якую, аднак, ацэніць толькі вузкае кола "далучаных". І тады яна не будзе Усебеларускай. Таму тут трэба знайсці належны баланс: прадставіць сапраўды наватарскія творы, зразумелыя, аднак, сярэднястатыстычнаму беларусу, каб той быў калі не захоплены, дык, прынамсі, не расчараваны.

Ілья СВІРЫН: — Мне вельмі імпадуе той падыход, які даваўся сустрэць на апошнім Маскоўскім біенале — імпрэзе, што мела зусім не "вузкатусовачны" характар. Яе асноўны праект наведвала па некалькі тысяч чалавек

штодня! Але паразуменне з шырокай публікай было дасягнута не шляхам "страшчэння" самога мастацкага кантэнту, а менавіта праз асабліваці яго экспанавання. Кожны твор суправаджана невялікай эксплікацыяй, якая папулярнай мовай яго вытлумачвала або, прынамсі, "уводзіла ў кантэкст" — своеасаблівы крок насустрач зацікаўленаму рэцыпіенту. Здавалася б, гэта вельмі проста: пара абзацаў тэксту на сценцы ля нейкай герметычнай інсталляцыі! Але на Беларусі нешта падобнае бачыць пакуль не даводзілася.

Артур КЛІНАУ: — Я перакананы ў адным: не трэба зніжаць гланку. Наадварот, наша задача — спрыяць інтэ-

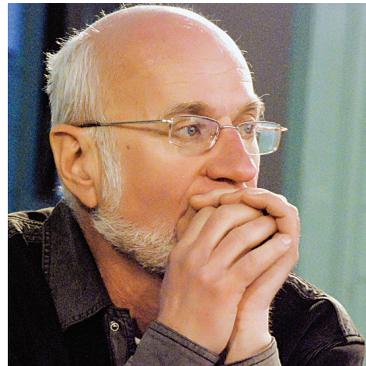
Таццяна Бембель.

Барыс Крэпак.

Вольга Архіпава.

Пётр Васілеўскі.

Дзяніс Барсукоў.

трапіў на Маскоўскі біенале. Або загадчык аддзела нашага музея Вольга Рыбчынская, якая была адобрана Гётэ-Інстытутам у Берліне адным з куратараў міжнароднага мастацкага праекта, дзе аўтары будуць рознымі візуальнымі сродкамі асэнсоўваць гарадскую прастору розных гарадоў, у тым ліку і Мінска.

У нас багата маладых ініцыятыўных людзей, але большасць з іх пакуль яшчэ не выявіла ўвесь свой патэнцыял. Колькі разоў даводзілася чуць: "У нас ёсць цудоўная ідэя, але няма магчымасцей яе ажыццявіць...". Таму трэба даць ім такую магчымасць. Бо інакш заўсёды будзе здавацца, што аўтарытэтных куратараў у нас няма. Дый адкуль яны возьмуцца?

Вольга АРХІПАВА: — Можна, у дадзеным выпадку ёсць энас даць магчымасць рэалізавацца ў рамках выстаўкі не аднаму куратару, а некалькім? Увасобіўшы, магчыма, нават нейкія радыкальна розныя ідэі.

Пётр ВАСІЛЕЎСкі: — Без сумневу, гэтае разуменне сучаснасці, пра якое мы тут ужо казалі, у кожнага з куратараў будзе сваё. І таму калі выстаўка аб'яднае некалькі праектаў, карціна атрымаецца больш поўнай.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Дазвольце не пагадзіцца. На маю думку, выстаўка ўсё ж павінна быць цэльнай. Бо калі падзяліць павільён на "загончыкі", атрымаецца чарговы "кірмаш". Гэта мы ўжо праходзілі.

Вольга АРХІПАВА: — Бывае так, што ў когосьці ёсць ідэя, але сам ён не здатны яе рэалізаваць ад пачатку і да канца. І наадварот, ёсць людзі, якія маюць для гэтага патрэбныя здольнасці і досвед. Уласна, я — да таго, што, магчыма, трэба задумацца пра стварэнне цэлага куратарскага калектыву?

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Цікавая думка. Але галоўнае, каб гэтыя куратары маглі "суіснаваць" у адной прасторы.

Вядома, пераможца конкурсу будзе адзін. Але лічу, што тыя цікавыя ідэі, якія змяшчалі іншыя канцэпцыі, таксама не павінны быць змарнаванымі. Калі іх аўтары не будуць супраць, гэтыя задумкі можна прапанаваць абранаму журы куратару.

Павел ВАЙНІЦКІ: — Тры тысячы квадратных метраў выставачнай плошчы — гэта сапраўдны выклік для любога куратара...

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — Неаспрэчна! Такую вялізную плошчу трэба належна "асвоіць". А гэта значыць — не толькі сфармуляваць трапную ідэю ды выбраць добрых мастакоў, але і дбайна выбудаваць экспазіцыю. Тым больш, памяшканне і сапраўды вельмі складанае: ад пачатку яно не было прывячана для правядзення падобных выставак. Адсюль — і ладны комплекс пытанняў, вырашыць

"Думкі ўслых" мастакоў і мастацтвазнаўцаў

Ілья СВІРЫН: — Азначэнне "ўсебеларуская" ў назве...

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Ён, дарэчы, ставіць сабе за мэту таксама і як бы адмежавацца ад звыклых для нас рэспубліканскіх выставак: каб не было блытаніны.

Ілья СВІРЫН: — Але ў тым аспекце, які я хацеў бы закрануць, гэта акурат і не важна, бо абодва прыметнікі аўтаматычна азначаюць, што прадстаўлена мае быць менавіта ўся Беларусь, а не толькі Мінск. І вось тут, як падаецца, узнікаюць не абыякія праблемы, паколькі рэгіянальныя арт-сцэны ў сталіцы, бадай, невядомыя — хіба што, за рэдкім выключэннем. Збольшага, яны нібы варацца ва ўласным соку. І выстаўка можа стаць як дзейным сродкам іх інтэграцыі ў агульную прастору, так і чарговым выпадкам ігнаравання.

Барыс КРЭПАК: — Мастакі, схільныя да эксперыменту, ёсць і ў Магілёве, і ў Брэсце, і, канешне ж, у Віцебску, дзе даўно існуе цэлая суполка поставангардыстаў. Вядома, выстаўка без іх будзе няпоўнай.

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — Сапраўды, яе назва ўжо сама па сабе абумоўлівае гэтую канцэпцыю. Вось і слова "ўсебеларуская" прадугледжвае маштаб, усеахопнасць. Але, у той самы час, паўнамоцтва па ўвасабленні ідэі у жыццё будуць нададзены канкрэтнаму куратару. І вось тут паўстае пытанне: што рабіць, калі ўзнікне канфлікт паміж куратарскай ідэяй і той "звышканцэпцыяй", закладзенай ужо ў назве? А раптам мастакі з рэгіёнаў "не падыдуць" пад прапанаваную куратарам задумку?

Ілья СВІРЫН: — Згодны, гэта сапраўды складанае пытанне. Але, з іншага боку, увядзенне нейкіх квот — як гэта часам практыкуецца за мяжой, скажам, па гендэрнай прыкмеце, — падаецца мне, па шчырасці, проста глупствам.

айчыннікі, якія жывуць за мяжой, але пазіцыянуюць сябе менавіта як беларускія мастакі?

Яўген ШУНЕЙКА: — Я спецыяльна прынёс сюды шыкоўны альбом твораў Аляксандра Родзіна, зусім нядаўна выпушчаны ў буйным берлінскім выдавецтве, прычым выключна за нямецкія грошы. Няўжо гэта не сведчыць аб прызнанні нашых твораў за мяжой?

Артур КЛІНАУ: — Брак увагі да сучаснага мастацтва на Беларусі абумовіў пераарыентацыю многіх яго прадстаўнікоў на замежныя арт-сцэны. У лепшым выпадку, аўтар жыве тут, а выстаўляецца дзесьці на Захадзе, у горшым — выехаў "з канцамі". І гэтым шляхам пайшлі некаторыя адметныя мастакі... Таму важна паспрыяць "вяртанню" ўсіх гэтых твораў на радзіму — хаця б часоваму, праз удзел у дадзенай выстаўцы.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Гэта пытанне да куратара. Я не маю кампетэнцыі даваць на яго адказ. Аднак зразумела, што канцэпцыя мусіць не толькі ахапіць гэтую групоўку, але і стварыць шырокую рэпрэзентатыўную карціну.

Яўген ШУНЕЙКА: — І сапраўды, выстаўка, якая займае такую плошчу, не павінна быць замкнёнай на нейкі "свае колы". Таму вельмі важна не звужаць кола ўдзельнікаў: маўляў, толькі гэтыя мастакі з'яўляюцца сучаснымі — і ўсё! Дарэчы, пад час нашай гутаркі ў мяне не раз складалася ўражанне, быццам у нас яшчэ нічога пакуль не было, і ўсё толькі наперадзе. Можна, у гэтым і ёсць нешта прыемнае, аднак... Гляджу вось на Артура — і ўзгадваю легендарную выстаўку на Калектарнай у 1987 годзе, у якой ён удзельнічаў...

Барыс КРЭПАК: — Цудоўна памятаю тую выстаўку! Нават напісаў артыкул. Гэта быў самы першы "голас, які кліча ў пустэчы" тагачаснага мастацкага андэграунда. Паўафіцыйная падзея,

паветра, асабліва ў параўнанні з пануючым сацрэалізмам — ужо пазелянелым ад старасці...

Вельмі шкада, што гэтая выстаўка не пакінула па сабе сведчанняў, нават каталога. Хіба тая сціпкая публікацыя...

Ілья СВІРЫН: — І адсюль узнікае думка: можа, ёсць энас зрабіць нейкі гістарычны экскурс у рамках сёлетняй выстаўкі? Хаця б дзеля таго, каб засведчыць, што нерэалістычнае мастацтва з'явілася ў нас далёка не сёння. Можна згадаць пра Ізраіля Басаву, Тодара Копшу, Аляксея Жданаву — і многія даведаюцца, што і ў савецкі час у нас былі "пробліскі" сучаснага мастацтва.

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — На маю думку, мэтавую аўдыторыю выстаўкі важна ўсведамляць ад пачатку. Калі яна прывячана для вузкага кола даведчанай публікі — гэта адно, а калі разлічана на шырокага наведвальніка — зусім іншае.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Адна з задач выстаўкі — менавіта папулярызаванне сучаснага мастацтва.

Пётр ВАСІЛЕЎСкі: — Вельмі важна, каб куратарская ідэя была актуальнай не толькі для самога куратара. Трэба, каб яна была зразумелая і професіяналу, і гледачу, які зайшоў, што называецца, з вуліцы. Можна зрабіць цудоўную выстаўку, якую, аднак, ацэніць толькі вузкае кола "далучаных". І тады яна не будзе Усебеларускай. Таму тут трэба знайсці належны баланс: прадставіць сапраўды наватарскія творы, зразумелыя, аднак, сярэднястатыстычнаму беларусу, каб той быў калі не захоплены, дык, прынамсі, не расчараваны.

Ілья СВІРЫН: — Мне вельмі імпадуе той падыход, які даваўся сустрэць на апошнім Маскоўскім біенале — імпрэзе, што мела зусім не "вузкатусовачны" характар. Яе асноўны праект наведвала па некалькі тысяч чалавек

лектуальнаму росту "сярэднястатыстычнай" публікі. Тым больш, не стаў бы недаацэньваць мінскую аўдыторыю, бо меў ужо нямалявага пераканацца ў тым, што попыт на сучаснае мастацтва ў Беларусі ёсць. Пагатоў, усе мы даўно жывём у глабальным камунікатывым свеце. Можна, менавіта таму нашы гледачы беспраблемна "счытваюць коды" сучаснага мастацтва.

Павел ВАЙНІЦКІ: — Арганізацыя выстаўкі — гэта не толькі асваенне плошчы, але яшчэ і стварэнне інфармацыйнага асяроддзя, умоў для камунікацыі паміж аўтарам і гледачом. І менавіта таму ў рамках дадзенага праекта абавязкова павінен быць арганізаваны цэлы шэраг спадарожных мерапрыемстваў: дыскусіі, семінары, майстар-класы... У форме, напрыклад, экскурсіі па экспазіцыі кожны мастак мае атрымаць магчымасць патлумачыць гледачу, што ён "хацеў сказаць". У гэтым праекце важная не толькі яго бачная, відовішная частка, але і інфармацыйна-адукацыйная.

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — І ў сваёй дзейнасці мы адчуваем, што яе не стае.

Ілья СВІРЫН: — Ну так. Калі чалавек "з дыпломам" усур'ёз мяркуе, што "Чорны квадрат" ён і сам мог бы намаляваць, ды яшчэ і лепш, мабыць, гэта праблема таксама і адукацыі.

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Колькі разоў мне даводзілася чуць падобныя выказванні! А некай аднойчы я адчула сапраўдны інсайт. У нас у галерэі прарвала каналізацыю, мы выклікалі сантэхнікаў, прыехала брыгада з пяці чалавек. Пакуль адзін працаваў, чацвёрта боўталіся ў выставачнай зале і аднама чаго рабіць разглядалі выстаўку сучаснага жывапісу. "Гэта кепска намалявана, гэта мазня!" — безапеляцыйна вызначыў адзін з сантэхнікаў. І ў нас завязалася сапраўдная дыскусія. Таму лікбез сапраўды патрэбны.

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — Я магу падзяліцца крышачку іншым досведам. У нашым музеі паранейшаму выстаўляецца саламяная скульптура Артура "Таёмная вячэра". Неаднойчы мела магчымасць паназіраць за рэакцыяй шараговых гледачоў, далёкіх ад сучаснага мастацтва. Спярша людзі зазвычай пытаюць: "А што гэта?" Але потым пачынаюць цікавіцца, нават тэлефон аўтара хтосьці прасіць...

Яўген ШУНЕЙКА: — Згадваю такую сітуацыю, якая здарылася пад час аднаго з фэстаў "Дах" у Палацы мастацтва. У зале на той момант было ўсяго тры чалавекі: я, адзін стале мастак і шараговая глядачка студэнцкага веку. Мастак не хаваў свайго абурэння экспазіцыяй, мы нават з гэтай нагоды добра такі паспрачаліся. І тады ў якасці трацейскага суддзі я звярнуўся да дзяўчыны. І пачуў ад яе: ну, маўляў, гэта ж нешта новае, і таму мне цікава. Вось якая наша публіка! Яна чакае новага, спрабуе разабрацца... Таму не трэба яе баяцца. І не трэба яе карміць даўно абрыдлым "салонам". Я абсалютна перакананы, што і Усебеларуская выстаўка вы-

прымяняць іх не да нейкай "выстаўкі коцікаў", а менавіта да нашай мастацкай падзеі?

Павел ВАЙНІЦКІ: — Яшчэ адзін вельмі істотны аспект — стварэнне спецыяльнага сайта выстаўкі...

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — Сапраўды, калі тая або іншая падзея не абмяркоўваецца ў Інтэрнэце, узнікае ўражанне, быццам яе і не было. Уся наша мэтавая аўдыторыя камунікуе паміж сабой менавіта праз Сеціва. Таму віртуальныя дыскусіі, палярныя меркаванні — гэта знак таго, што праект адбыўся і сапраўды "зачапіў".

Яўген ШУНЕЙКА: — Дык а чаму яно "чапляе"? Амерыканскі поп-арт арыентаваўся менавіта на тамтэйшае грамадства. Вось і мастакам неабходна ўступіць у творчы дыялог з грамадствам — рэальным, а не прадуманым. Балазе тут хапае сюжэтаў і праблем. Няўжо выгляд чалавека, які набірае ў супермаркце поўны вазок прадуктаў — нібы "на выпадак вайны", — не можа натхніць мастака на нейкую іранічную рэпліку? Але ж мы жывём як бы адасоблена ад грамадства, не цікавячыся яго побытам і эмацыйным станам...

што і ў дадзеным выпадку каштарысы будуць сціплыя ды... рэальныя.

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Вядома, ніхто не будзе прад'яўляць нейкія ультыматумы: маўляў, дайце нам пэўную суму, а інакш — да пабачэння. Справа зусім у іншым: не хацелася б рабіць "самапал", як гэта часцяком бывае ў "безбюджэтных" праектах. Як падаецца, гэта — не той узровень.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Абсалютна згодны. І таму фінансаванне праекта прадугледжана даволі прыстойнае. Мастакам будуць выдаткоўвацца пэўныя сумы на матэрыялы, ды і іх праца не застаецца без падзякі. У плане фінансаў тут усё будзе "па-сур'ёзнаму"!

Ілья СВІРЫН: — Буйныя замежныя выстаўкі сучаснага мастацтва абрастаюць цэлымі гронкамі спонсараў. Распаўсюджана практыка, калі тое ці іншае прадпрыемства ўдзельнічае не "жывымі" грашыма, але бясплатна прадастаўляе сваю прадукцыю або паслугі — скажам, праектары для відэаінсталяцыі або нават нейкае ўнікальнае інжынернае рашэнне, патрэбнае для рэалізацыі звышрасунутай ідэі. Нібыта, і для спонсара не надта накладна,

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Вельмі істотная заўвага!

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Да таго ж, ужо сёння патэнцыйны куратар павінен мець план прасторы, ведаць яе тэхнічныя параметры. А раптам у мяне з'явіцца ідэя зрабіць на выстаўцы вадаспад?

Дзяніс БАРСУКОЎ: — План прасторы магу вам прадаставіць — як зрэшты, і кожнаму куратару, якому ён спатрэбіцца. Што ж да тэхнічных магчымасцей... Можам разам пад'ехаць і паглядзець, так нават будзе лепш.

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Маючы пэўны досвед куратарскай працы — няхай сабе і не на такіх маштабных праектах, — я прыйшла да высновы, што ў нашай сітуацыі, у нашым кантэксце "звышліберальныя" формы арганізацыі чамусьці не спрацоўваюць. У гэтай справе можна нечага дабіцца толькі жорсткімі кіраўніцтвам. Але, у звязку з гэтым, мушу задаць і яшчэ адно пытанне. Няма сумневу ў тым, што, прынамсі, некалькі месяцаў куратар павінен працаваць над такім праектам з ранку да

сі нямала цікавых перформераў, але яны падзелены па розных "тусоўках". Не зашкодзіла б сабраць іх усіх на нейкай агульнай тэрыторыі, каб адказаць на пытанне: ці існуе ўвогуле такая з'ява, як беларускі перформанс? І калі так, дык якія яе характэрныя асаблівасці? Тое ж самае датычыцца і фатографу... І ў выніку мы здолеем атрымаць тую самую панарамную карціну.

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Але ж вынік павінен быць відовішчым, прывабным для гледача...

Павел ВАЙНІЦКІ: — І, тым не менш, я зрабіў бы, перадусім, акцэнт менавіта на даследчыцкі аспект.

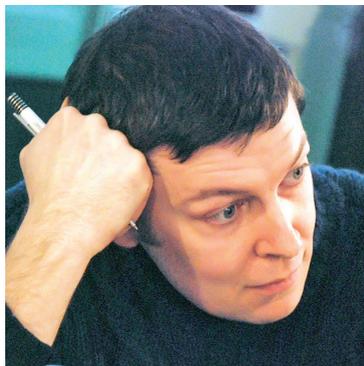
Яўген ШУНЕЙКА: — Нельга чакаць ад адной гэтай выстаўкі вырашэння ўсіх пытанняў, якія назапашваліся цягам апошніх дзесяцігоддзяў. Дый не варта і спрабаваць уціснуць у яе прастору ўсё сучаснае мастацтва. Самае галоўнае — каб першая выстаўка не стала апошняй, каб яна запачаткавала новую тэндэнцыю. Тады і крэйды ні ў каго не будзе: калі ты не трапіў зараз, дык маеш усе шанцы трапіць наступным разам.

Наталля Шаранговіч.

Артур Клінаў.

Павел Вайніцкі.

Ілья Свірын.

Яўген Шунейка.

КАНЦЭПЦЫЙ

Як вызначыць крытэрыі сучаснасці?

кліча адэкватную рэакцыю ды будзе запатрабаваная. Таму не варта самім сябе палюхаць!

Наталля ШАРАНГОВІЧ: — Сучаснае мастацтва можа "чапляць" не менш за акадэмічнае — у тым выпадку, калі ў ім ёсць пачуццё ды ідэя.

Ілья СВІРЫН: — Мы абмяркоўваем рэакцыю грамадства на сучаснае мастацтва, але... Узнікае пытанне: а ці бачыла яго грамадства на ўласныя вочы? Таму, як падаецца, трэба найперш даць магчымасць пабачыць, а ўжо потым рабіць нейкія высновы.

Пётр ВАСІЛЕЎСкі: — Я часта згадваю адну сентэнцыю з кнігі знакамітага дызайнера Джорджа Нэльсана. Ён параўноўвае апошняю мадыфікацыю карэты і першы аўтамабіль. Натуральна, у той час карэта ўжо не была прымітыўнай — гэта быў сапраўды зручны і прыгожы від транспарту, сапраўдны твор мастацтва. Побач з такой "адшліфаванай" за стагоддзі канструкцыяй аўтамабіль выглядаў прымітыўна і нягледна. І толькі вельмі нямногія дасведчаныя людзі ўсведамлялі, што за ім — будучыня, а вось часы карэты не ўзабаве прамінуць. Таму цалкам можа стацца, што сёння сучаснае мастацтва не будзе ўспрынята і зразумета, а вось заўтра...

Ілья СВІРЫН: — Я шчыра сумняваюся ў тым, што часы "класічнага" мастацтва прамінуць. Але і паралельнае існаванне дзвюх плоскасцей цалкам магчымае — як гэта, зрэшты, і адбываецца ці не ва ўсім свеце.

Яўген ШУНЕЙКА: — Калі мы кажам пра глядацкую ўвагу, дык давайце казаць і пра тыя тэхналогіі, якія яе стымулююць. Усе яны даўно вядомыя і апісаны ў літаратуры. Дык чаму б не

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Адна з актуальных для грамадства тэм, якая бачыцца мне найбольш цікавай, — усведамленне "раю" для сучаснага сярэднястатыстычнага беларуса. Каб яе ўвасобіць у фармаце выстаўкі, трэба задзейнічаць некалькі прадпрыемстваў, якія вырабілі б прадукцыю па спецыяльных замовах — скажам, дываны з адмысловым малюнкам. Але для гэтага, натуральна, патрэбны пэўныя сродкі.

У звязку з гэтым, у мяне ёсць пытанне: ці можа куратар разлічваць на тое, што ў яго будуць фінансавыя рэсурсы, каб замовіць мастакам творы спецыяльна для гэтай выстаўкі, апліць ім хаця б матэрыялы? Гэта вельмі прынцыповы момант. Бо калі сродкаў няма, давядзецца ляпіць нешта з таго, што ўжо назапасілася.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Мы цалкам усведамляем: выстаўка такога маштабу не можа ладзіцца на чыстым энтузіязме, і сродкі на яе, вядома, прадугледжаны. На дываны хопіць дакладна, ды і не толькі на іх. Не ведаю, праўда, як з "Мерседэсам" прэміум-класа, пра які таксама мараць многія беларусы...

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Пра "Мерседэс" я не казала.

Ілья СВІРЫН: — Ці варта надаваць прыярытэт менавіта новым творам, зробленым спецыяльна дзеля гэтай выстаўкі?

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Натуральна.

Яўген ШУНЕЙКА: — У адрозненне ад некаторых замежных мастакоў, нашы не патрабуюць шалёных бюджэтаў. Артур, вось скажы: у якую суму табе абышлася саломка для "Таёмнай вячэры"? Думаю, гаворка — зусім не пра мільёны долараў. Таму спадзяюся,

і карысна для абодвух бакоў. Можа, ёсць энс прапанаваць такі варыянт партнёрства і вытворцам дываноў? А раптам і салон, дзе прадаюць "Мерседэсы", таксама зацікавіцца?

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Такія варыянты партнёрства ўжо прапрацоўваюцца. Спадзяюся, і вытворцы, і імпарцёры не застануцца аб'якавымі.

Артур КЛІНАЎ: — Без сумневу, усе праблемы сучаснага мастацтва Міністэрства культуры не вырашыць. Таму неабходна прыцягнуць у гэтую галіну прыватныя грошы. Возьмем украінскі досвед. Па многіх параметрах нашы краіны вельмі блізкія, але... Там у сферы сучаснага мастацтва ўжо прыйшоў прыватны капітал, і гэта адчуваецца адразу. Апошнія некалькі гадоў нават ідзе своеасаблівае спаборніцтва між бізнесменамі: хто больш заплаціць. Бо ў іхніх колах сучаснае мастацтва стала модным...

Спадзяюся, што і сёлетняя выстаўка, якая ладзіцца цалкам афіцыйна, на вельмі высокім узроўні, зацікавіць айчынных бізнес-эліты, натхніць іх укладаць грошы ў гэтую сферу. Бо пакуль што ў нас рынак у гэтую сферу ўсё ніяк не прыходзіць.

Таццяна БЕМБЕЛЬ: — Наступнае маё пытанне — тэрміны... Мастаку патрэбна некалькі месяцаў, каб толькі прапрацаваць свой твор на ідэйным узроўні і яшчэ столькі ж — каб яго выканаць. Прыкладам, я — куратар выстаўкі, і ў гэтай іпастасі звяртаюся да Артура Клінава: "Вось такая ідэя. Зробіш?". Той адказвае: "Зраблю, але мне трэба гэта, гэта і гэта". І ў мяне павінен быць бюджэт, каб задаволіць яго патрэбы. І не напярэдадні вернісажу, а — значна раней.

вечара, гэтую справу нельга рабіць "па сумяшчальніцтве". На Захадзе з ім зазвычай заключаюць кантракт, які прадугледжвае адэкватны зробленай працы ганарар. Ці плануецца нешта падобнае і ў дадзеным выпадку?

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Такі варыянт неабходна разгледзець.

Артур КЛІНАЎ: — Паколькі гэты буйны праект ладзіцца ўпершыню, мне падаецца, ён павінен ствараць панарамную карціну — так бы мовіць, "агляд дасягненняў" сучаснага беларускага мастацтва, які даў бы поўны спектр, і мы маглі б убачыць, што ў нас ёсць, што адбывалася за апошнія дзесяцігоддзі. Натуральна, дыскусія, якая разгорнецца, — гэта асобны прадукт, не менш важны за саму выстаўку.

Павел ВАЙНІЦКІ: — Як куратар я бачу на Беларусі вялізны пласт цікавага матэрыялу. Многія айчыныя аўтары, інтэграваныя ў інтэрнацыянальны мастацкі працэс, неактуалізаваны, аднак, у нашай прасторы. Бо мастацкі рух на Беларусі — вельмі хаатычны, даецца ў знакі і падзел на розныя доволі закрытыя супольнасці — нават у межах адной "спецыялізацыі". Таму важна стварыць камунікатыўны сувязі не толькі паміж творамі ды гледачамі, але і паміж самімі мастакамі. І наспявае патрэба ў праекце, які б сакумуляваў і згенерываваў усе найхарактэрныя праявы сучаснага мастацтва ў адной выставачнай прасторы, з усімі належнымі стадыямі куратарскай працы — такімі, як даследчыцкая работа, назапашванне матэрыялу і стварэнне экспазіцыі на гэтым грунце. Прыкладам, на Белару-

Пётр ВАСІЛЕЎСкі: — Раней выстаўкі ствараліся з пэўнай мэтай, зразумелай для ўсіх. Прыкладам, за савецкім часам яны звычайна былі прымеркаваны да чарговых угодкаў рэвалюцыі ды мусілі абудзіць у грамадстве памяць пра тыя падзеі. Тады ўсё было даволі канцэптуальна, невыпадкова, усё выконвала ідэалагічную функцыю, і часам дасягала мэты. У сваю чаргу, сацарт часоў перабудовы стаў рэакцыяй грамадства на "перабор" мінулай эпохі ды памкненнем, што называецца, "выпусціць пару", надаць эмоцыям эстэтычную форму. І таму варта задацца пытаннем: а якую мэту ставіць перад сабой дадзеная выстаўка ў агульнаграмадскім, нацыянальным маштабе?

Ілья СВІРЫН: — А ці можна сёння ўвогуле ўявіць сабе выстаўку з такім грандыёзным пасылам?

Павел ВАЙНІЦКІ: — Чаму ж не? Паспрабаваць выкрышталізаваць з дапамогай гэтай выстаўкі новыя адценні "беларускасці" ў мастацтве — гэта сапраўды вельмі сур'ёзная мэта. Ва ўсялякім выпадку, трэба імкнуцца прыўнесці ў гэты кантэкс нешта спецыфічна "наша". Адным адлюстраваннем агульнаеўрапейскіх тэндэнцый мы нікому не цікавыя.

Дзяніс БАРСУКОЎ: — Калі нам удалася знайсці гэтую нацыянальную спецыфіку, будзе сапраўды вельмі добра.

Яўген ШУНЕЙКА: — Я вызначыў бы іншую мэту: пазбавіцца ад комплексаў, ад вечнага адчування, нібыта мы адстаём. У гэтым нам здолеець дапамагчы нашы чужоўныя мастакі, якіх у нас вельмі шмат.

Пётр ВАСІЛЕЎСкі: — Адкажу на тое пытанне, якое сам і задаў. На маю думку, мэта выстаўкі — не толькі паказаць "сённяшні дзень" беларускага мастацтва, але і выявіць яго перспектывы на будучыню. Гэта значна цяжэй, чым зафіксаваць цяперашні час.

Ілья СВІРЫН: — І можа стацца нават так, што дыскусія вакол выстаўкі будзе больш карыснымі для мастацкага асяроддзя за саму выстаўку. Бо яны матывуюць далейшы прагрэс.

Барыс КРЭПАК: — Ва ўсялякім выпадку, гэта будзе крок наперад.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Дзмітрый: — Галоўнае — выступіць годна. Пакуль робім усё самі. Гэта ўвогуле наш прынцып: спадзявацца, найперш, на саміх сябе. Так што — усё нармальна, усё ОК. Што ж да прома-тураў, дык мы разлічваем на сваіх прыхільнікаў у розных краінах. Канешне, можна правесці для іх серыю канцэртаў, але наўрад ці гэта мэтазгодна на дадзеным этапе. Усё патрабуе часу, а ў нас яго вельмі мала: засталася ўсяго два месяцы. Самае важнае, што зараз трэба, — падрыхтаваць кліп і фанаграму. І не проста завяршыць да гэўнага тэрміну, а давесці да такога стану, каб яны нам падабаліся. А гэта звычайна складана.

Уладзімір: — Нам бывае цяжэй дагадзіць самім сабе, чым слухачам. Але гэта і становіцца своеасаблівай "меркай якасці". Нармальна, калі ты для сябе — самы прыдзірлівы крытык.

Прадстаўляць Беларусь на "Еўрабачанні-2012" у Баку падзе гурт "ЛАЙТСАУНД". Для адных — прызнаныя ўлюбёныя, для іншых — не надта вядомыя ў нас выканаўцы... Сёння ж браты Дзмітрый і Уладзімір Каракіны (разам са сваім бацькам Юрыем Каракіным — дырэктарам гурта) — госці "К". Дадамо, што наша газета не засталася ад іх творчасці ўбаку і "да Баку": інтэрв'ю з хлопцамі і рэцэнзія на іх выступленні ў Міжнародным конкурсе "Новая хваля" былі змешчаны яшчэ ў 2010-м.

"Еўрафэст" жа браты Каракіны штурмавалі з 2006-га — прытым, што як "Лайтсаўнд" сталі выступаць з 2005 года. Нарэшце, гэтая прыступка ўзята. Якія ж крокі гурта будучы наступнымі — "па дарозе на "Еўрабачанне"? Што на сёння ўжо зроблена, а што — пакуль не? Хто і як дапамагае? На якім этапе — падрыхтоўка прэзентацыйнага кліпа на конкурсную песню? Ці плануецца прома-туры? Якім, нарэшце, будзе канчатковы выгляд сцэнічных строяў і ўсяго відовішча? З гэтых пытанняў і пачалася наша размова.

"Мы — героі" загучыць і па-беларуску!

"Лайтсаўнд" на шляху да "Еўрабачання"

— І што, нават кліп цалкам самі здымаць будзеце? Як-нік, а летась вы атрымалі, у прыватнасці, Нацыянальную музычную прэмію ў намінацыі "Лепшы кліп года" — за тое, як "візуалізавалі" сваю песню "See you in Vegas"...

Дзмітрый: — Не, самастойна здымаць кліп для "Еўрабачання", шчыра прызнацца, не збіраліся... Урэшце, не хвалюйцеся: усё будзе крута!

— Увогуле, якой, на вашу думку, павінна быць для "Еўрабачання"? Вы спыніліся на песні "Мы — героі" таму, што яна была лепшай сярод вашых новых кампазіцый? Ці стваралі яе спецыяльна для пясеннага форуму?

Дзмітрый: — Апошняе. Тлумачу: у гэтай песні — наша жыццёвая філасофія. І мы хочам данесці яе да людзей. У тым ліку — праз "Еўрабачанне".

Пакуль жа, на маю думку музыказнаўцы, больш актуальна іншае: як лепш данесці (нават не да ўсяго свету — да Еўропы, што сядзе са сваім бачаннем да тэлевізараў) конкурсную песню. Тут важна ўсё: і энергетыка, якой хлопцам не займаць, і знешні антураж.

— Ці змяняцца вашы сцэнічныя строі?

Уладзімір: — Хутчэй за ўсё, яны стануць іншымі. Для "Еўрабачання" трэба будзе рабіць новую канцэпцыю ўсяго нумара — і ў адпаведнасці з гэтым зменіцца ўсё астатняе. У нас ёсць варыянт: працаваць над падрыхтоўкай з грэскай камандай, якая "вяла" Дзмітрыя Калдуна, Ані Лорак. Але ўсё залежыць ад таго, як вырашыцца фінансавы бок справы. Працаваць не баімся. Так што, хаця "каманды па падрыхтоўцы" ў нас пакуль няма, не хвалюемся. Бо ведаем: саміх сябе не падвядзем.

— А тое, што вы прывычаліся рабіць усё самі (уласныя музыка, словы, кліп), — з-за недаверу да іншых спецыялістаў?

Дзмітрый: — Паслугі іншых арганізацый каштуюць звычайна дорага, а вынік задавальвае не заўсёды. Таму прасцей бывае ажыццявіць усё самім, што мы і робім. Як бачыце, даволі паспяхова, бо за гэта атрымліваем прэміі.

— Гэўна, выкарыстоўваеце і вопыт "Новай хвалі", дзе на першым плане — рэжысура?

Уладзімір: — Безумоўна. Заняткі з рэжысёрам Аляксандрам Рэўзіным сталі для нас сапраўднымі ўрокамі, навучылі візуальнаму ўспрыняццю песні. Шмат дало супрацоўніцтва з Валерыем Галаўко — адзіным на сёння беларускім кампазітарам, які піша музыку для Галівуда. Яго песня "Мама",

нічаю з замежнымі фірмамі. Займаючыся справамі "Лайтсаўнда", я зразумеў, што гэта — таксама вытворчасць. Гурт і кампанія "па вырабе", так бы мовіць, песень і кліпаў на заказ — гэта "прадпрыемства", якое працуе 24 гадзіны на суткі. Вельмі зручна — для ўсіх. Ёсць уласная студыя, я забяспечваю ўсё, што патрэбна. Каму больш, чым бацьку, яны могуць давяраць? На іх долю застаецца — творчасць. Я сам, калі быў малады, марыў, каб можна было займацца творчасцю без усялякіх перашкод, не марнуючы часу на побытавыя ды іншыя праблемы. Таму цяпер імкнуся зрабіць гэта для сваіх дзяцей. Нават паставіў на іх эксперымент — педагагічны. У Кітай, куды мяне запрасілі кансультантам, мы паехалі ўсёй сям'ёй. Жылі ў Чаньчжоу, непадалёк ад Шааліня, але далёка ад Пекіна,

першае запрашэнне на гастрольнае турне па кітайскіх універсітэтах, дзе публіка на іх літаральна валам валіла, а яны нават кітайскай мовы не ведалі! У нас там было амаль цалкам англамоўнае асяроддзе — дзеці загаварылі па-англійску. З беларускаў аказалася толькі Вольга Бельцоўкова — цудоўная піяністка, жонка нашага кампазітара Сяргея Бельцоўкова, маці траіх дзяцей (усе цяпер — выдатныя акадэмічныя музыканты, добра вядомыя не толькі ў нас, але і ў замежжы), вельмі шчыры і адкрыты чалавек, заўсёды гатовы дапамагчы...

Усё сапраўды так: Вольга нават захоўвае эксклюзіўны фотаздымак аднаго з першых "хатніх" складаў музычнай суполкі: браты Каракіны, Ксенія Бельцоўкова з флейтай, Аляксандр Дулаў (сын рэктара Беларускай дзяржаўнай

запісаць песню для "Еўрабачання" па-беларуску. Мне сябры далі сваю беларускамоўную версію — крыху пачакайце, усё будзе. З'явіліся ж у нас рускамоўныя песні — для той жа Веры Карэтнікавай. А што да альбома... Сем песень, вы ведаеце, ужо выйшлі ў ратацыю. Да іх далучацца яшчэ як мінімум чатыры — проста, цяпер, зразумела, на гэта не стае часу.

— З чым бы вы ўвогуле параналі музыку: з архітэктурай (кажуць жа, што архітэктура — застылая музыка) ці з гонкамі, якімі так захапляліся?

Уладзімір: — Архітэктура сапраўды застылая, а музыка, як і гонкі, — гэта рух.

Дзмітрый: — З усім тым, што вы працоўвае гармонію шчасця.

— А ў дзяцінстве хто быў любімым казачным героем?

акадэміі музыкі, доктара мастацтвазнаўства, прафесара Кацярыны Дулавай і піяніста Уладзіміра Дулава) — з вяланчэлю.

— Па-беларуску вы не спяваеце... Але, не — была, здаецца, песня, прадстаўленая ў віцебскім Амфітэатры, дый і тое — перакладзеная: "Мой лёс", а таксама аднойчы разам з "Песнярамі" стявалі "Завушніцы"... Можна, ваш другі альбом, якога ўсё так чакаюць, стане "Дарогай на Беларусь"? Па аналогіі з першым, які называўся "Па дарозе ў Галівуд"...

Уладзімір: — На жаль, я не валодаю беларускай мовай настолькі, каб пісаць вершы. Больш камфортна пачуваць сябе ў англійскай, цяпер яшчэ і вучуся ў Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце. Але ёсць ідэя

Дзмітрый: — Не памятаю, я тады маленёк быў.

Уладзімір: — Карлсан.

— Бо ён гарэзіў, "хуліганіў"?

Уладзімір: — Не: ён уяўляўся такім абаяльным, свабодным...

Сапраўды, чым не сімвал творцы! Жыве на даху? Хутчэй, дзесьці ў завоблачных далечынях. Бо лётае! І гэта галоўнае. Усе павятваюць праблемы для яго — не праблемы. Ён, проста, у іншай рэчаіснасці — мастацкай.

Юрый Дзмітрыевіч: — Яны вельмі розныя. Старэйшы, Дзіма, — прыроджаны гуманітарый. Займаўся маляваннем, у восем гадоў стаў пераможцам рэспубліканскага конкурсу. Валодзю больш цікавілі дакладныя навукі: матэматыка, фізіка. А потым той узяў у рукі гітару — і ўсё: буду, як старэйшы брат.

Уладзімір: — У духоўным плане мы цяпер папраўдзе — "блізняты": адны мэта, ідэі, няма ўласных амбіцый.

— А дзе вучыліся так прафесійна працаваць з прыхільнікамі? Фан-клубы ў розных краінах, V.I.P.-клуб са сваімі ўмовамі прыёму, падарункамі, латарэямі...

Дзмітрый: — Гурт пачынаецца тады, калі ёсць каму гэта слухаць. Усё пачыналася з таго, што ім падабалася наша музыка. А далей — яны самі сябе арганізавалі. І мы ўдзячныя ім за падтрымку — цяперашнюю і будучую...

Юрый Дзмітрыевіч: — Карыстаючыся выпадкам, віншваем усіх жанчын і дзяўчат з надыходзячым святам! Будзьце, як кветкі, свежымі, прыгожымі, яркімі, рознымі і заўсёды — з вясёлым настроем!

Уладзімір: — Настрой мы вам забяспечым, абяцаем!

Дзмітрый: — Так, з намі настрой — забяспечаны! "драйв" — таксама!

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

"Цымба-бачанне" і Вена

"Еўрабачанне", як вядома, бывае не толькі песенным, але і класічным. Той конкурс, дзе саборнічаюць маладыя акадэмічныя музыканты, праводзіцца ў Вене, папярэднічаючы адкрыццю Венскага фестывалю мастацтваў. Беларусь будзе ўдзельнічаць у ім другі раз. Сёлета нашу краіну прадставіць Аляксандра Дзенісеня — з беларускімі цымбаламі і Канцэрціна для цымбалаў, струннага аркестра і ударных Уладзіміра Кур'яна.

Пра гэтую дзяўчыну загаварылі, ледзь яна пачала вучыцца ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Яе выкладчык Таццяна Сергіенка выхавала нямаля выбітных майстроў інструмента. Дастаткова ўгадаць хаця б Міхаіла Лявончыка, які, граючы на цымбалах джаз, набыў сусветную вядомасць. Але класічнае "Еўрабачанне" збірае музыкантаў толькі ва ўзросце да 19-і гадоў. І Саша Дзенісеня прэтэндавала на ўдзел у ім ужо два гады таму, калі ёй было 16. Тады абралі вяланчэліста Ваню Карызну, які пазней стаў лаўрэатам Міжнароднага конкурсу П.Чайкоўскага. І Саша засталася самай, бадай, якарэй прэтэндэнткай "на будучыню".

На цяперашнім адборы, дзе акрамя яе ўдзельнічалі яшчэ дзве цымбалісткі і дзве флейтысткі, яна грала Канцэрціна ў суправаджэнні раэля. А ў Вене сыграе — з аркестрам. "Рэпетыцыя" ўжо была: яшчэ ў снежні яна выконвала гэты твор з Дзяржаўным камерным аркестрам Беларусі на чале з Яўгенам Бушковым. Ну, а конкурсная атмасфера ёй знаёмая даўно: яна — пераможца шматлікіх міжнародных конкурсаў, двойчы стыпендыятка і тройчы лаўрэат Гранд-прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

Сюжэт Міхкеля Ульмана і Пеэтра Сіма — цікавы сімбіёз забавляльнага і павучальнага. Рэжысёр зняў фільм у сваім "фірмовым" камедыйным стылі, калі ўсё, што адбываецца на экране, быццам бы несур'ёзна, хоць пытанні, закранутыя аўтарамі, больш чым важкія.

Акцёрскі бенефіс

"Адзінокі востраў" — сапраўдны "бенефіс" для беларускіх выканаўцаў, якім нячаста даводзіцца выконваць такія псіхалагічна насычаныя і шматгранныя ролі. Пеэтр Сім у гэтым плане — сапраўды "акцёрскі" рэжы-

прэсійная прыма Купалаўскага разыгрываюць сапраўдны "фільм у фільме". Праўда, і вобразы, створаныя нашымі выдатнымі акцёрамі, абсалютна новымі для прыхільнікаў іхняй творчасці не назавеш. А вось глыбокі і сапраўды кранальны вобраз герані Вольгі Водчыц стаў сапраўдным адкрыццём не толькі "Адзінокага вострава", але і нашага экранна наогул: актрыса, якая раней выконвала толькі ролі другога плана, выглядае ў стужцы прыцягальна і загадкава.

Прывабна для гледача выглядае і яшчэ адзін дуэт — бацькі і сына, каго ўвасабляюць сапраў-

ваны для беларускага пракату, не дазваляе ў поўнай меры ацаніць усё багацце інтанацый вымаўлення акцёраў карціны. Фестывальны варыянт агучвання "Адзінокага вострава" ўключае адразу чатыры мовы, на якіх размаўляюць героі ў розных краінах і рознай нацыянальнасці: беларуская, эстонская, латышская і руская. Праўда, беларускія артысты ў інтэрнацыянальным варыянце, зразумела, не агучвалі сваіх герояў-эстонцаў. Таму іхнія рэплікі ў нашым пракаце — двайны дубляж, што не можа не адбіцца на ўспрыняцці карціны.

Што далей?

Зацікаўленыя ва ўсебаковым развіцці айчыннага кінапрацэсу спытаюць: а што там, "за востравам"? Ці здольны аднасерыйны праект стаць тым "лакаматывам", што надаць доўгачаканае паскарэнне "цягніку" нацыянальнага кінамастацтва? А адчуванне таго, што беларускі "кінацягнік" нарэшце "скрануўся" з месца, лунае на "Беларусьфільме" ўвесь апошні час, і "Адзінокі востраў" — яшчэ адно яркае пацвярджэнне новаму тэматычнаму і мастацкаму курсу, якім ідзе Нацыянальная студыя. Пошукі свайго, сучаснага, добра пазнавальнага героя, праблем, якім той жыве, балансу паміж забавляльным і пазнавальным — эстонскі майстар Пеэтр Сім даў беларускім калегам добрыя арыенціры. Пры ўсіх

Кінацягнік крануўся

Як "Адзінокі востраў" стаў "лакаматывам" капрадакшну нацыянальнага кінапрацэсу

1 сакавіка ў сталічным кінатэатры "Дом кіно", а з 2-га — у кінатэатрах па ўсёй краіне адбылася прэм'ера стужкі Пеэтра Сіма "Адзінокі востраў". На працягу ўсяго здымачнага перыяду "К" прысвяціла гэтаму праекту шэраг матэрыялаў, у тым ліку інтэрв'ю з яго стваральнікамі і акцёрамі. Шэраг — таму што стваральнікаў і рэалізатараў праекта сапраўды шмат: "Адзінокі востраў" — незвычайная да апошняга часу для Нацыянальнай студыі капрадукцыя з калегамі з Эстоніі і Латвіі. Прадзюсар з Латвіі Гаціс Упмаліс і рэжысёр з Эстоніі Пеэтр Сім у свой час звярнуліся на "Беларусьфільм" з ідэяй сумеснай пастаноўкі. І вось, першая ластаўка сур'ёзнай міжнароднай кааперацыі айчыннага кінематаграфістаў пабачыла свет.

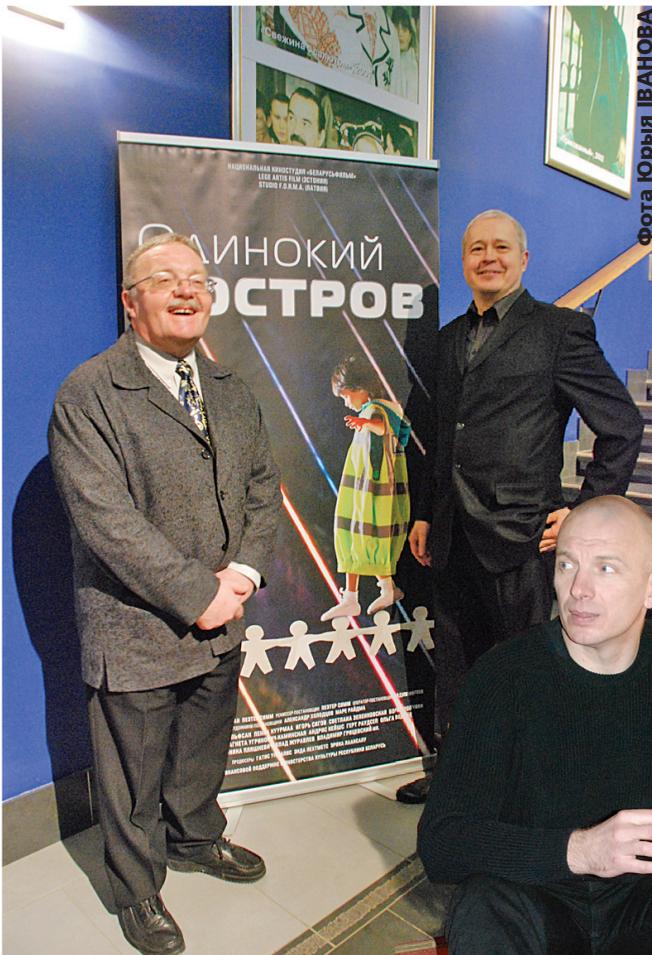
Зразумейце нашы душы!

Што і казаць, выхад "Адзінокага вострава" чакалі адразу ў трох краінах Еўропы. Аднак для беларускіх кінатворцаў стужка стала сапраўдным выпрабаваннем на творчую і прафесійную сталасць, бо значная частка здымак адбывалася за межамі Беларусі.

Парадокс, але для масавага айчыннага гледача такой краіны, як Эстонія, на кінакарце прыярытэтаў амаль не існуе, хоць гэтая невялікая балтыйская краіна ў апошнія часы мела некалькі гучных поспехаў на міжнародным фестывальным узроўні. Прычым можна дакладна вызначыць "спецыялізацыю" эстонскіх кінематаграфістаў: гэта псіхалагічная драма, часам — вострасацыяльная, што закранае балючыя пытанні існавання сучаснага грамадства і асобных яго членаў. Часцей за іншыя ў кадры эстонскіх стужак трапляюць так званыя простыя людзі, якія, здавалася б, не ўяўляюць вялікай цікавасці для масавай аўдыторыі, "узгадаванай" на амаль казачных "супергероях".

"Адзінокі востраў" — таксама стужка пра тых, каго мы сустракаем на вуліцах нашых гарадоў кожны дзень, з кім жывём побач і кожную раніцу вітаем за кавай. Вядомы сваімі камедыйнымі драмамі апошніх гадоў і біяграфічнай лентай "Георг" пра выбітнага дзеяча музычнай культуры, гэтым разам Пеэтр Сім зняў фільм аб блізкіх людзях, якія ніяк не могуць знайсці паразумення адно з адным.

Паважаны прафесар літаратуры і ягоны шалапутны сын-машыніст, пад калёсы якога ўвесь час чамусьці кідаюцца самазабойцы і аматары "вострых" адчуванняў; маці і дачка, якая атрымала інваліднасць, але марыць, калі вырасце, стаць балерынай; таксіст, былы

Фота Юрыя ІВАНОВА

ваенны марак, і яго жонка з Беларусі, якая неспадзявана пад час візіту на радзіму сустракае першае каханне; жанчына-паліцэйскі і яе падазроны — урач — лепшы ў краіне хірург-трансплантолаг... Сюжэтныя лініі ў "Адзінокім востраве" — шмат, і забытацца ў іх перапляценнях зусім лёгка, аднак Пеэтр Сім не абраў для сваёй стужкі звычайныя ў такіх выпадках кліпавыя мантаж. Яго карціна — куды больш тонкае, рамантычнае відовішча, якое нагадвае абазнанаму гледачу аб часах "паэтычнага" кінематографа сарака-, пяцідзясяцігадовай даўніны.

Прынамсі, пэўныя рэмінісцэнцыі, у тым ліку на творы класічнай літаратуры, яшчэ не сведчаць аб тым, што "Адзінокі востраў" — цалкам сучасная, актуальная стужка з выдатнай іграй беларускіх, эстонскіх і латвійскіх акцёраў ды непрадказальным сюжэтам.

Галоўная каштоўнасць — вопыт

Паводле інфармацыі, якую распаўсюдзіла кіраўніцтва Нацыянальнай студыі напярэдадні прэм'еры, фінансавы ўклад беларускага боку складае прыкладна палову бюджэту стужкі. Пры гэтым значная частка здымачнага працэсу праходзіла ў Беларусі, у тым ліку працаёмкая здымка інтэр'ераў — у павільёнах "Беларусьфільма".

Інтэрнацыянальная здымачная група па чарзе працавала адразу ў трох краінах. Вялікая здымачная група беларускіх кінематаграфістаў — у Эстоніі. У апошнія гады, звычайна пры сумесных пастаноўках, адбывалася наадварот: замежныя кінатворцы прыязджаюць у Беларусь і супрацоўнічаюць з нашымі спецыялістамі. І вельмі добра, што працаваць над праектам давалася з эстонскім і латвійскім бакамі, краінамі, дзе мастацтва кіно працягвае актыўна развівацца і знаходзіць свайго гледача па ўсёй Еўропе. Тым больш, вялікі, можна сказаць, бяспэжны вопыт працы за мяжой з замежнымі кінематаграфістамі атрымалі нашы акцёры. Для Ігара Сігова, Святланы Зелянкоўскай, Вольгі Водчыц, Валерыі Арланавай, Веранікі Пляшкевіч "Адзінокі востраў" стаў сапраўдным прарывам на сусветную кінапрастор: дыстрыб'юцыя фільма і яго фестывальнае жыццё толькі пачынаюцца. Зразумела, стужка відавочна не прэтэндуе на ўдзел у фестывалях класа "А", бо не мае звышарыгінальных адметнасцей ці модных, як цяпер кажуць, "трэндавых" рыс, якія ўпадабаны на аглядах вышэйшага ўзроўню. Але год толькі пачынаецца, і можна быць упэўненым, што сваю фестывальную аўдыторыю і, без сумнення, прызы "Адзінокі востраў" яшчэ спаткае.

Пакуль карціны толькі стартвала ў пракаце, даводзіцца падлічваць іншыя "дывідэнды", якія ўсе мы, аматары добрага, якаснага кіно з нашай краіны ўжо атрымалі. А атрымалі — шмат. Галоўнае ж — цвёрдую упэўненасць у тым, што беларускія акцёры могуць выглядаць на экране і выконваць ролі са складаным псіхалагічным малюнкам не горш за сваіх калег з багатымі кінематаграфічнымі традыцыямі і добрай акцёрскай школай. Свой узровень пацвердзіла беларуская аператарская школа праз вельмі якасную працу Вадзіма Пацеева. Але галоўнае — айчынны глядач атрымаў упэўненасць у тым, што прадукцыя "Беларусьфільма" можа быць цікавай для сучаснага спажыўца з мастацкімі, а не адно з забавляльнымі запытамі. У апошнім плане прыклад "Адзінокага вострава" ўвогуле нельга пераацаніць.

дзень бацька і сын: Лембіт і Юхан Ульфсакі. Калі першы — добра вядомы амаль усім пакаленням нашых гледачоў, то Юхан Ульфсак — безумоўна, самы цікавы акцёр "Адзінокага вострава", стаў яшчэ адным адкрыццём гэтай стужкі. Харызматычны выканаўца з вялікім дыяпазонам магчымасцей, Юхан Ульфсак выконвае сваю ролю нібыта нядбайна, насамрэч прапануючы гледачу вельмі дакладны і прыцягальны вобраз "згубленага пакалення". Шкада, што рускамоўны дубліраваны варыянт, падрыхта-

сёр, які будзе поспех усіх сваіх стужак не на мантажных і камп'ютарных спецэфектах, а на яркай акцёрскай ігры. З акцёрскага ансамбля карціны найперш вылучаецца дуэт Святланы Зелянкоўскай і Ігара Сігова, якія якраз увасабляюць закаханую пару "паліцэйскага" і "злодзея". Звычайна нешматспойны, як і ў лепшых сваіх ролях, Сігоў і куды больш экс-

цяжасцях пракату негалівудскага кіно ў сучасным кінапракаце, "Адзінокі востраў" намагаецца заняць сваю нішу, знайсці свайго гледача, для якога ў рэпертуары кінатэатра няма месца. Калі гэтыя актыўныя пошукі будуць прадоўжаны, у тым ліку з удзелам замежных кінематаграфістаў і міжнароднай кааперацыі, то наступныя вынікі не прымусяць сябе чакаць.

Новае айчыннае кіно глядзеў Антон СІДАРЭНКА
На здымках: кадр з фільма (уверсе); рэжысёр Пеэтр Сім і прадзюсар Гаціс Упмаліс на прэм'еры ў сталічным Доме кіно; Ігар Сігоў чакае прэм'еры.

Іх рок-н-рол "Над прорваю ў жыце"

Рэжысёрская стаўка на рэальны поспех

У літаратуры існуюць творы, у дачыненні да якіх унікае шкадаванне ад таго, што яны напісаны зусім не для тэатра. У першую чаргу, з той прычыны, што на фоне знарчыста аморфнай драматургічнай масы, у якой аўтары хаваюцца ад рэальнага жыцця за плыні і віры слоў, гэтыя праязныя перліны выглядаюць быццам позірк шырока расплюшчаных вачэй, ад якіх не схаваецца ніводная, нават самая маленькая, дэталі абставін. І пры гэтым не можа не падкупляць прастата і немудрагелістаць, з якой аўтар вядзе свой апавед, не імкнучыся ўзняцца па-над чытачамі, а натуральна становячыся з імі ўпоровень.

няў — вызначае гатоўнасць юнака да таго, каб выйсці аднойчы "ў свет" і пайсці насустрач яму. Ды які ён, гэты свет? Мастак спектакля Васіль Бурдзін бачыць яго падобным да дзіцячай схованкі-хацінкі, такой, аналагічнай якой ці не кожны з нас у дзяцінстве складаў з непатрэбных бацькам кардонных каробак, пустых скрынак ды іншых "карысных штук". Гэтая прастора, дзе ўсё і ўсе існуюць толькі па тваіх законах і выглядаюць быццам цацачныя тыпажы, народжаныя падлеткавай фантазіяй, раптам становяцца... светам, дзе ты сам — гэты ж герой, што выпраўляецца "з пункта "А" ў пункт "Б". Адназначна, змяняюцца правілы гульні: цяпер ты сам ператвараешся ва ўласнага персанажа, так што ўжо не заўсёды вядома ды зразумела, як ім — сабой — гуляць...

кантакт са сваімі раўналеткамі ў зале, але пры гэтым яшчэ не "майстраць" на сцэне. Таму іх калектыўна-эцюдныя сцэны, палкі рок-н-рол і жывы драйв знаходзяць такі шчыры водгук сярод глядачоў. І гэта датычыцца не толькі Анатоля Баранніка ў ролі Холдэна Колфілда, але і Міхаіла Ільча, які сыграў Роберта Эклі і таксіста Горвіца, Дзяніса Сарокі ў ролі Уорда Стрэйлэйтара, Вячаслава Цыцкоўскага ў ролі Містэра Антаніёні, Кацярыны Яцкавец, якая ўвасобіла Салі Хэйс, ды іншых.

Што і казаць, у сучасным беларускім тэатры мала хто з кіраўнікоў — рэжысёраў і дырэктараў — асмельваецца ўсур'ёз зрабіць стаўку на творцаў-пачаткоўцаў, разлічваючы пры гэтым не толькі на лаўры "адкрывальніка маладых талентаў", але і на рэальны поспех у глядацкіх колах. Брэст,

З шэрагу такіх твораў — і роман Джэрона Сэлінджара "Над прорваю ў жыце", які ў сярэдзіне XX стагоддзя стаў ці не адным з культавых твораў сучаснай літаратуры. Але насамрэч адзін з сакрэтаў гэтага "ўздзянення" — у тым, што расповед 17-гадовага падлетка, які "каштуе" дарослае жыццё, падаецца без маралізатарскіх інтанацый. І, здаецца, з адной-адзінай мэтай: зразумець, што ўсе тыя праблемы і страхі, якія перажывае юначы розум, — рэальнасць, і абмінуць яе ані як немагчыма. А таму адзінае выйсце — паспрабаваць больш пільна ўгледзецца ў гэты свет, у сябе самога. Менавіта таму і рэжысёр Цімафей Ільёўскі, які на сцэне Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы прадставіў прэм'еру аднайменнага спектакля паводле рамана Сэлінджара, вызначыў жанр пастаноўкі як "гісторыя сталення ў стылі rock-n-roll".

Зрэшты, "сталенне" ў дадзеным спектаклі выступае не столькі як канчатковая мэта, колькі, згодна з рок-н-рольнай філасофіяй, — шлях, якім ідзе галоўны герой спектакля Холдэн (Анатоль Бараннік). І менавіта гэты шлях — ланцужок сустрэч, падзей і рашэн-

За кошт яркай знешняй формы акцёрскай ігры і пабудовы спектакля як шэрагу самастойных ды часта самадастатковых сцэн-гісторый сама пастаноўка нагадвае шматсерыйны прыгодніцкі мультфільм, дзе галоўны герой у кожнай новай "серыі" вымушаны сутыкнуцца з чарговым выпрабаваннем. І Холдэн Анатоля Баранніка, бы казачны Ванька-ўстанька, зноўку падымаецца, каб рушыць далей. Вось толькі на пытанне: "Куды менавіта далей?" — адказу ў яго так і няма... І таму ягоны персанаж больш нагадвае апавядальніка, які дзеліцца былымі ўласнымі вандровамі ды прыгодамі, а не юнака, прагна жадаючага пазбавіцца ўсяго таго "падлецтва", што так абрыдла яму...

Варта адзначыць, што акцёрскі ансамбль спектакля складаюць пераважна маладыя акцёры тэатра, многія з якіх робяць на брэсцкай прафесійнай сцэне свае першыя крокі. І ў гэтым плане рэжысёрская стаўка Цімафея Ільёўскага на іх "незашліфаванасць" тэатральнай школай, што стварае ілюзію набліжанасці да маладзёжнай глядацкай аўдыторыі, дае свой плён. Яны стараюцца максімальна трапна наладзіць эмацыяны

як бачна, на гэтую "хваробу" не пакутуе, з чаго, зрэшты, і атрымлівае дывідэнды. Вось толькі адзін прыклад: у свой час, працуючы над спектаклем "Белы анёл з чорнымі крыламі", рэжысёр "справакаваў" удзел у ім папулярнага мясцовага музычнага калектыву. У выніку ўзаемны інтарэс выліўся ў тое, што цяпер у тэатральнай кавярні пасля спектакляў ён ладзіць... тэматычныя музычныя праграмы, на якія запрашае музыкантаў самых розных кірункаў — ад класікі да джаза. Так што глядачы, якія прыходзяць на спектаклі тэатра, пасля іх заканчэння трапляюць на "трэцяе аддзяленне" відовішча. А насамрэч — у атмасферу, дзякуючы якой фарміруецца ўпэўненасць, што культурнае жыццё можа быць насычаным і максімальна рознабаковым. Галоўнае — пажадаць "выйсці" з прывычных ды такіх зручных "дамочкаў", пабудаваных уласнымі рукамі, у першую чаргу — для таго, каб адгародзіцца ад патэнцыйных магчымасцей і перспектыв. А там — дарогу адолее той, хто ідзе...

Таццяна КОМАНОВА
На здымку: сцэна са спектакля.
Фота Васіля БУРДЗІНА

У Канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыўся аўтарскі вечар кампазітара Ганны Казловай. Праграму склалі два буйныя творы: трохчасткавы Першы фартэп'янный канцэрт "Нараджэнне хрысціянства", у якім саліравала аўтар, і мюзікл "Гісторыя вечнага каханьня, або У замку Радзівілаў" — прэм'ера напайканцэртнай версіі.

Уразіў і склад выканаўцаў: Дзяржаўны канцэртны аркестр "Няміга", салісты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, запрошаныя артысты. Цудоўны аркестроўкі абодвух твораў зрабіў знакаміты аранжыроўшчык Леў

"далучылі" да салістаў гэтага калектыву... памылкова. Ды, пэўна, невыпадкова: яго шыкоўны барытон, добрыя знешнія даныя і высокі інтэлектуальны ўзровень маглі б стаць для тэатра сапраўднай знаходкай.

Стала канчаткова зразумела, што ўся вечарына з'явілася працягам колішніх шляхецкіх традыцый, калі нашчадкі славуных родаў мелі рознабаковую мастацкую адукацыю, не грэбавалі музыцыраваннем і вершаскладаннем, мелі свае творчыя салоны і нават "хатнія" тэатры...

— Пачалося з таго, — прызналася пасля канцэрта ўсхваляваная Ганна Маратаўна, — што нашчадкі шляхты ацанілі мяне як кампазітара, замовілі гімн. Мы з Таццянай Сінкевіч напісалі яго літаральна на адным дыханні. І з таго часу распачалася падрыхтоўка да аўтарскага вечара. Я нават аднеквалася: маўляў, вы не ўяўляеце, чаго гэта каштуе, колькі сіл трэба прыкласці, каб усё

Шляхамі шляхты

"Прымерка" перад палацам

Карпенка: аркестр гучаў, асабліва — у першым аддзяленні, проста фантастычна! Мюзікл зрэжысавала аўтар яго лібрэта Таццяна Сінкевіч. Што ж да слухачоў, дык сярод тых, хто далучыўся да творчасці Ганны Казловай, у свой час быў нават... Папа Рымскі: яму перадавалі запіс гэтага Фартэп'яннага канцэрта, зроблены ў Чырвоным касцёле.

— Цудоўна, што аўтар, — адзначыў галоўны дырыжор "Нямігі" Аляксандр Сасноўскі, — не баіцца сесці за раяль. Дый як пры гэтым грае — можна толькі пазайздросціць! Адчуваецца, як шмат укладзе на душы, наколькі шчыра нараджалася хрысціянская канцэпцыя: на стварэнне, як вядома, яе бласпавіў Мітрапаліт Філарэт...

А як нечакана раскрыліся салісты ў мюзікле! Тых жа Алену Сало, Таццяну Гаўрылаву, Дзмітрыя Капілава, Льва Пеўзнера і астатніх оперных артыстаў мы прывычаліся чуць зусім у іншым рэпертуары. Сапраўдным адкрыццём для публікі сталі і студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі: Раман Круковіч, які ўжо працуе ў нашым Дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры, і Дзмітрый Сівакоў, каго вядучыя

зладзіць! Але аднойчы раніцай пачула незямны голас (думаю, гэта была Багародзіца), які сказаў мне: "Трэба крыху папрацаваць". Я страпнулася: зраблю аўтарскі канцэрт! І ў мяне ўсё пайшло як па масле, хача цяжкасці былі — неверагодныя. Усе артысты — з розных калектываў, іх складана сабраць разам на рэпетыцыю. Але ўсе яны ўлюбены ў маю музыку. Гэта Гасподзь зрабіў, што ў мяне ёсць каманда, якая працавала на такім энтузіязме. Усе яны, пераўвасабляючыся ў сваіх герояў, быццам гулялі ў гульні, прымяралі на сябе "шляхетнае жыццё". І ім — спадабалася, на рэпетыцыях яны літаральна падскоквалі ад радасці! Я падумала, якое ж гэта шчасце: зрабіць іншых людзей шчаслівымі! Калі я сваёй музыкай запальваю сэрцы — мне больш нічога не трэба. Я і сама ад гэтага шчаслівая!..

Пасля канцэрта паступіла прапанова: паўтарыць мюзікл у нясвіжскім палацы Радзівілаў. А 5 і 6 сакавіка мюзікл убачаць у Брэсце.

Надзея БУНЦЭВІЧ

На здымках: Ганна Казлова; сцэна з канцэртнай версіі мюзікла.

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Бамонд: опера, балет

Жаночы ўклад у імідж краіны

"Школа" Аіды на шляху да "...Легенды"

Заслужаная артыстка Беларусі, салістка нашага Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Настасся МАСКВІНА днямі вярнулася з Масквы, дзе стывала Купава ў "Снягурцы" М.Рымскага-Корсакава і Разалінду ў "Лятучай мышы" І.Штраўса — спектаклях Вялікага тэатра Расіі.

— Спектаклі там ідуць "блокамі", — расказала Настасся. — Тая ж "Лятучая мыш" — пяць разоў запар: чатыры паказы — увечары і адзін — зранку. Салісты, вядома, чаргуюцца. Я павінна была саліраваць у двух спектаклях: спачатку ў вечаровым, а праз дзень — у ранішнім. Але другая выканаўца гэтай партыі захварэла, і звярнуліся да мяне. Дадатковае выступленне — ці ж гэта не падарунак да 8 Сакавіка? Праўда, "падаруначак", як кажуць, яшчэ той. Бо атрымлівалася — два спектаклі ў адзін дзень: зранку і, праз колькі гадзін, увечары. А партыя гэтая — вельмі складаная, віртуозная, пасля яе неабходны адпачынак: голас трэба берагчы. Можна было, зразумела, адмовіцца. Але трэція Разалінда ў тэатры няма, і спектакль давалося б ці здымаць, ці замяніць іншымі. І я вырашыла паказаць, на што здольныя беларускія жанчыны. Спачатку, безумоўна, усё "пралічыла": так, я вытрымаю. Усю ноч не спала, "пракручвала" ў думках сваю партыю. Але мяне добра загартавала праца над Аідай у аднайменнай оперы Вердзі, што была ў нас пастаўлена летась.

— Аіда найперш — лірычная геранія. Мо няхай тэмперамент засталецца Амнерыс?

— Можа, і так. Лірычныя персанажы мне сапраўды бліжэй: Мікаэла ў "Кармэн" Бізэ, Таццяна ў "Яўгеніі Анегіне", Іяланта ў аднайменнай оперы Чайкоўскага, Ляанора ў "Трубадуры" Вердзі... Пэўна, яшчэ і таму, што я па сваім характары зусім не "ракавая жанчына", цураюся жорсткіх учынкаў, бязлітасных слоў — наадварот, імкнуся ўсё вырашыць мірам, "бяскроўна", тактоўна. У гэтым, на маю думку, і заключаецца жаночасць і, шырэй, беларускасць: у імкненні да гармоніі з наваколле і з самой сабой. Цяпер вучу Ірыну — таксама цалкам "мая" геранія.

— Маце на ўвазе оперу Дзімітрыя Смольскага "Сівая легенда"?

— Так, прэм'ера прызначана на пачатак сезона. Цудоўная музыка: мела-

дычная, прыгожая, каларытная па аркестраўцы. Нават без народных цыгатаў — такая беларуская! З нецярыпліваасцю чакаем, якім жа будзе рэжысёрскае рашэнне. У гэтую сваю маскоўскую паездку я, дарэчы, паглядзела два раней пастаўленыя спектаклі Вялікага тэатра Расіі: "Барыса Годунова" Мусаргскага, "Руслана і Людмілу" Глінкі. А як мяне ўразілі "Мёртвыя душы" Шчадрына, якіх Марыінскі тэатр вылучыў зараз на прэмію "Залатая маска"! Цікава было параўнаць і "Снягурак": наш і маскоўскі. Там гэтая опера ідзе "без купюр". Я дадаткова пераканалася, наколькі тактоўна зроблены ў нас скарачэнні, наколькі адметныя рэжысёрскія фантазіі Сусанны Цырук.

— А Купава — ваша геранія?

— Яе выбухі — наступства эмоцый. Яна іх не хавае, бо — кажае. І такіх жа адданных пачуццяў чакае ад каханага. Ці ж гэта не жаночае пакліканне: кахаць і быць каханай?

— Вось мы і падышлі да 8 Сакавіка...

— Асабіста для мяне — гэта, найперш, мамін дзень. Так склалася яшчэ ў дзяцінстве — так засталася і цяпер. Мы жывём з бацькамі ў адным доме, але ў розных кватэрах. І маці вельмі мне дапамагае — тым больш, калі я на гастролях. У майго сына, як я жартую, адразу дзве маці. А як яна ў "фоташопах" навучылася працаваць! Мастачка па прызванні, спецыяльна курсы скончыла, каб даводзіць мае фота да ладу. Мне нават у еўрапейскім замежжы, дзе камп'ютары з'явіліся куды раней, калегі зайздросцяць: маўляў, іхнія бацькі ўсё яшчэ думаюць, быццам фоташоп — гэта крама па продажы фотатавараў.

Наогул, што ні кажыце, а беларускія жанчыны — гэта яшчэ адно тое непаўторнае аблічча, па якім нас вызначаюць у свеце.

Н.Б.

На здымку: Настасся Масквіна ў вобразе Купавы.

Перліны Перліна

1 сакавіка заслужанаму артысту Беларусі Уладзіміру Перліну споўнілася 70. Гэты музыкант і педагог падрыхтаваў цэлае суквецце лепшых вяланчалістаў не толькі Беларусі, але і свету.

Святкаванні працягнуцца ледзь не месяц. Сёння ў Белдзяржфілармоніі — канцэрт з незвычайнай назвай "Што новага ў Парыжы, стадар Перлін?". Юбіляра павіншвае сапраўдная "французская музычная дэлегацыя" ў складзе вяланчалістаў Жэрома Перно, Бруно Філіпа і піяніста Жэрома Дзюкро, якія ў гэтыя дні правялі майстар-класы для

маладых музыкантаў. Да іх далучыцца і адзін з зорных выхаванцаў майстра — Іван Карызна. Акрамя ігры ў ансамблі, ён даць свой сольны канцэрт 5 сакавіка ў Акадэміі музыкі. А 21-га адбудзецца вечар Уладзіміра Перліна з прыездам яго калег ды вучняў з Расіі, Галандыі, Бельгіі, Люксембурга і выступленнем знакамітага Канцэртнага аркестра Рэспубліканскага музычнага каледжа пад кіраўніцтвам юбіляра. Сапраўды: сярод яго выхаванцаў што ні імя — сапраўдная перліна музычнага мастацтва!

"Альпійскія матывы" — пад такой назвай адкрылася ў Мінску выстаўка Віктара Ціханава. Чаму Альпы — у творах беларускага мастака? Адказ вельмі просты. Краіны, у якіх ёсць Альпы (а гэта Швейцарыя, Аўстрыя і поўдзень Германіі, а менавіта — Баварыя), Віктар Ціханаў не проста наведваў ды плённа там працаваў, але і ладзіў там персанальныя выстаўкі.

У экспазіцыі прадстаўлены карціны з трох цыклаў: "Schweiz Zyclus 2000" ("Швейцарскі цыкл-2000"), "Herbst in Ваен" ("Восень у Баварыі"), а таксама Аўстрыйскі цыкл, што ствараўся на падставе ўражанняў ад трох паездак у гэтую краіну.

У каталогу, выдадзеным да выстаўкі ў Мюнхене, Віктар Ціханаў напісаў: "Краевыды Баварыі вельмі моцна ўразілі мяне сваёй разнастайнасцю. З аднаго боку, шмат азёр, быццам трапіў на родную Віцебшчыну, але раптам адкрываюцца далягляды з сілуэтамі гор, і адразу ўзнікае жаданне працаваць, каб выказаць на палатне свае ўражання і адчуванне гэтых кантрастаў. Было вялікае жаданне працаваць і стварыць новы цыкл "Восень у Баварыі"..."

Калі казаць пра творчасць Віктара Ціханава і пра яго індывідуальную манеру жывапісца, то трэба адзначыць, што фарміраванню гэтай манеры папярэднічаў вялікі вопыт працы мастака-манументаліста ў розных тэхніках і матэрыялах. Мазаіка, вітраж, фрэска, разьба па ляскасе ў спалучэнні з роспісам — гэта не поўны пералік манументальных тэхнік, у якіх плённа працаваў Ціханаў. Менавіта гэты досвед, спалучыўшыся з жывапіснымі якасцямі, паспрыяў таму, што творца выпрацаваў сваю жывапісную манеру, якая нечым нагадвае мазаіку і працягвае традыцыі пуантылізму. Каларыстычны дар жывапісца дазваляе не толькі адлюстраваць прыгажосць рэальнага свету, але і прыўнесці ў палотны сваё, імпрэсіяністычнае, бачанне прыроды.

Віктар Ціханаў любіць падарожжы, новыя ўражання. Паездкі па Цэнтральнай Еўропе, Іспаніі, Швецыі далі яму багаты матэрыял для творчасці. Гэтыя вандроўкі ўзбагацілі палітру мастака.

Віктар Копач — стваральнік вялікіх форм для грамадскіх прастораў. Мабыць, ён адзін з беларускіх скульптараў ажыццявіў гэткае мноства аўтарскіх аб'ектаў у некалькіх дзясятках гарадоў розных краін і кантынентаў.

Андрэй Вараб'ёў — нястомны эксперыментатар, што паспрабаваў сябе ў стварэнні інсталяцый і арт-аб'ектаў, а таксама перформансе, пазіі, куратарстве. Пакуль спыніўся ён на скульптуры.

Віктар Мінко — майстар завостраных ліній і энансаў, выдаты малявальшчык. Арнаментальныя ўзоры яго аўтарства арганічна аплятаюць па-

В.Мінко. "Турнір".

Імпрэсія альпійскага ветру

А яны — "родамі" з азёраў Віцебшчыны

В.Ціханаў. "Успамін аб Кітцбюэлі".

У ягоных палатнах з'явілася больш сонца, колеравых кантрастаў. Яркае сонечнае святло спараджае своеасаблівую гульню фарбаў, промні святла сярод травы, хмызнякоў, дрэў, вібраючыя рэфлексы і блікі на вадзе, быццам магнічныя крышталі, прыцягваюць нашу ўвагу сваім зіхатненнем. Яны нібыта клічуць да чагосьці незвычайнага, здаецца, даўно вядомага і адначасова такога незнаёмага...

Але дзе б ні быў Віктар Ціханаў, ён заўсёды прыгадвае някідкія, напоўненыя цішынёй краявіды роднай Беларусі, якія з захапленнем піша па вяртанні дамоў. У творах апошніх гадоў мастак імкнецца ўзмацніць актыўнасць колеру, што непазбежна цягне за сабой жывапісную перабудову

ўсяго палатна. Менавіта з дапамогай такіх дынамічных супастаўленняў ён дасягае дакладна ўгаданых спалучэнняў халодных і цёплых адценняў. Структуру палатна стварае тут не малянак, а святло і цень, кантраснасць каляровых вібраючых плям, якія разам нараджаюць адчуванне загадкавасці, зменлівасці, мімагледнасці стану Прыроды. Тут быццам "парушаецца" дакладнасць знешняга падабенства, але ў поўнай ступені раскрываецца праўда прываганага ўнутранага пачуцця. Калі ж гэта пераконвае, то знікае і само пытанне пра падабенства рэальнай прыроды з тым, што адлюстроўвае мастак на палотнах.

Мікалай ПАГРАНОЎСКІ, мастацтвазнаўца

У залах Гомельскага палацава-паркавага ансамбля працуе выстаўка чатырох беларускіх скульптараў: Валянціна Борздага, Андрэя Вараб'ёва, Віктара Мінко і Віктара Копача. Ва ўсіх чацвярых — вельмі розныя творчыя манеры, стылістыкі, тэмпераменты і, нарэшце, лёсы. Аднак іх усё гэтак жа аб'ядноўваюць студэнцкія гады, праведзеныя ў сценах Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, якую творцы скончылі 16 гадоў таму. Менавіта там — у цеснай супольнай акадэмічнай майстэрні — караняцца іх стасункі, сяброўства і, зразумела, творчае саперніцтва, што зрабіла іх такімі, якія яны ёсць цяпер.

Чатыры ў адным праз шаснаццаць

верхні не толькі бронзавыя скульптур, але і жывой чалавечай скуру, ператвараючы целы сучаснікаў у творы мастацтва.

Валянцін Борзды — высокі прафесіянал, які спалучае эфектныя прыёмы працы ў матэрыяле і нечаканую шматзначнасць. Яму заўсёды ўдаецца знаходзіць баланс паміж дэкаратыўнасцю і канцэптואльнасцю.

Сёння колішнія аднакурснікі зноў ненадоўга раздзялілі адну — цяпер ужо не навучальную, а экспазіцыйную — прастору. Яе наведвальнік атрымае магчымасць пазнаёміцца з апошнімі работамі чатырох скульптараў, якія дасягнулі "творчага паўналецця". І, магчыма, — знайсці ў іх творчасці элементы таго арганічнага элага, што складалі чацвёра сяброў, будучы адным курсам кафедры скульптуры, крыху менш за два дзесяцігоддзі таму...

Павел ВАЙНІЦКІ, сакуратар выстаўкі

Год кнігі, адной з ключавых дат якога з'яўляецца векавы юбілей з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Максіма Танка, для прыхільнікаў і даследчыкаў творчасці класіка айчыннай літаратуры ХХ стагоддзя распачаўся не самым прыемным сорпрызам. Не здзіўляецца, але я кажу пра дванаццаты том Збору твораў пісьменніка з эпістальнай спадчынай, што трапіла ў амаль тысячастаронкавую кнігу. Дакладней — пра тое, як лісты паэта былі расчытаны і пракаменціраваны. І адразу прашу прабабачэння, калі чытаў кнігу занадта ўважліва. Проста, статыстнуўшыся на гэтай недарэчнасці аднойчы, пачынаеш далей ісці куды больш абачліва. З аловачкам у руках, як і робяць зазвычай філолагі...

Том гэты, дарэчы, набыў пад час лютаўскай Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу не выпадкова: маю папярэднія адзінаццаць, гэўняныя творы перачытваю, нешта дапамагае ў працы. Зрэшты, натуральныя функцыі любога Збору твораў. Тым больш — акадэмічнага, створанага ў Інстытуце мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы. Пагадзіцеся, брэнд, сфарміраваны пакаленнямі, знак якасці, годны павагі. Але ў гэтай рэспліцы, якая, на жаль, не па віне Танка набыла такі маштабны фармат, хачу сказаць пра тое, як марку бывае вельмі проста страціць. Пагартаем дванаццаты том разам?

"Жалезная логіка"?, або Ініцыял — справа тонкая...

Вось самы першы ліст Танка, змешчаны ў томе. Адрасат — Аляксандр Аксёнаў. Паводле каментарыя — "дзяржаўны і партыйны дзеяч БССР". І ўсё, больш ні слоўца. А з афіцыйнага звароту ў асноўным тэксце вынікае, што гэта — "другі сакратар ЦК КБ Беларусі". (Так, менавіта КБ, а не КПБ. Калі агіска Танка — дзе тлумачэнне? — С.Т.) Падавалася б, чаму не сумясціць два радкі і не падаць іх агулам у каментарыі, дадаўшы яшчэ хоць колькі штрыхоў і дат да біяграфіі адрасата? Так, магчыма перапіска з ім напіла аднаразовы дзелавы характар, ды як без сістэмы з боку каментатара: пра аднаго адрасата пішам шмат, пра іншага — ні радка?

Лёдказапошняя тэзіс — змешчаны літаральна праз старонку, таксама адзіны, ліст паэта да Юрыя Андрэева. Каментатар палічыў неабавязковым наогул тлумачыць, хто ж такі Андрэеў, назваць гады ягонага жыцця, абумовіць характар стасункаў з Максімам Танкам. Маўляў, з ліста ўсё зразумела. Але чаму тады ў наступным лісце да старшыні Гродзенскага аблвыканкама ў 1987-м у якасці каментарыя пазначана перапісаная з асноўнага тэксту: "Арціменка Дзмітрый Канстанцінавіч — старшыня Гродзенскага аблвыканкама"? Падаецца, класічны прыклад "маста масленага", ды яшчэ без дат жыцця ці, прынамсі, знаходжання адрасата на дадзенай пасадзе. А мо справа ў тым, што пад памылковым, скажам так, псеўданімам "Арціменка" каментатарамі сцвярджаецца асоба, чыё прозвішча — Арціменя? Так, менавіта Дзмітрый Арціменя на той час з'яўляўся старшынёй Гродзенскага аблвыканкама. Зноў жа: чыя недакладнасць і дзе адпаведнае тлумачэнне?

Тое ж пытанне, да прыкладу, датычыцца пераблытаных ушчэнт ініцыялаў і прозвішча колішняга старшыні Сморгонскага райвыканкама Аляксандра Іванавіча Юзафавіча (а не Юзеровіча) у лісце 1984 года (неяк звярнуў на яго ўвагу, гартаю-

чы кнігу, хоць паўтаруся, не чытаў яшчэ некалькі дзясяткаў апошніх яе старонак) і каментарыі да яго. У рэдакцыйнай пазначы ліста — "А.І. Юзеровіч", у "шапцы" самога ліста — "А.І. Юзеровіч", у рэдакцыйнай пазначы каментарыя — таксама "А.І. Юзеровіч", а вось у звароце паэта і самім каментарыі "А.І." ператвараецца ў "Івана Аляксандравіча". Нечытэльны почырк паэта? "Апазнаць" прозвішча, імя ды імя па бацьку мне дапамагла кніга "Памяць" па Сморгоншчыне. Скарыстаўшыся ёй, лічу, у каментарыі мог бы з'явіцца радок кшталту: "Апіска Танка, правільна чытаць так: ...". Апроч таго, каментарый да ліста — такі ж "масламыслены" і неканкрэтны, як і ў выпадку з Арціменем:

"Старшыня Сморгонскага райвыканкама". Зноў жа, перапытаю: у які час?

Аналагічныя выпадкі — і ў каментарыях да лістоў такім асобам, як Захар Матузаў — "дырэктар дзяржаўнага выдавецтва "Беларусь", Уладзімір Махавікоў — "намеснік міністра меліярацыі і воднай гаспадаркі СССР", Юрый Міхневіч — "міністр культуры БССР"...

Ланцужок пытанняў пасля такіх "разгорнутых" і "насычаных фактамі" тлумачэнняў застаецца значна даўжэйшы за "Што? Дзе? Калі?". Таму на падобным фоне пераблытаных, відаць, сямідзесяціпяцігадовым аўтарам імя і імя па бацьку кіраўніка шэрагу органаў улады Брэстчыны, прынамсі, у 1986-м — 1987-м, Зеляноўскага ("Анатоль Антонавіч" і "Аляксандр Антонавіч") і не ўдакладнены каментатарамі факт недакладнасці пры наяўнасці даведкі па асобе выглядаюць у гэтай кнізе амаль шарагова.

Дарэчы, згаданая вышэй сітуацыя, калі каментатары палічылі за лепшае пакінуць нас наогул без даведкаў пра адрасатаў, паўтарылася ў тлумачэннях да лістоў Марціну Бенеду, Іосіфу Гапановічу, Гарліцкаму, Галіне Гарыкай ды многім-многім іншым... Усе яны ўтрымліваюць толькі дату і месца захоўвання арыгінала. Мне ж проста хацелася б зразумець "жалезную логіку" вылучэння (Або, хутчэй, "кастынг"? — С.Т.) каментатарам асоб, пра каго цікава і нецікава даведацца чытанчу.

Магчыма, "Паўлік", або Дзе ж знік Стэфан Атлас?

Аднак працягнем наша падарожжа па лістах да адрасатаў, чыё прозвішча пачынаецца на літару "А". Нейкая асабліва "ўраджайная" на пыталнікі на палях яна, гэтая літара, атрымалася.

Вось, скажам, амаль адразу за разгледжанымі вышэй, — каментарый наступнага зместу да падзякі Стэфану Атласу: "Атлас Стэфан — пераклаў "Лісткі календара" на польскую мову — дзённікі Максіма Танка, якія паэт вёў з 1935 па 1940 г. "Лісткі календара" былі апублікаваныя яшчэ пры жыцці Максіма Танка (кн: Tank Maksym. Kartki kalendarza. Warszawa, 1977)". Акрамя не зусім зразумелай пунктуацыі, зноўку маем тое, што вынікае з самога ліста, плюс інкарпараваны сюды каментарый (па ідзі, ён мае быць асобным і становіцца такім у іншых

старонках тлумачальнай часткі тома) да кнігі "Лісткоў календара". Дарэчы, згадваючы кнігу 1977-га, варта было б удакладніць, што дзённікі былі апублікаваны менавіта на польскай мове яшчэ пры жыцці Максіма Танка, бо першае іх выданне пабачыла свет у 1970-м па-беларуску.

Але ж пытанне маё як чытача з вышэйшай філалагічнай адукацыяй нават не ў гэтым: дзе знік у прыведзеным награвашчванні фактаў сам Стэфан Атлас? Няўжо біяграфія перакладчыка настолькі недасяжная? Прынамсі, адным пошукавым запытам у Інтэрнэце мне ўдалося знайсці згадку пра яго. А калі скарыстацца якім-небудзь літаратурным зборнікам ці даведнікам, мяркую, знойдзецца куды больш.

Аднак ліст да самога Малько (у асноўным тэксце чамусьці пададзены ў рэдактарскай пазначы з ініцыяламі "П.Н.", а ў каментарыі — ужо, як і мае быць, — "С.М.") пачынаецца словамі "Дарагі дружа Паўлік!". І вось тут у каментатараў чамусьці ўзніклі сумневы. Гэты зварот патлумачаны наступным чынам: "...Магчыма, размова ідзе пра Самуіла Малько (1905 — 1988), у якога быў партыйны псеўданім "Паўлік". Дык чаму ж цяпер раптам узнікла няўпэненасць?

Чатыры словы, або Што пад рукой у каментатара?

Часам пры чытанні тома складвалася трывалае ўражанне, нібыта каментатары кіраваліся прынцыпам:

Дык званіў ці не званіў Гарбачоў?

Самае ж цікавае, што перадапошні ліст паэта, змешчаны ў гэтай кнізе (каментарый да яго — акурат на тым жа развароце, дзе і пачатак Зместу тома), як мяркуюць тлумачальнікі, таксама адрасаваны Танкам Стэфану Атласу. І гісторыя паўтараецца: "Магчыма, у якасці адрасата выступае С.Атлас, польскі перакладчык (вынікае з кантэксту ліста)". Энциклапедычны, даведчаны ды іншыя кантэксты для каментатараў засталіся "па-за..."

Дарэчы, слова "магчыма" ў каментарыях здзіўляла неаднойчы.

Вось бадай, самы яркі прыклад яго выкарыстання там, дзе ўсё, падавалася б, відавочна. На старонцы 797 даецца

маўляў, якія ёсць звесткі пад рукой, тое і скарыстоўваецца. Але ж ці заўжды дастаткова гэтага, скажам шчыра, каментатарскага "прыныцыпу абмежаванасці", што аніяк не пасуе даследчыку, які працуе над зборам твораў, над спадчынай пісьменніка наогул?

З ліста Максіма Танка да паэта Міхася Васілька ад 13 лютага 1955 года: "Мне здаецца, што ў Гродна паехаць Табе варта. Людзі там (сакратары абкома т. т. Калінін і Эльман) харошыя і яны табе дапамогуць". Адгортаем каментарый на старонцы 736. У даведках пра Пятра Калініна і Андрэя Эльмана прыводзяцца даты, калі яны займалі розныя паса-

Навошта Максіму Танку спатрэбіліся "выкрайкі"? У якім "містычным абедзе" ён прымаў удзел у 1960-м? Што рабіў Браніслаў Тарашкевіч у 1981 годзе? Колькі слоў патрэбна, каб акрэсліць асобу пісьменніка? І, нарэшце, якое яно, мастацтва Седа? Пасля прачытання пэўных каментарыяў да дванаццатага тома Збору твораў Максіма Танка журналісту "К" часам было смешна. Але часцей — ніякавата...

даведка па асобе Самуіла Мікітавіча Малько, дзе напісана ўсё канкрэтна (заўважце, без адцення верагоднасці або нягэўнасці): "Малько С. — маецца на ўвазе Малько Самуіл Мікітавіч (1905 — 1988) (партыйны псеўданім "Паўлік", "Грыц") — дзеяч рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі, адзін з кіраўнікоў КПЗБ, член ЦК, з якім Максім Танк меў стасункі ў падполлі з 1932 да 1939 г.". Аднак з псеўданімаў Малько, як бачым, з'яўлялася мянушка "Паўлік", пра што адзначана пазначана ў гэтым каментарыі. Гэтае колішняе падпольнае імя адносна асобы Малько неаднойчы скарыстоўваў у перапісцы і сам Танк. Ёсць адпаведна, і іншыя згадкі пра дадзены асобу ў каментарыі, скажам, на старонцы 888 (са спасылкай на 797-ю): "Паўлік — маецца на ўвазе Малько Самуіл, які меў партыйны псеўданім "Паўлік". Ніякіх "магчыма", ці не так?

ды, ранейшыя за 1955 год. Прычым апошняе, што пазначана пра Калініна, — "з 1948 г. — намеснік старшыні ЦМ БССР", а пра Эльмана — "у 1948 — 1952 гг. — намеснік старшыні Палескага аблвыканкама". Ну а на пасадах сакратараў Гродзенскага абкома партыі працавалі ў якія гады? Не перашкодзіла б у каментарыі гэта ўдакладніць.

Гэтая ж гісторыя — з дэпутацкім зваротам да старшыні Брэсцкага аблвыканкама Уладзіміра Грыгор'ева: дат ягонай працы на гэтай пасадзе (1983 — 1985 гг.) у каментарыі няма, затое ёсць час старшынства яго ў Віцебскім аблвыканкаме, пазначаны даты працы Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом нашай краіны ў Расійскай Федэрацыі і інш. Таксама ў кнізе, падпісанай да друку 14.11.2011 года, не пазначана, што Грыгор'еў пайшоў з жыц-

ця ў жніўні 2011-га. Падаецца, месца для гэтай даты можна было б знайсці. Усяго ж чатыры знакі! Ды і часу заставалася, карыстаючыся канцылярызмам, амаль цэлы квартал...

Урэшце... Мо для чытача гэтыя асобы не будуць мець важнага значэння пры чытанні перагіскі Танка, але прынцып сістэмнасці патрабуе, прынамсі, большай уважлівасці ў падборы дат для біяграфіі.

Сказанае вышэй датычылася дзяржаўных дзеячоў. Ну а пісьменнікі? Падаецца, каментатар з акадэмічнага Інстытута тут як "рыба ў вадзе". Аднак у слоўным моры — неяк засушана. Вось, скажам, паэт Адам Русак з "інтэрвалам" у шэсць старонак двойчы пракаменціраваны аднолькава і паканцылярску стрымана: "Русак Адам

Герасімавіч (1904 — 1987) — беларускі паэт. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1964)". І ні зборнікаў, ні ўсенародна любімых песень, як "Бывайце здаровы!", не названа. Як і не было.

Анатоль Вялюгін, які даволі часта згадваецца ў лістах паэта 1950 — 1970-х, трапіў на пачатковыя старонкі каментарыя без пазнакі імені па бацьку, хаця побач з ім згаданы Брыль Іван Антонавіч і Шкраба Рыгор Васільевіч. Пра імя па бацьку паэта можна даведацца з паўторнага спасылчанага каментарыя толькі праз 125 старонак, і тое — з аўтарскага "Анатоль Сцяпанавіч", а не з тлумачальнага тэксту!

А вось, скажам, Аляксея Карпюк у каментарыях упершыню згадваецца толькі ў даведцы да лістоў, адрасаваных Максімам Танкам пэўнае Ларысе Геніюш, хоць у асноўным тэксце яго прозвішча фігуравала раней. Але і тут каментатары, мякка кажучы, не расшчодрыліся на словы. Атрымалася іх, апроч прозвішча, імя, імя па бацьку і гадоў жыцця, акурат пляч: "Беларускі пісьменнік, родам з Беласточчыны". Так, сцісла — сястра таленту, але не ў такой жа ступені! Складваецца ўражанне, што перад намі, даруйце, максімум шараговы літаратар з замежжа, а не беларускі пісьменнік, аўтар дзяцкаў чужоўных твораў, якія трапілі ў навучальныя праграмы краіны. Нагадаем, жыві і працаваў Карпюк у Гродне поруч з Васілём Быкавым і згаданым вышэй Міхасём Васільком.

Напісаўшы гэта, натрапіў па сваіх пазнаках-закладках на новы рэкорд сцісласці. Каментарый да асобы пісьменніка Сяргея Грахоўскага папраўдзе "вычарпальны": "Беларускі паэт і прэзаік". Чатыры словы, акрамя гадоў жыцця, прозвішча, імя ды імя па бацьку. А хаця б адным сказам адзначыць, што Грахоўскі — чалавек трагічнага лёсу, які агульна амаль два дзесяцігоддзі правёў у ГУЛАГу, пісьменнік, які адным з першых распачаў тэму сталінскіх рэпрэсій у беларускай літаратуры?

Навошта выкрайкі паэту?, або Што такое "мастацтва Седа"?

Дарэчы, у тых самых лістах Максіма Танка да Ларысы Геніюш сустракаецца загадкавы "партрэт мастацтва Седа". Насамрэч, мне падаецца, што з кантэксту вынікае "мастацтваведа". А інакш, хто такі Сед? Або якое азначэнне мае гэтае мастацтва?

Пазней, у перапісцы з прафесарам-літаратуразнаўцам Уладзімірам Калеснікам (у двух лістах, размешчаных на адной старонцы) пераблыталася назва ўстановы, дзе апошні загадваў кафедрай: з **педінстытута** яна стала... **медінстытутам**. Зрэшты, можна зноўку сказаць: маўляў, почырк Танка складаны для расшыфравкі. Магчыма. Але бадай кожны філолаг лёгка адкажа, дзе і ў які прыкладна час выкладаў вядомы крытык і літаратуразнаўца — прафесар Уладзімір Калеснік. Ці не так? Разыходжанне ў літару... Ці істотнае яно? А як жа тады праславутая коска, якая вырашае лёс чалавека: "Караць нельга памілаваць"? Мяркую, так, паколькі баласт далейшых недакладнасцей пры перадруку можа аказання немалым.

Яшчэ адзін нечаканы момант прынёс пераклад аднаго з лістоў Максіма Танка да свайго польскага сябра Мацея Канановіча. Чамусьці сказ "Дзякую за **"Wycinki z Kierunkow i Przekroju"** займае тлумачэнне на старонцы 802: "Часопіс з выкрайкамі адзення". Тут недакладнасцей некалькі. Па-першае, Танк ці ў спешцы, ці яшчэ з нейкай прычыны недакладна

Бярозкіна ўдакладняецца па новай і піншаму. Усяго каментарыяў пра яго ў кнізе — ажно тры. Столькі ж разоў асобнага каментарыя ўдастоіўся польскі паэт Яраслаў Івашкевіч, двойчы — аднолькавага, адзін раз — скарочанага, але не ідэнтычнага з першымі. Пара каментарыяў з прынцыпова рознымі сэнсавымі акцэнтамі — "на рахунку" яшчэ аднаго паэта, Казімежа Яворскага.

На старонках каментарыя (асабліва ў першай яго палове) хапае і даведка пра вядомых беларускіх пісьменнікаў, дзе ў якасці спосабу падачы інфармацыі выбраны пералік рэгалій ды асобных іх зборнікаў, назвы якіх ператасаваны з задаваннем і выключэннем асобных кніг, прычым — ці не кожным разам — у іншым парадку.

Асобны галаўны боль — пытальянікі ў датах жыцця асоб, пра каго піша ў лістах Танк, або нават у аналагічных датах саміх адрасатаў. У большасці падобных выпадкаў дамінуе пытальянік на месцы другой лічбы. Скажам, у лісце да Янкі Брыля згадваецца дзедзя КПЗБ Іван Малец. Каментатары прывялі дату яго нараджэння па старым і новым стылі (чамусьці, ці не аднойчы на ўсю кнігу, пазначана менавіта

нават несупадзенне ініцыялу ў самім лісце да **Р.В.** Канавалава і каментарыі (там — **"P.I."**) не прымусліла рабочую групу задумацца над разыходжаннем. Як і апіска (паколькі няма каментарыя — не зразумела, чья: Танка ці стваральнікаў тома), калі паэт у лісце да Ганны Новік называе таго ж Канавалава з ініцыяламі **"I.B."**

Яшчэ цытата і каментарый да ліста паэту Міколу Засіму, які, праўда, не ўносіць яснасці. Хутэй, наадварот. "Калі пабачыш таварышоў з Ружаны, перадай ім прывітанні. Перадай прывітанні сваёй жонцы і Паплаўскаму. Зборнік свой, які я яму абяцаў, хутка вышлю". Адгортваем каментарый і чытаем, што гаворка вядзецца пра... Паплаўскага Георгія Георгіевіча, народнага мастака Беларусі. Факт, мякка кажучы, сумніўны: у 1953-м мастак, як ён нам патлумачыў, служыў у арміі. Да 1955 года. А з Танкам пазнаёміўся асабіста ў 1970-я. Відавочна, у лісце маецца на ўвазе зусім іншы чалавек з такім жа прозвішчам.

Паэт піша, цяпер ужо ў лісце да жонкі, датаваным 13 красавіка 1970-га: "Званіў Гербачоў. Пытаўся, калі мы намячаем склікаць свой з'езд пісьмен-

кі", якая прылятала, паводле Танка, 7 кастрычніка 1962 года ў Нью-Ёрк, — гэта менавіта жонка паэта Змітрака Астапенкі. Але спасылка на прозвішча "Астапенка" падаецца ў каментарыі так: "Астапенка Змітрак (Дзмітрый Емяльянавіч; 1910—1944) — беларускі паэт. Аўтар паэмы "Эдэм" (1944) і інш.". Ды ўсялякае бывае. Падумалася: калі маецца на ўвазе ўсё ж удава літаратара, які загінуў у 1944 годзе на фронце ў час Другой сусветнай вайны на перавалах Татраў, дык, пэўна, яна заняла высокую пасаду ці паўторна выйшла замуж, калі спяшаецца ў ААН да мужа, і, відаць, знаёмая Максіму Танку менавіта пад старым прозвішчам.

Але якім жа было маё здзіўленне, калі ўжо 15 кастрычніка Танк напісаў: "Сёння Астапенка запрасіў нас да сябе на вячэру". Дык атрымліваецца... сам загінулы паэт-франтавік Змітрак Астапенка, да якога, па меркаванні каментатараў, прыляцела жонка (а менавіта так аўтары каментарыя ідэнтыфікавалі названую ў лісце асобу), запрасіў... Максіма Танка з калегамі да сябе на вячэру! Ці ж не містыка ў чыстым выглядзе? Насамрэч, у 1961 годзе кіраўніком Пастаяннага прад-

Барскі) не знайшоў згадкі пра яго ўдзел у працы беларускай дэлегацыі. Не спасылкаецца на падобны факт і даведнік "Беларускія пісьменнікі: 1917 — 1990", выдадзены ў 1994-м. Дык мо і не было факта? Зрэшты, каментатары Збору твораў Танка і не сцвярджаюць, што ён меў месца. Проста, да прозвішча "Баршчэўскі" — аднаго з членаў дэлегацыі БССР на сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, пра якога піша ў дадзеным выпадку паэт, — падбіраюць каментарый з даведкай менавіта пра згаданага намі Аляксандра Баршчэўскага.

Працягнем пад дэвізам "Неверагоднае — побач". Не менш неверагоднае, чым, даруйце за сарказм, "уваскрэсненне" франтавіка Змітрака Астапенкі ў Нью-Ёрку, тое, што ў 1956 годзе Максіма Танка на пероне вакзала ў Ленінградзе сустрэў разам з перакладчыкам Паўлам Кабзарэўскім... калабарацыяніст часоў Вялікай Айчыннай вайны Радаслаў Астроўскі (прынамсі, так сцвярджаюць аўтары каментарыяў на старонцы 872). А па цытаце з ліста і не скажам, што адбылася настолькі незвычайная сустрэча: "Сустрэлі нас тут т.т. Кабзарэўскі і Астроўскі". Акурат у гэтым, 1956-м, годзе Радаслаў Астроўскі пераехаў з Германіі, куды ўцёк разам з рэшткамі фашысцкіх войскаў у 1944-м, у ЗША. Мо праз Ленінград? І яшчэ больш неверагодным падаецца, што Танк не пабаяўся ў тыя гады напісаць пра "сустрэчу" з гэтакім "таварышам" у лісце да жонкі... Гаворка ж у лісце, хутэй за ўсё, — пра перакладчыка Арсенія Астроўскага...

А яшчэ ў каментарыі да аднаго з лістоў 1942-га наогул фігуруе чалавек, які народзіцца толькі ў 1950-м. Есць і "пацярпелы", каго ўжо, даруйце, складальнікі папросту пахавалі, прыпісаўшы яму біяграфію іншай асобы, а заадно — званне заслужанага работніка культуры... Нарэшце, толькі са згаданага каментарыя да тома можна даведацца і пра наступны, сапраўды сэнсавы факт: "Пераклад паэмы А. Міцкевіча "Пан Тадэвуш" быў зроблены Б.Тарашкевічам у 1981 годзе"! Так-так, менавіта ў... **1981-м!**

"Падгонка" за дужкамі, або Пра самыя ўпартыя факты

Мусіць дастаткова фактаў. Яны ж — рэч упартая. А кніга даступная ў кожнай кнігарні або бібліятэцы. Прагарніце, зверце. Тым больш, што спыніўся я толькі на частцы іх, якія найбольш кідаліся ў вочы, — самых упартых, так бы мовіць. Калі ж вывесці ўсе недакладнасці, як кажучы, "за дужкі", пераконваемся: кашне ж ж, калектывам зроблена вялікая праца па зборы, апісанні і сістэматызацыі эпістальнай спадчыны Максіма Танка. А знаходзілася яна як у архіўным фондзе класіка, так і ў прыватных асоб, у сховішчах розных устаноў, прычым не толькі на Беларусі. Там, дзе гэта было магчыма, устаноўлена напісанне прозвішчаў, месцамі праведзена ўдакладненая даціроўка, распазнаны некаторыя адрасаты... Так, праца — немалая.

Але вернемся да тых самых "дужак". Не буду даваць перуноў наконт дзясяткаў прыведзеных памылак. Скажу вось што: дванаццаты том Збору твораў Максіма Танка (дарэчы, першага пасмяротнага) вывёў галоўную праблему, з якой сутыкнулася сённяшняе літаратуразнаўства і іншыя гуманітарныя дысцыпліны, — праблему школы. Літаратуразнаўчай і крытычнай, даследчыцкай і навуковай, тэксталагічнай і рэдактарскай — прафесійнай у самым шырокім сэнсе. Ёта тое, што перадаецца, як кажучы спецыялісты ў самых розных творчых сферах, "з рукі ў руку", ад майстра да вучня. І не механічна, калі пад прозвішча ў тэксце "падганяецца" каментарый пра асобу, якую ведае даследчык. Зрэшты, ці не кажаць пра гэта акадэмічным спецыялістам?

У мяне ж пакуль што яшчэ восемдзят старонак з сямісот дваццаці асноўнага тэксту наперадзе, якія абавязкова дачытаю. З алоўкам.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Або Пра што Ніколі не пісаў Максім Танк

А наперадзе ж — яшчэ 80 старонак чыткі "з алоўкам": нататкі на палях дванаццатага тома Збору твораў класіка

расставіў двукоссе ў назвах. Па-другое, часопісы гэтыя — літаратурныя, што вынікае з кантэксту ранейшых лістоў. Па-трэцяе, атрымаў наш паэт выразкі ці вытрымкі (а не выкрайкі!), відаць, са сваімі вершамі.

З адкрытай датай, або Праліць святло на пытальянік

Яшчэ адзін істотны, на маю думку, момант — логіка першай і наступнай згадак той або іншай асобы ў каментарыі. Скажам, Віктар Варашыльскі — паэт, перакладчык твораў Максіма Танка. Пры першай згадцы нам яго прадставілі гэтак: "Польскі паэт, празаік, перакладчык. Нарадзіўся ў Гродне. Мастацкія біяграфічныя творы прысвячаў М.Салтыкову-Шчадрыну, У.Маякоўскаму, С.Ясеніну". І ўсё. А дзе сувязь з Танкам, том з чыйго Збору твораў трымаем у руках? Ды вось яна, праз пяць старонак, — на 735-й! Толькі перад пералікам перакладных кніг чамусьці ўзнікла неабходнасць слова ў слова паўтарыць прыведзеную вышэй характарыстыку. А трэці каментарый (бліжэй да канца тома) прапануе яшчэ адну, скарочаную, версію тлумачэння.

Дык мо больш лагічна адзін раз адкаменціраваць, каб пасля спасылка на першую згадку, як зроблена, да прыкладу, у аналагічнай сітуацыі з Янкам Брылём на старонках 725 і 732? Ды і наогул, ці патрэбна ў трэці, пяты, восьмы раз паўтараць нават спасылку на каментарый адносна асобы, што называецца пастаянна? Мо іх варта было, як і родзічаў Танка, пералічыць у пачатку тлумачальнай часткі? Калі ж паўтараць спасылкі, дык так, каб усё склалася ўпарадкавана, сістэмна і паслядоўна, а не, як кажучы, праз раз. А ў гэтай кнізе атрымліваецца нярэдка менавіта так.

Паказальны прыклад на старонцы 782, калі каментарый да аднаго ліста адносна Рыгора Шырмы даецца ў якасці спасылкі на першую згадку, а вось асоба літаратурнага крытыка Рыгора

поўная дата — ды яшчэ са згаданымі варыяцыямі паводле двух стыляў!, — а не толькі год, а замест года сыходу асобы — загадкавае **"200?"**.

Даруйце, але ж не пра ваенныя гады вядзецца гаворка: зварот у адпаведныя органы, падаецца, праліў бы святло на пошукі. Тое ж датычыцца дат смерці паэта Сяргея Новіка-Пеюна (замест пытальянік мусіць стаяць 1994 год), паэта-франтавіка Аляксандра Дракахруста (сышоў ад нас у 2008-м), армянскай паэтэсы Аршалуйс Маргар'ян (1987-ы)... А ў каментарыі да ліста, накіраванага ў свой час пісьменніцы Таісе Бондар, год яе смерці пазначаны каментатарам 2010-м (насамрэч — 2005-ы). Зноў жа: не такі даўні час — удакладніць проста і паводле прэсы, і ў Інтэрнэце.

Не хапае кнізе і ўдмулівага фактычнага каментарыя, калі многія падзеі, абставіны, пра якія паведамляецца толькі намёкам альбо недасказана, застаюцца нявысветленымі. Вось самае, на мой погляд, лёгкае. Знаёмы з біяграфіяй Уладзіміра Караткевіча чытач не зможа не супаставіць факты, працягваючы фразу з ліста Максіма Танка да той жа Гёніюш: "У Кіеве сустрэў Калесніку, ад якога і даведаўся, што Уладзімір захаваўся ў Брэсце ў харошую дзяўчыну". Так, гаворка — пра знаёмства Караткевіча з будучай жонкай Валянцінай Браніславаўнай. Але дзе згадка пра гэта ў каментарыі? А такіх прыкладаў недакажу, а па сутнасці, праваленага кантэксту, — да жалю, мноства.

"Адзін Гаўрыла ў Полацку", або Ці справядлівы "папрок" Танку?

А вось "папрок" Максіму Танку ў "памылцы" наконт ідэнтыфікацыі старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку Р.В. Канавалава — дарэмны. Хоць сцвярджаюць каментатары (і неаднойчы!), што перад намі — рускі пісьменнік Р.І. Канавалаў, але — рацыю мае паэт, які таксама піша (і таксама неаднойчы), што Канавалаў, прынамсі, — чыноўнік. На дзіва,

нікаў". Вы запытаецеся: маўляў, прычым тут усім вядомы Міхаіл Гербачоў? А менавіта з ім, Міхаілам Сяргеевічам Гербачовым, абазначаным у кнізе як "Генеральны сакратар ЦК КПСС (1985 — 1991), першы і адзіны Прэзідэнт СССР (15 сакавіка 1990 — 25 снежня 1991)", каментатары чамусьці супаставілі асобу пад гэтым прозвішчам. Аднак тут — нестыкоўка: у 1970 годзе Гербачоў быў першым сакратаром Стаўрапольскага крайкама КПСС і дэпутатам Вархоўнага Савета СССР (уваходзіў у склад камісіі па ахове прыроды). А гэтыя ж пасады Гербачова па стане на год датавання ліста класіка відавочна ўказваюць на недакладную ідэнтыфікацыю асобы. З улікам гэтага, падаецца, прымаўка "Адзін Гаўрыла ў Полацку" паўстала ў сваёй актуальнасці?

А Максім Танк жа пісаў, хутэй за ўсё, пра маскоўскага літаратурнага чыноўніка, які курыраваў у Саюзе пісьменнікаў СССР літаратуры саюзных рэспублік, перакладчыка Гербачова, таксама, дарэчы, Міхаіла, але — не Сяргеевіча.

На мяжы з фантастыкай!

"Цікава" атрымалася і з жанчынай па прозвішчы Каржанеўская, згаданай у лістах Танка за кастрычнік 1960 года. Ад'язджаючы пад час працы чарговай сесіі ААН, у якой прымаў удзел ад Беларусі і Максім Танк, яна ўзяла з сабой па просьбе нашых дыпламатаў лісты дадому, якія вельмі марудна ішлі. Як нярэдка пісаў класік, "пошту вязуць на валах". Была там і перапіска паэта, аб чым ён паведамляе жонцы Любові Андрэеўне. У дачыненні да асобы, што пагадзілася выступіць "кур'ерам", у асноўным тэксце двойчы пададзена "тав. Каржанеўска" ("тав." у значэнні таварыш), а ў каментарый трапіла біяграфічная даведка пісьменніцы Галіны Каржанеўскай, якой на момант напісання ліста было... дзесць гадоў.

Па праўдзе, выклікала пры чытанні сумневы і тое, што **"жонка Астапен-**

стаўніцтва БССР пры ААН стаў тагачасны намеснік міністра замежных спраў БССР П.Астапенка.

Быццам бы разблыталі клубок? А вось і не! Колькі ні ўчытваўся ў наступны каментарый, ніяк не мог зразумець, якое дачыненне мае асоба, пазначаная ў ім, да абеду, што адбыўся 9 кастрычніка 1962-га ў Нью-Ёрку і апісаны ў лісце Максіма Танка да жонкі Любові Андрэеўны наступным чынам: "Сёння быў з сябрамі ў **Паўла Яўменавіча**. Жонка яго пачаставала нас бульбай, калбасой, салатам і нашым самым смачным мінскім чорным хлебам і салам". А цяпер каментарый: "**Павел Яўменавіч** — маецца на ўвазе *Махіня Павел Яўменавіч* (н. 1919) — Герой Савецкага Саюза (1944). У гады Вялікай Айчыннай вайны быў камандзірам узбраення 333-га артылерыйскага палка (152-я стралковая дывізія, 28-я армія, 1-ы Беларускі фронт). Пасля вайны дэмабілізаваны. Працаваў галоўным механікам на камбінаце".

Шаноўныя каментатары, адкажыце толькі на адно пытанне: ці з'яўляецца прысутнасць пэўнай асобы ў складзе дэлегацыі ад рэспублікі ў ААН фактам, годным для ўключэння ў біяграфічную даведку той асобы? Ды несумненна, адкажаце вы! Чаму ж тады яго, факта, няма ў гэтым працягваным абзацы? Ды таму, што "Федот, да не тот"! Згаданы кіраўнік Пастаяннага прадстаўніцтва БССР пры ААН П.Астапенка паўсюдна праходзіць (у рускамоўных дакументах) з ініцыяламі "П.Е.". Адпаведна, Павел Яўменавіч у дадзеным выпадку — гэта якраз ён, а не Герой Савецкага Саюза Махіня.

Каб завяршыць, нарэшце, тэму ААНскай перапіскі Танка, дадам, што ні ў адной са знойдзеных мною біяграфій земляка з Беласточчыны, занага прафесара беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта Аляксандра Баршчэўскага (вядомага і як паэт пад псеўданімам Алесь

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Пяцьдзясят чатыры гады таму, калі Салігорск толькі ўзнік на карце раёна, яго былі назвалі Нова-Старобінскам (ад Старобінскага радовішча калійнай солі). Назва, згадзіцеся, дзіўнаватая: старое новым быць не можа па вызначэнні. Таму і не прыжылася. Ужо праз год горад (на той час — пасёлак) перайменавалі. Калі прыняць на веру сьвярджонне, што імя вызначае лёс, дык назва "Салігорск" аказалася шчаслівай. Пад гэтым імем горад прыдбаў славу. Але не стаў фанабэрыстым. Салігорцы ж, як мне падаецца, захавалі, у пэўнай ступені страчанае ўрбанізаваным грамадствам, пачуццё сваяцтва, адкрытасці і ўзаемадаверу, уласцівае вяскоўцам, што жывуць на адной вуліцы і працуюць на адным полі... Горад нарадзіўся і жыве, дзякуючы шахце ("Рудніку" — як тут кажуць). Але высокатэхналагічная вытворчасць патрабуе людзей адукаваных, так што культурны складнік — далёка не апошні ў фарміраванні шахцёрскага менталітэту. Салігорск шчасліва ўнікнуў лёсу некаторых прамысловых цэнтраў, пабудаваных за савецкім часам, так бы мовіць, у чыстым полі. Згодна з той завядзёнкай, стачатку ўзводзілі прамысловыя аб'екты, потым жылло. Напрыканцы ж, калі заставаліся грошы (а нярэдка іх не заставалася), пачыналі стратэгаваць наконт кінатэатраў і бібліятэк. Насельніцтва ж тым часам звыкла бавіла вольны ад працы час за пляшкаю, з усімі адпаведнымі наступствамі... У Салігорску — інакш. Найперш дысцыплінуе людзей і настройвае на здаровы лад жыцця сама экстрэмальная праца. Па-другое — наяўнасць матэрыяльнага стымулу. Заробкі на "Беларуськаліі" — добрыя, за працу трымаюцца. На любую пасаду, любую працу (хоць прыбіральшчыцай, хоць вахцёрам) стаіць чарга ахвотных. Так што з лайдакамі ды іншымі асацыяльнымі тыпамі ніхто цацкацца не будзе. І, нарэшце, кіраўніцтва "Беларуськаліі" ў супраць з мясцовымі ўладамі дбае пра культурныя патрэбы салігорцаў.

Паводле інфармацыі, што я атрымаў ад начальніка аддзела культуры Салігорскага райвыканкама Наталлі Гапановіч, на культурнай карце раёна — 85 аб'ектаў. Зразумела, нікога не здзівіў тым, што сярод іх — бібліятэкі, дзіцячыя школы мастацтваў, дзіцячая музычная школа, краязнаўчы музей, клубныя ўстановы. Каля трыццаці калектываў маюць званні "народны" і "ўзорны".

Аднак адметнасць, скажам, Салігорскай ДШМ у тым, што яна — адна з лепшых ва ўсёй краіне. Толькі летась дзевятнаццаць яе выхаванцаў сталі студэнтамі вышэйшых і сярэдніх спецыяльных творчых устаноў. Прагучала яна і ў замежным кантэксце: мноства ўзнагарод атрымалі навучэнцы ды выкладчыкі за ўдзел у розных выстаўках, конкурсах і пленэрах не толькі ў Беларусі, але і ў Чэхіі, Польшчы, Літве, Македоніі. На базе школы прайшла абласная "АРТ-сесія" юных мастакоў...

Моладзі — пра правы і абавязкі: праект у кантэксце закону

— Наталля Іванаўна, — пытаюся ў начальніка аддзела культуры Салігоршчыны, — сёння камп'ютар ды Інтэрнэт не зменшылі цікавасці да друкаванага слова?

— Не, але яны прымусілі бібліятэчных работнікаў шукаць новыя формы працы з людзьмі. Сёння пры бібліятэках працуюць гурткі па інтэрсах для дзяцей і дарослых, а ў Зале мастацтваў Цэнтральнай раённай бібліятэкі ладзяцца выстаўкі і прэзентацыі. Большасць бібліятэк Салігоршчыны мае доступ да Інтэрнэта. А для тых паселішчаў, дзе стацыянарных бібліятэк няма, ужо пяты год працуе перасоўная — так званы бібліобус. Але не Інтэрнэт, і не гурткі па інтэрсах далі нашым бібліятэчкам новае жыццё. У бібліятэку ўсё больш людзей прыходзіць за прававымі ведамі. У грамадства ёсць пэўныя праблемы, а мы праз асветніцтва спрыяем, у пэўнай ступені, іх вырашэнню.

Укладніце, калі ласка.

— Існуе праблема правапарушэнняў сярод моладзі. У нас, у Салігорскім раёне, — 136 тысяч чалавек, працэнт моладзі сярод іх — даволі высокі: 55 тысяч ва ўзросце ад 14 да 30 гадоў. Ёта ўзрост, калі чалавек звычайна яшчэ недастаткова адаптаваны да сацыяльнай рэчаіснасці, не заўжды здольны асэнсаваць грамадскія з'явы і ўласныя паводзіны. А адсюль недалёка і да канфліктаў з законам... На жаль, нам даводзіцца канстатаваць рост колькасці правапарушэнняў сярод моладзі ў Салігорскім раёне. А лепей жа папярэдзіць хваробу, чым яе лячыць. Так і лепш не парушаць закон, чым потым адказваць перад ім. Адпаведна, мы імкнёмся даць моладзі пачатковыя прававыя веды, паспрыяць выхаванню грамадзянскасці і фарміраванню актыўнай жыццёвай пазіцыі.

КАРПАРАТЫЎНАЕ МЕЦЭНАЦТВА У СОЛЕВЫМ ПАТОКУ

Грошы з-пад зямлі на зямныя патрэбы, або Калі партнёр аддзела культуры — вытворчы гігант...

— Якім чынам?

— Цягам мінулага года бібліятэкі Салігоршчыны працавалі над доўгатэрміновымі праектамі "Права і моладзь: стагоддзе XXI". Дарэчы, у структуры Салігорскай цэнтральнай бібліятэкі публічны цэнтр прававой інфармацыі існуе цягам ужо дзесяці гадоў. З 2006-га ён вылучаны ў самастойны аддзел.

Бібліятэчны фонд ПЦПІ дазваляе задаволіць цікавасць чытачоў па ўсіх аспектах права і юрыспрудэнцыі. А знайсці патрэбную інфармацыю можна з дапамогай электроннай базы даных. Колькасць яе карыстальнікаў штогод складае больш за тысячу чалавек — для Салігоршчыны гэта немалая лічба.

— У дадзенай справе аддзел культуры мае памочнікаў?

— Так. Да рэалізацыі праекта "Права і моладзь: стагоддзе XXI" далучыўся шэраг дзяржаўных устаноў і грамадскіх арганізацый. Адвакаты юрыдычнай кансультацыі Салігорскага раёна на працягу шэрагу гадоў падтрымліваюць добрую традыцыю прававага асветніцтва. Яны штоквартальна праводзяць бясплатныя кансультацыі для наведвальнікаў Цэнтральнай бібліятэкі: кожны яе карыстальнік можа задаць юрысту пытанне. Прыемна, што сярод цікаўных — усё больш моладзі.

— Можна канстатаваць: праект ужо мае плён...

— Вы маеце на ўвазе, ці зменшылася колькасць правапарушэнняў? Такія даныя валодаюць найперш праваахоўныя органы. Але ўжо сам рост цікавасці моладзі да прававой інфармацыі і ёсць плён ад нашай працы.

Грошы на музыку, і не толькі

Летась адзначыла сваё 50-годдзе Салігорская дзіцячая школа мастацтваў. Тут таксама багата дыпламантаў і лаўрэатаў конкурсаў самага рознага кшталту, чыё мастацтва запатрабавана паўсюдна. Прынамсі, узорны духавы аркестр школы ў складзе зводнага духавага аркестра Мінскай вобласці сёлета прымаў удзел у марш-парадзе на летаўшых маладзечанскіх "Дажынках". Часта

Галерэя спонсараў ад "К"

У Салігорску ўсё блізка. Палац культуры, гандлёвы цэнтр, Лядовы палац, гасцініца, новабудулёўля правастаўнага храма — усё самакпатна сабрама на галоўнай плошчы і побач з ёю. А дамінуе над плошчай — "Беларуськаліі", мясцовы хмарачос. Хоць пра сустрэчу з Анатолем МАХЛАЕМ, намеснікам генеральнага дырэктара "Беларуськаліі" па ідэалагічнай рабоце і кадрах, дамоўлена загадзя, даводзіцца пачакаць: ля ягонага кабінета — чарга.

Яно і не дзіва: аднаму з кіраўнікоў прадпрыемства знайсці "акно" ў шчыльным рабочым раскладзе, нават для сустрэчы з журналістам, даволі складана.

— Анатоль Уладзіміравіч, у мяне складалася ўражанне, што ў Салігорску вельмі цяжка вызначыць, дзе заканчваецца "Беларуськаліі", а дзе пачынаецца ўласна горад. Прынамсі, у справах культурных...

— Скажу больш, "Беларуськаліі" дапамагае не толькі гораду і раёну, але і бярэ чынны ўдзел у культурных акцыях нацыянальнага маштабу. Мы, напрыклад, выступалі генеральным спонсарам Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад". Што ж да нашага супрацоўніцтва з аддзелам культуры райвыканкама, дык яно найбольш шчыльнае, калі Салігоршчына адзначае прафесійныя святы: Дзень шахцёра і Дзень хіміка. Ёта — традыцыя. Другі прыклад — адрасная дапамога, якую аказваем навукальным установам мастацтва. Часта свае мерапрыемствы ладзім у гарадскім Палацы культуры...

— Калісьці гэта быў палац культуры "Беларуськаліі". Не шкада было аддаваць?

— Шкада. Толькі-толькі адрамантавалі... Але гэта не абмяркоўваецца. Вы ж самі бачыце: правесці мяжу паміж "Беларуськаліем" і горадам амаль немагчыма. Мы — горадаўтваральнае прадпрыемства. Ётым сказана ўсё. Культурную ж працу ладзім і ў сваіх цэхах, на ўласных вытворчых пляцоўках. У нас добрая мастацкая самадзейнасць на ўсіх рудаўпраўленнях. Ды хоць гэта і самадзейнасць, але ў ёй бяруць удзел сапраўдныя прафесіяналы.

— Гэта як?

— У розных падраздзяленнях "Беларуськалія" працуюць людзі, якія маюць прафесійную падрыхтоўку як танцоры, музыканты і гэтак далей. А на вытворчасць яны прыйшлі і новыя прафесіі засвоілі, бо на вытворчасці заробкі большыя. Стуацыя — звычайная, побытавая. А вось у мастацкай самадзейнасці яны маюць магчымасць рэалізаваць свой творчы патэнцыял. А чаму не? Мы забяспечваем самадзейнасць інструментамі, апаратурай, касцюмамі. Яны ж сваімі выступленнямі "закрываюць" нам усе святы. Калі артысты — свае, мы замаўляем і аглачваем толькі сцэнарыі мерапрыемстваў і іх рэжысуру.

вучняў і выкладчыкаў школы просяць выступіць з дабрачыннымі канцэртамі. Такія выступленні яны ладзілі для дзяцей-сірот у памяшканні мясцовай Спаса-Пакроўскай царквы, а таксама ў Цэнтры карэкцыі, развіцця і адаптацыі. Не выпадкова на працягу шэрагу гадоў пры Салігорскай дзіцячай школе мастацтваў працуе своеасаблівы абанемент Камернай залы Белдзяржфілармоніі...

Казаць пра з'явы і пералічваць падзеі культурнага жыцця Салігоршчыны можна доўга, але і так зразумела: на зямлі, дзе стаіць "Беларуськаліі", дбаюць не толькі пра вытворчасць, але і пра духоўнасць.

Між тым, паўсюль і заўжды культура — галіна не прыбытковая, і ніводны маштабны культурны праект

не можа быць рэалізаваны без удзелу мецэнатаў ці спонсараў. Наталля Гапановіч паказала мне спіс наступленняў спонсарскай дапамогі за 2010 — 2011 гады. Агульная сума за 2010-ы — больш за 200 мільёнаў рублёў, за мінулы год — 190 мільёнаў. У спісе пазначаны 52 дабрадзей. Сумы вагаюцца ад 500 тысяч да 100 мільёнаў рублёў. Так, 100 мільёнаў у 2010-м падарыў аддзелу культуры гарвыканкама "Беларуськаліі", летась сума дапамогі была меншай, але ўсё адно — найвялікшай у агульным аб'ёме. Прадпрыемства гэтае было і застаецца самым шчодрым спонсарам культурных праграм на Салігоршчыне. Зрэшты, чаго варты хаць б такі факт: Гарадскі палац культуры — галоўны творчы асяродак

Намеснік генеральнага дырэктара "Беларуськаліі" па ідэалагічнай рабоце і кадрах Анатоль Махлай.

— Пра высокі ўзровень самадзейнасці я чуў і ад іншых. Але ж, наколькі мне вядома, Салігорск не абмяняюць увагай і зоркі прафесійнай сцэны...

— Так. Билеты на такія канцэрты могуць каштаваць 200 — 250 тысяч беларускіх рублёў. А шахцёры — людзі не скапныя, але ашчадныя, бо грошы цяжкай працай здабываюць. "Беларуськаліі" набывае тыя білеты па прадажным кошце, а сваім супрацоўнікам прадае за цану значна меншую ці ўвогуле задарма. Ёта, дарэчы, — таксама дапамога аддзелу культуры райвыканкама, які тыя гастроля ладзіць.

— Вам непасрэдна падпарадкаваны аддзел інфармацыйна-ідэалагічнай работы...

— Так, гэта каардынацыя дзейнасці грамадскіх фарміраванняў, што ёсць на прадпрыемстве, а таксама арганізацыя культурна-масавых мерапрыемстваў, прафесійных святаў. Да таго ж, пад апекаю аддзела — наш музей, які наведваюць госці горада. Мэта нашай працы — выхаванне ў супрацоўнікаў пачуцця карпаратыўнасці, каб людзі ганарыліся не толькі высокімі заробкамі, але і прыналежнасцю да прадпрыемства, дачыненнем да яго гісторыі і перспектывы.

"Беларуськаліі" — частка канцэрна "Белнафтахім". Кіраўніцтва апошняга вельмі ўхваляе абмен вопытам і культурны абмен паміж прадпрыемствамі, што ўваходзіць у яго сферу: гэта "Нафтан", "Азот" ды іншыя. Такія кантакты таксама спрыяюць умацаванню, паўтаруся, карпаратыўнага духу.

— А як да спонсарскай дзейнасці прадпрыемства ставіцца самі працаўнікі? Гэта ж іхнія грошы...

— Вы, напэўна, бачылі будоўлю правастаўнага сабора. "Беларуськаліі" выдаткоўвае на яе немалыя грошы: яны складаюцца з прыватных ахвяраванняў нашых працаўнікоў. Кожны ахвяруе, колькі можа. У сувязі з гэтым згадаю такі выпадак. Брыгада Першага рудаўпраўлення за добрую працу была ўзнагароджана спецыяльнай грашовай прэміяй. І — вырашыла перадаць яе цалкам на будаўніцтва сабора...

— Анатоль Уладзіміравіч, Салігорск — горад малады. Ён не мае старажытных забудов, славытых на ўсю краіну помнікаў ды іншых цікавых для гасцей аб'ектаў... Чым прыявіць турыста? Тым жа калегам па "Белнафтахіме" што паказваецца?

— Няпростое пытанне. У Польшчы я бачыў шахту-музей. Уражвае. Мо калі-небудзь і мы штосці падобнае матлі б зрабіць. Пакуль жа не атрымаўся: усе нашы шахты — дзёчыя, закансерваваныя няма. Ды нават апусціць турыста на такую глыбіню — гэта вялікая праблема і вялікія грошы... Праўда, на Першым рудаўпраўленні мы зрабілі пад зямлёй стэлеабальніцу, якая сёння вельмі папулярная. Паводле расправаўняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь цяпер пашыраем яе ўдвая і намерсе ствараем бальнічную інфраструктуру. А што наконт даўняй гісторыі, дык магу назваць царкву ў Чыжовічах. Ёта не далёка, але гэта ўжо не горад раён. Будынік дзвесце гадоў. Раю паглядзець. Тым больш, што "Беларуськаліі" гэтай царкве дапамагае...

Салігорска — калісцы належыў "Беларуськалію" і быў перададзены, фактычна, падораны гораду. Аднак, калі сёння ў Палаца ўнікаюць фінансавыя патрэбы або якія іншыя матэрыяльныя праблемы, па дапамозе звяртаюцца, зноў жа, да былога гаспадара.

Не Калізей, але...

Наталля Гапановіч распавядае мне пра, так бы мовіць, творчыя планы аддзела культуры райвыканкама. Сёння найбольш значныя мерапрыемствы ладзяцца ў гарадскім палацы культуры. Але ёсць спадзяванні на тое, што Салігорск займее новую залу, здольную прыняць больш глядачоў і з лепшым абсталяваннем сцэны. Цяпер прапрацоўваецца ідэя пабудовы ў горадзе амфітэатра. Патрэба

ідэалагічнай работы. Начальнік аддзела Наталля Навіцкая паказала мне ліст настаяцеля згаданага вышэй храма Пакрову Прасвятой Багародзіцы, што ў Чыжэвічах. У лісце той выказвае падзяку кіраўніцтву "Беларуськалія" за аказаную дапамогу, у выніку якой адбудавана трапезная (яе першы паверх), якая цяпер працуе як грамадска-культурніцкі аб'ект. У трапезнай дзейнічае нядзельная школа (памяшканне можа змясціць 120 чалавек), ладзяцца культурніцкія імпрэзы. Калі ж будзе даведзены да ладу ўвесь будынак, тут размесціцца музей, распачнуць дзейнасць духоўна-асветніцкі цэнтр, майстэрні царкоўна-дэкаратыўнага мастацтва і адроджаных народных рамёстваў. Айцец Міхаіл просіць і надалей не

...І вось я ў вёсцы Чыжэвічы. Падвозіць мяне да храма дырэктар Гарадскага палаца культуры Вадзім Казлоў. Па дарозе разгаварыліся. Сам ён не мясцовы, але да Салігорска душой прыкіпеў. З сям'і вайскоўца. Калі ягоны бацька служыў у Чэлябінску, Вадзім Валер'евіч уладкаваўся на абаронны завод, які працаваў, у тым ліку, і на касмічную сферу. Засвоіў прафесію фрэйзерушчыка. Тых, хто працаваў на абарону, у войска не бралі: лічылася, што яны і так працуюць на армію. Так бы, мабыць, і застаўся б спадар Казлоў за Уралам, каб не з'ездзіў у адпачынак у Літву, куды на той час перавялі на службу ягонага бацьку. Пасля "рэжымнага" Чэлябінска (калючы дрот вакол прамзоны, завода, вакол цэха) быў уражаны прыгажосцю і ўтульнасцю Вільнюса. Страшэнна захацелася "прыгожага жыцця". У Літве ў бацькі і застаўся. Потым вучыўся ў нашым Інстытуце культуры, паспеў палюбіць Мінск. Па размеркаванні трапіў у Салігорск... Жыццём задаволены... Зрэшты, Салігорск падабаецца ўсім.

А вось айца Міхаіла на месцы не заспеў: ён з'ехаў па справах у Мінск. Так што яго "музей", славыты на ўвесь Салігорск (збор артэфектаў, якія маюць эстэтычную і гістарычную каштоўнасць), так і не пабачыў. Толькі звонку агледзеў царкву і трапезную. Што ж, будзе нагода прыехаць яшчэ...

"Беларуськалій" — не адзіны дабрадзей

Падсумоўваючы свае нататкі, мушу зноў згадаць, што "Беларуськалій" не адзіны дабрадзей на Салігоршчыне. Свой унёсак у культурны патэнцыял горада і раёна робяць УПП "Салігорская аўтабаза", Старобінскі лясгас, ААТ "Салігорская птушкафабрыка" ды шмат іншых. Відаць, таллака, гатоўнасць дапамагчы хто чым можа — у самім характары салігорцаў.

Калі наступным днём я вяртаўся ў Мінск, недзе кіламетраў за здзесяць ад Салігорска на будынку Другога рудаўпраўлення пабачыў афіцыйны дэвіз "Беларуськалія": "Мы з упэўненасцю глядзім у будучыню". Варты дэвіз для шахцёрскага горада, ды і для ўсёй нашай краіны.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Салігорскі раён — Мінск
Фота аўтара

Рэзюмэ ад абласнога ўпраўлення культуры

З просьбаю распавесці, як бачыцца развіццё сферы на Салігоршчыне, мы звярнуліся ва ўпраўленне культуры Мінаблвыканкама. На пытанні "К" адказала намеснік начальніка ўпраўлення Святлана БАРАНОК:

— Па шмат якіх пазіцыях развіцця сферы Салігорскі раён лідзіруе ў вобласці, прычым — з года ў год. І гэта датычыцца не толькі горада, дзе традыцыйна добрая інфраструктура, прафесійныя кадры ды адпаведнае фінансаванне, але і навакольных вёсак. Так, летась на рамонт толькі пяці бібліятэк Цэнтральнай раённай сістэмы было выдаткавана паўтара мільярда рублёў. А ўсяго на Салігоршчыне на рамонт ва ўстановах культуры пайшло шэсць мільярдаў. Для параўнання: у Слуцкім раёне на ўсе рамонтныя работы выдзелена 1,2 мільярда, у Мінскім — 1,6. Усяго ж па вобласці па гэтым раздзеле выдаткаў — 30 мільярдаў. На гэтым фоне паўтара мільярда на пяць бібліятэк выглядае, пагадзіцеся, някеспска.

— І якую ролю ў абласным маштабе адыгрываюць спонсары?

— Скажам шчыра, паколькі культурныя патрэбы грамадства ўвесь час растуць, бюджэтных сродкаў на іх забеспячэнне не стае. Таму мы вельмі ўдзячныя ўсім прадпрыемствам, установам і прыватным асобам, якія ўкладаюць грошы ў культуру. Але, разумею, хацелася б, каб гэты грошай было больш; каб на ніве сацыяльнага партнёрства павялічвалася актыўнасць і дзяржаўных прадпрыемстваў, і прыватнага бізнесу. На Салігоршчыне праца са спонсарамі якраз-такі — на досыць высокім узроўні.

— Вам не падаецца, што Салігорск мог бы мець не толькі Палац культуры з мастацкай самадзейнасцю, але і муніцыпальны прафесійны тэатр?

— Гэта добрая ідэя, але яна павінна саспець. Штучна прышчэпленне не прыжывецца. Каб сёння ў Салігорску быў калектыў, няхай нават самадзейны, які аказаўся б здатны стаць трупай муніцыпальнага тэатра, дык, паверце, і грошы знайшліся б. А яшчэ адна прычына таго, што такога тэатра ў горадзе няма, — гэта набліжанасць да Мінска: дзве гадзіны — і ты ў сталіцы. А тут — і тэатры, і канцэртныя залы. І яшчэ, мяркую, салігорцы прызвычаліся да таго, што білет на відовішча нічога не каштаваў або быў вельмі танны. Такая стратэгія "Беларуськалія". Мо тут склаўся пэўны стэрэатып... Пакуль ён не разбурыцца, тэатр, лічу, не пабудуеш.

Трапезная царквы Пакрову Прасвятой Багародзіцы ў Чыжэвічах. У рэканструкцыю будынка ўкладзены сродкі "Беларуськалія".

ў падобным аб'екце наспела даўно. Дзеючая адкрытая пляцоўка ў прыазёрным раёне для свайго часу выглядала вельмі прыстойна. Зрэшты, яна і сёння на ўсіх святах застаецца для жыхароў месцам прыцягнення, хоць састарэла і фізічна, і маральна, як, дарэчы, і іншыя спартыўна-забаўляльныя аб'екты ў згаданай зоне. Нядаўна з прычыны неабспекі даялося дэманціраваць аглядавае кола, вядомае ў народзе як "чортавае". Запланаваная рэканструкцыя набярэжнай мае на мэдэ ўпрыгожыць горад і стварыць паўнаватарсны аздараўляльна-культурны асяродак. А яго цэнтрам стане амфітэатр.

Больш падрабязную інфармацыю пра гэта атрымаў у старшыні Салігорскага раённага савета дэпутатаў Лідзіі Клішэвіч, а таксама ў галоўнага архітэктара раёна Наталлі Кіцун. Паводле іх слоў, напачатку рэканструкцыя закране зону, прылеглую да шахцёрскага прафілакторыя "Бярозка". З'явіцца аквапарк, поле для міні-футбола... Тут будуць задзейнічаны грошы "Беларуськалія". Потым дойдзе рукі і да амфітэатра. Мясцовых сродкаў можа не хапіць, а значыць, трэба прыцягнуць іх звонку.

Праектаванне амфітэатра будзе залежыць ад інвестыцыйнай сітуацыі. Пакуль што гэта — толькі ідэя. На маё пытанне галоўнаму архітэктару раёна, як сёння ёй хаця б у агульных рысах бачыцца будучы амфітэатр, Наталля Віктараўна адказала, што аб'ект будзе яшчэ лепшы па сваіх параметрах і тэхнічным нацыні, чым некаторыя з шырока разрэкламаваных. "Чаму?" — "Таму, што мы больш любім свой горад", — усміхаецца Наталля Кіцун. Так што будзе ў Салігорска амфітэатр.

Цалкам верагодна, што ён стане архітэктурнай візітоўкай горада. А пакуль яго сімвал — офісны гмах "Беларуськалія". Ён стаіць на галоўнай плошчы якраз насупраць будынка райвыканкама. У гэтым таксама ёсць пэўная сімволіка: "Беларуськалій" і мясцовая адміністрацыя — сацыяльныя партнёры.

На раён, да Прасвятой Багародзіцы...

Пасля размовы з намеснікам генеральнага дырэктара я меў магчымасць сустрэцца і з супрацоўнікамі аддзела інфармацыйна-

Гомельшчына: ідэя на два гарады

Міфалогія буслоў

Гэтымі днямі ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі працуе выстаўка "Буслы" — сумесны праект веткаўскіх і гомельскіх музейшчыкаў. Аўтар ідэі — дырэктар Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава Галіна Нячаева.

— Сённяшняя выстаўка, — распавядае яна "К", — лагічны працяг праекта "Душа мая, птах". Ёсць за дваццаць гадоў збіралі мы ўсё, што звязана з вобразам птушкі. Гэта — замовы, кніжныя арнаменты, вышыўкі, разьба на ліштках і аканіцах... Чаму паўліны на веткаўскіх ручніках паўтараюць выявы гэтых жа птушак з антычных часін? Чаму і праз тысячагоддзі душа атаясамліваецца з летуценным птахам?

Адказы на гэтыя пытанні і спрабуюць даць "Буслы". Цэнтр экспазіцыі — вясковая буслянка. Вакол гуртуецца ўсё тое, што датычыцца міфалогіі бусла: павязь са старадаўнімі арнаментамі, з культурам агню і сонца, з абрадаваасцю Гомельшчыны. Дарэчы, калядоўшчыкі тут вадзілі на Шчодрую Куццю не толькі казу, але і бусла...

Дадзены праект — адзін са шматлікіх у шматгадовай планавай дзейнасці Веткаўскага музея народнай творчасці. І кожны (экспазіцыйны, выдавецкі ці навукова-экспедыцыйны) станавіў-

ся знакавым і прымнажаў славу ўстановай. Безумоўна, музей гуртуецца вакол асобы. Такой асобай быў Фёдар Шкляраў — неўтаймоўны збіральнік і даследчык веткаўскай стараверскай даўніны. Такой асобай застаецца і Галіна Нячаева, не толькі этнограф ад Бога, але і цудоўная пэтка, цікавы мастак-графік. Яна — сённяшняя душа музея, гэтак смелы птах, што не баіцца паднябесных вышынь, нястомна і паспяхова праўляе свой яркі, як вясновыя вясёлка, талент у самых розных відах творчасці. Цяпер рыхтуе два чарговыя пазыцыйныя зборнікі з уласнааручнымі ілюстрацыямі. Гэтае адхланне — як абавязковая ўмова для існавання чалавека, які не толькі навукова-творчай дзейнасцю займаецца, але і гаспадарчыя пытанні штодня вырашае. Словам, вершы і маляванне — для таго, каб душа, як птах, лятаць не развучылася...

За плённую творчую дзейнасць Галіна Нячаева ўзнагароджана медалём Францыска Скарыны. Чарговы праект музея ў намінацыі "Навуковая дзейнасць" будзе прымаць удзел у конкурснай праграме Першага Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі", што 12 — 14 кастрычніка пройдзе ў Гродне.

Яўген РАГІН
На здымку: Галіна Нячаева
вядзе экскурсію па выстаўцы "Буслы".

Бярэзіншчына: "магніт" аўтарскіх праектаў

І "Горад жанчын"

Мне хацелася б распавесці пра загадчыка аддзела маркетынгу Бярэзінскай цэнтральнай раённай бібліятэкі Тамару Круталевіч і яе дзейнасць.

Яна ініцыявала ў ЦРБ рэалізацыю асабістага праекта "Свята знаёмай зоркі". Усё зрабіла для таго, каб паказаць каштоўнасць чалавека на зямлі, яго ўнутраны свет, нязломнасць духу. І ў цэнтры кожнага мерапрыемства, падрыхтаванага на высокім мастацкім узроўні, — асоба з адметным лёсам: гэта людзі, добра вядомыя на Бярэзіншчыне, тыя, хто часам пакутуе ад адзіноты. І ўсіх іх Тамара Круталевіч аб'яднала ў адзіную сям'ю — творчую і дружную...

Неаб'якаваасць ды ініцыятыўнасць з'яўляюцца арганічнай сутнасцю жыцця гэтай жанчыны. І ейны талент, нібы магніт, прыцягвае да сябе людзей. Да таго ж, Круталевіч — не толькі арганізатар і вядучая бібліятэчных мерапрыемстваў: яна яшчэ і старшыня раённага савета жанчын. І ў гэтай іпастасі таксама заўжды акцэнтуюе ўвагу на самых каштоўных чалавечых якасцях: дабро, спагадлівасць, міласэрнасць. Вобразна кажучы, шчодро засявае ўласны палетак жыцця зернем творчых спраў на агульную карысць.

І "ўраджай" — заўсёды важкі: Тамара Круталевіч на сёння рэалізуе ажно востем аўтарскіх праектаў! Сярод іх — "Сонца майго дня — людзі", "Горад жанчын", "Дзеці адной вуліцы", "Горад помніц нас маладымі"... І ў такім працоўным рытме жанчына жыве ўжо трыццаць гадоў.

А прывёз яе ў наш край ураджэнец вёскі Каранец, малады інжынер Анатоль Круталевіч. На радзіме Тамары, у вёсцы Янкі Докшыцкага раёна, засталася толькі бабуля. Гэта яна падтрымлівала дзячынку, калі тая асвойвала ў музычнай школе баян і пачынала пісаць вершы... У Бярэзінскай райбібліятэцы Тамара Круталевіч прынялі на пасаду метадыста. Вопыт калег натхніў яе на творчы поспех...

Сёння Тамару цудоўна ведаюць у самых розных аўдыторыях: у клубах, школах, на фермах і ў аддаленых вёсках. Паўсюль яе цэняць і паважаюць. Дзейнасць творцы неаднаразова была адзначана дыпламамі абласных конкурсаў, падзякамі старшыні Мінскага аблвыканкама, а ў 2009-м Беларускі саюз жанчын прызваў Тамару Мікалаеўну "Жанчынай года".

Ніна БУРКО
Беразіно
На здымку: загадчык аддзела маркетынгу Бярэзінскай цэнтральнай бібліятэкі Тамара Круталевіч.

Гэты твор, несумненна, звязаны з жыццём самога Ж.-А. Бернардэна дэ Сэн-П'ера, а дакладней — з яго каханай. Прататыпам галоўнай гераіні, Вірджыніі, стала першая жонка Караля Станіслава — Марыя Люба-мірская, жанчына, якой захапляліся і на якую глядзелі з заўздрасцю. Гэта пра яе Бернардэн дэ Сэн-П'ер пісаў: "...Ейная прыгажосць зусім не выключная, але шарм і розум вартыя пакланення". Ён захапляўся яе ўсебаковай адукаванасцю і інтарэсамі, адзначаючы пры гэтым і такую ірыгінальную падрабязнасць: усё прачытанае яна канспектвала ў асобнай кнізе, куды запісвала "найлепшыя дзеі і думкі". Ён назваў яе жанчынай, якая спалучала ў сабе сэрца рымлянкі з прывабнасцю французжанкі. Іншыя лічылі інакш: яны бачылі ў ёй заклятага палітычнага ворага, характарызуючы яе як жанчыну "невялікую, размаляваную да немагчымасці, злую, як тыгр". Дык хто ж такая была Марыя Любамірская?

які ўвесь час панукаў сына суправаджаць жонку, шляхі Марыі і Караля працягвалі разыходзіцца. У жніўні яны ненадоўга з'явіліся ў Нясвіжы і былі сустрэты вельмі пампезна. Адтуль гетман правёў маладажонаў у падоранае ім Мірскае графства, аднак Караль і Марыя ўпарта працягвалі пазбягаць адно аднаго. Акрамя таго, яны паехалі ў розных экіпажах на сойм у Варшаву, дзе разлад паміж маладымі стаў здабыткам грамадскаці. 7 лістапада 1754-га Караль з'ехаў з бацькам у Нясвіж, а Марыя засталася з маці ў сталіцы. Гэта было іх канчатковае расстанне. У жніўні 1756 г. Караль Станіслаў Радзівіл распачаў працэс аб прызнанні шлюбу несапраўдным, матывуючы гэта прымусам з боку бацькі. Справа завяршылася восенню 1760-га.

Маладая і разведзеная, Марыя разам са сваёй маці стала адной з палітычных дарадчыц Браніцкага. Яна зблізілася з французскім паслом у Польшчы

рыі пасля 1767-га не засталася і следу ад зацікаўленаці чалавекам, якому наканавана было стаць знакамітым пісьменнікам.

Марыя Радзівіл у гэты час была ўжо некалькі гадоў звязана з Францішкам Сулкоўскім. Верагодна, што яна разглядала магчымасць назаўжды пасяліцца з ім у Францыі. Тым больш, Францішак быў чалавекам разведзеным, а значыць — "свабодным", які зрабіў кар'еру ў расійскай і аўстрыйскай арміях. Аднак палітычныя інтарэсы па-ранейшаму перакрывалі яе ўласнае сямейнае шчасце. Першыя весткі аб Барскай канфедэрацыі Марыя ўспрыняла як нешта выпадковае. Але потым зразумела, што "будзе вялікая бяда", і стала заўзятая "канфедэраткай", як бы ні было складана вызначыць яе палітычную арыентацыю. Па-першае, Марыя была "вострая на язык" і мела вельмі бурны тэмперамент, па-другое, яна апынулася ў эпіцэнтры сутыкнення вельмі непапулярнай барскай дыпламатыі з не менш непапулярнай у польскім пытанні палітыкай Францыі. Пастаянная палітычная барацьба значна адбілася на яе здароўі. У свае няпоўныя 40 гадоў яна часта пакутвала ад мігрэняў і істэрык.

Вяселле з Францішкам Сулкоўскім павінна было адбыцца ў 1771-м пасля Вялікадня. У красавіку 1771 г. Сулкоўскі ўсё яшчэ знаходзіўся побач з Марыяй Радзівіл, але ўжо пагаворвалі, што вяселле не будзе да таго часу, пакуль жывы Браніцкі. У гэтым жа месяцы Францішак з'ехаў у Вялікапольшчу, а Марыя — у Златарыю. Гэта стала канцом рамана былой жонкі Пана Каханку, тым больш, Марыя выдатна разумела, што Сулкоўскага, у якога было шмат пазык, прыцягвала толькі яе багацце.

Пасля смерці дзядзькі — гетмана Яна Клеменса Браніцкага — у кастрычніку 1771 г. Марыя Радзівіл занялася спадчынай, вырашаючы шматлікія маёмасныя і сямейныя пытанні. Цяпер самымі блізкімі людзьмі для яе стала сям'я Пятра Патоцкага, жанатага на ейнай пляменніцы (з боку Браніцкіх). Яна ўзяла на выхаванне сыноў Пятра і

Праекты для Музея, але — без шоу

Канферэнцыя: якой стане зала нумар 76

Вонкавае аблічча будучага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ўражае веліччай архітэктурай нават у макетах. Не менш канцэптuallyнымі маюць зрабіцца і экспазіцыйныя залы ўстановы, якая ў перспектыве стане функцыянальным сацыякультурным комплексам.

Відавочна, стварэнне экспазіцый, насычаных апошнімі ноу-хау тэхнічнай і музейназнаўчай думкай, патрабуе не толькі значных выдаткаў, але і комплекснага падыходу, што прадугледжвае абмеркаванне канцэпцый будучых залаў з удзелам айчынных і замежных спецыялістаў. Па словах дырэктара музея Сяргея Азарона, сёння ўстановай вядзецца плённае супрацоўніцтва з замежнымі партнёрамі. У прыватнасці, супрацоўкай інжынерна-дизайнерскіх праектаў музея займаецца прыватная польская фірма, што выйграла міжнародны тэндэр. Але, як падкрэсліў Сяргей Азаронак, у стварэнні якасных экспазіцый не менш важную ролю адыгрывае і кансультацыйнае супрацоўніцтва з калегамі з Расіі, Славакіі, Украіны, Германіі. Так, з удзелам нямецкіх музейных спецыялістаў праводзіцца заняткі па навуковым праектаванні экспазіцый.

Працягам гэтага дзялення стала навукова-практычная канферэнцыя "Праблемы экспазіцыйнага праектавання ў новай экспазіцыі", што днямі адбылася ў Беларускаму дзяржаўнаму музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. У аснову прадстаўнічага форуму лягло абмеркаванне праекта стварэння экспазіцыі ўсяго адной залы пад нумарам 76, што мае папярэдняю назву "Абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі. Смаленская бітва. Змаганне пад Масквой. 1941 — 1942 гг."

Калі сёння музей налічвае 24 экспазіцыйныя залы, то ў новым будынку іх будзе ўсяго 10. Аднак якіх! Да прыкладу, плошча адной з іх будзе мець 1000 квадратных метраў.

Але вернемся за залы № 76. Як адзначыла Галіна Бабусенка, сярод іншага, у новай экспазіцыі будуць адлюстраваны першыя гадзіны нападзення фашысцкай Германіі на СССР. Да прыкладу, пры расставедзе пра абарону Брэсцкай крэпасці будзе прадстаўлена гімнасцёрка лейтэнанта Наганова, знойдзена на тэрыторыі Брэсцкай крэпасці, а таксама пісталет героя, які загінуў у першыя дні вайны. Не абыдзецца экспазіцыі і без знакавых плакатаў часоў Вялікай Айчыннай вайны — "Родина-Мать зовёт!", жывапісных палотнаў, што перадаюць маштаб трагедыі і мужнасці народа.

Асобная частка экспазіцыі будзе прысвечана абароне Мінска. Дапамогай у візуалізацыі адзначанага фрагмента нашай гісторыі стане дыярама. Акрамя таго, упершыню ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай будзе грунтоўна прадстаўлена Пінская ваенная флэтылія, яе гераічны ўдзел у абароне нашай краіны.

Калі ж казаць пра ноу-хау гэтай выставачнай залы, то нельга не адзначыць адмысловы "туманны" экран FogScreen. У выніку выкарыстання музеяем даволі нятаннага "цуду тэхнікі" можна будзе не толькі ўбачыць трохмерную выяву той або іншай падзеі, але і ўвайсці ў яе прастору, адчуць "на сваёй скуры" драматычную атмасферу, дакрануцца да гісторыі. Варта толькі сказаць, што такімі экранамі могуць пахваліцца адзінаццаць музеяў з усяго свету.

Не забыліся распрацоўшчыкі новай экспазіцыі і на падрабязнае пакаленне. Як адзначыла Галіна Бабусенка, практычна ў кожнай зале музея будзе створана педагагічная станцыя — новая адметнасць установы. Тое зусім не выпадкова: 80 працэнтаў наведвальнікаў складаюць менавіта школьнікі.

З іншага ў новай экспазіцыі можна вылучыць шматфарматную відэапраекцыю, што будзе размешчана ў цэнтры залы і візуальна прадманструе налёт нямецка-фашысцкай авіяцыі на тэрыторыю Беларусі ў першыя гадзіны вайны. Акрамя таго, прадугледжана і некалькі сэнсарных інфакіёскаў, дзе будзе змешчана інфармацыя, у тым ліку алічбаваныя музейныя прадметы, што не ўвайшлі ў асноўную экспазіцыю... Відавочна, музей у новых залах будзе імкнуцца да максімуму інфармацыйнасці. Аднак ці змога наведвальнік адразу ўспрыняць столькі цікавай інфармацыі?

На думку Тамары Казаковай, намесніцы дырэктара Дзяржаўнага Цэнтральнага музея гісторыі Беларусі, сёння пры стварэнні сучасных музейных экспазіцый вельмі важным з'яўляецца адбор экспанатаў, выбар найбольш яркіх і запамінальных. Разам з тым, па яе словах, беларускі Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны мусяць улічыць пры стварэнні экспазіцыі і вельмі папулярныя сёння музейны прыём па выкарыстанні нарматыўнай, або, прасцей кажучы, апаўдальнай гісторыі. Для гэтага неабходна ствараць і дэманстраваць гасцям музея відэа з успамінамі вэтэранаў вайны — гэта дазволіць не толькі прадставіць баталію, але і прасачыць за лёсам чалавека на вайне, што, у сваю чаргу, дапаможа зразумець кожнаму ўсе яе жахі. На думку госьця канферэнцыі, трэба ўлічваць, што найноўшыя тэхналогіі праз час могуць істотна састарэць.

Акрамя таго, на думку літаральна ўсіх удзельнікаў канферэнцыі, нельга ператвараць музей у шоу, але і заставацца сёння на ўзроўні колішніх краязнаўчых музеяў таксама нельга. Гэта тычыцца не толькі музейназнаўчага, але і навуковага аспекту. Па словах доктара гістарычных навук, вядучага навуковага супрацоўніка Інстытута гісторыі НАН Беларусі Уладзіміра Кузьменкі, вельмі важна, што супрацоўнікі Музея гісторыі Вялікай Айчыннай пры стварэнні экспазіцый імкнуцца максімальна выкарыстоўваць новыя даныя даследаванняў айчынных і замежных гісторыкаў, архіўных крыніц.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Што аб'ядноўвае знакамітага ў нас Станіслава Радзівіла, вядомага па мянушцы Пана Каханку, і не менш славутага ў Францыі пісьменніка Жака-Анры Бернардэна дэ Сэн-П'ера? Вядома ж, жанчына! Вобраз гэтай паненкі адлюстраваны ў найбольш вядомым творы Жака-Анры "Поль і Вірджынія", у аснове якога — гісторыя кахання двух юных сэрцаў.

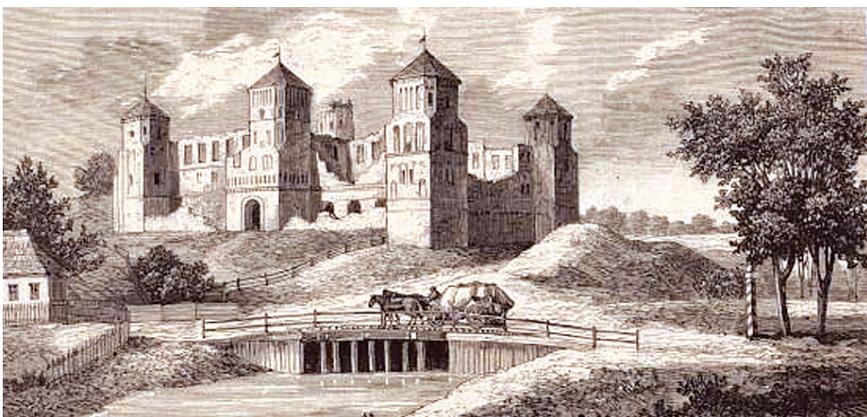

"Да свавольстваў заўсёды любя...": "канфедэратка" з сэрцам... рымлянкі

Пане Каханку і мечнікава княгіня

Марыя Караліна нарадзілася 5 жніўня 1730 г. у сям'і Яна Казіміра Любамірскага і Уршулі Браніцкай. Яна была іх адзіным дзіцем. Пасля заўчаснай смерці бацькі ў 1737-м выхоўвалася ў родавым Плогаве ды Беластоку ў свайго дзядзькі — гетмана Яна Клеменса Браніцкага, была яго любімайцай. Захаваліся лісты Марыі — з прыпіскамі на лістах маці — да гетмана, напісаных яшчэ дзіцячым нязграбным почыркам у 1739 г. з Вроцлава, дзе яна вучылася ў адным з манастыроў. Рашучая дзяўчынка паведамляе дзядзьку: "...Вучыся лепш, але да свавольстваў заўсёды любя". І загэўнівала: "Па-нямецку ўжо размаўляю добра". У 20 гадоў яна была даволі сталай дзяўчынай не толькі для замужжа, але і для павячэння ў палітычныя сакрэты, тым больш, што прэтэндэнтам "на яе руку і сэрца" быў французскі Пасол у Польшчы — маркіз Дэ Ісар. У 1753 годзе пасля ад'езду з Рэчы Паспалітай французскага канкурэнта два вялікія гетманы — польскі, Ян Клеменс Браніцкі, і літоўскі, Міхал Казімір Радзівіл "Рыбанька", — падрыхтавалі шлюб Марыі з Каралем Станіславам Радзівілам, які насіў тады тытул мечніка літоўскага. Вырашальныя перамовы паміж гетманамі прайшлі ў ліпені 1753-га ў Беластоку. Змовіны адбыліся 26 верасня ў Плогаве, а 23 кастрычніка таго ж года біскуп пшамыскі Вацлаў Еранім Серакоўскі благаславіў шлюб Марыі з Пане Каханку.

...Аднак чаканні старэйшага пакалення не супалі з жаданнямі маладых. 19-гадовы Караль катэгарычна не хацеў жаніцца і ў дзень вяселля "быў у прыкметным падлітку", а Марыя праз два тыдні кінула мужа. Нягледзячы на намаганні гетмана Радзівіла,

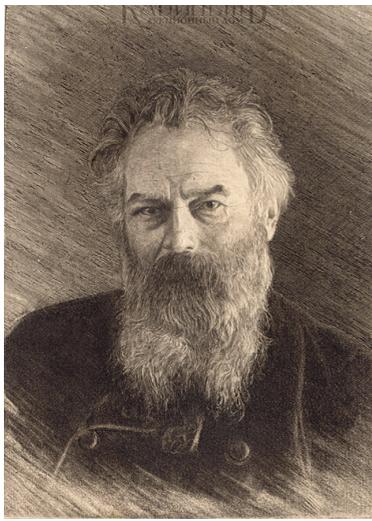
шчы — графам Дэ Бралы — і з агентам асабістай тайнай дыпламатыі Людовіка XV — Франсуа-Мары Дзюранам. Паступова Марыя цалкам уцягнулася ў палітыку. Можна сказаць, што яна, жывучы ў сталіцы, выконвала функцыю сувязнога паміж французскім і імператарскім пасольствамі. Марыя нават імкнулася праз французскі двор атрымаць ад Папы Рымскага запэўненне ў тым, што ён не прызнае выбары Станіслава Аўгуста Панятоўскага, а таксама заклікала да стварэння мясцовых канфедэрацый. Таму невыпадкава, што ў ейным жыцці ярка ў гэты момант, з'явіўся Жак-Анры Бернардэн дэ Сэн-П'ер — малады афіцэр інжынерных войск. Раман з ім быў нядоўгім. Ужо ў верасні 1764 г. Бернардэн з'ехаў у Вену, атрымаўшы ад Марыі грошы на дарогу. Магчыма, што Марыя Радзівіл хацела зрабіць з яго палітычнага агента, для чаго "кавалер" зусім не падыходзіў. І калі Бернардэн працягваў шукаць сустрэч з ёю яшчэ ў 1769 — 1770 гадах, то ў лістах Ма-

прысвяціла шмат часу іх адукацыі. Так некалі неверагодна палітызаваная і свецкая дама паступова сышла ў цень...

Марыя пайшла з жыцця 10 студзеня 1795-га ў Тарнова і была пахавана там жа. Надмагільную пліту ў выглядзе абеліска ўстанавіў яе выхаванец Ян Патоцкі. Так скончылася зямное жыццё першай жонкі князя Караля Станіслава Радзівіла Пана Каханку — Марыі Любамірскай, княгіні мечнікавай, дамы-канфедэраткі, жанчыны, якая абавязак перад Радзімай паставіла вышэй за свае ўласныя інтарэсы.

Вольга НАВІЦКАЯ, загадчык сектара па навуковай рабоце музея "Замкавы комплекс "Мір" На здымках: палац Браніцкіх у Беластоку, дзе прайшло дзяцінства Марыі Любамірскай; помнік Жаку-Анры Бернардэну дэ Сэн-П'еру і героям яго твора; старадаўняя літаграфія з выявай Мірскага замка.

У студэнцтве мне выпаў гонар працаваць у Рускім музеі ў фондзе І.І. Шышкіна. Заданне было адно: акуратна разабраць шматлікія шышкінскія папкі з малюнкамі пяром, алоўкам і акварэллю ды прыдумаць да тых твораў назвы. Гэта былі малюнкi натурныя, дэталізаваныя, альбо хуткія, нібы створаныя на бягу, а таксама параўнальна рэдкія кампазіцыйныя, гэта значыць — эцюды матэрыял для будучых карцін. Працуючы з тымі папкамі, я быццам на свае вочы бачыў, як уважліва і пранікліва, з любоўю і цярылівасцю мастак вывучаў натуру ва ўсіх яе праявах: ад магутных дрэў, пранятых сонечным святлом, да тонкіх ажурных лістоў папараці; ад ганарлівых аблокаў у высокім небе да сціпрых лясных траў, імхоў, буралому і палюных кветак; ад пльгткіх трэшчынаў на кары старых дубоў да моцнай матэрыяльнасці вулляў ці хвоі на ўзгорку... Не памятаю дакладна, якую колькасць назваў я тады прыдумаў (а гэта не так проста, бо яны не павінны былі паўтарацца) і колькі апрацаваў адпаведных картак, але што больш двухсот — гэта факт. Не кажу ўжо пра тое, колькі я там наслухаўся ад дасведчаных музязнаўцаў розных цікавых быляў і небыліц аб прыватным жыцці мастака...

І.Шышкін.

Яшчэ быў выпадак. Аднойчы імператар прызначыў Шышкіна настаўнікам жывапісу да сваіх спадчыннікаў. Такая доля вельмі прыгнятала мастака. І вось аднойчы ён сядзеў з сябрамі ў карчме "У Дадона", добра выпіў і гучна паскардзіўся: "Якія ўсё ж тупіцы гэтыя цэсарэвічы-наследнікі! Нічога не разумеюць у рысаванні!" І тут жа да яго падскочыў нейкі плюгавы чалавек у гароховым паліто, прад'явіў сведчанне чыноўніка Дэпартаменту вышуковага аддзялення і адразу патрабаваў ісці за ім. Шышкін, ужо добра падвыпіўшы, вельмі здзівіўся, выпіў яшчэ чарку, закусіў салёным агурком, потым падняўся і гучна сказаў: "Ты што, шэльма, мяне запужаць уздумаў? Дык паехаў ісці за Зіміні! Я і там таксама ўсё скажу, у вочы! Паехаў!" І памахаў перад тварам пільнага шпіка прыватным пропускам за подпісам і пячаткай самога цара. Той стухаваўся і ў адзін момант знік...

пабачыла ў яго пейзаж Шышкіна. Яе спрактыкаванае вока імгненна вызначыла: гэта Палессе, таямнічы дрымучы лес; на дарозе, што гублялася ў бяскрайніх прасторах, узвышаецца крыж з беларускім ручніком, вышытым нацыянальным арнамантам, і г. д.

Аладава тут жа ўгаварыла прафесара дазволіць ёй узяць гэтую работу для ацэнкі маскоўскай гарадской экспертна-закупачнай камісіяй, якая якраз наступным днём павінна была засядаць у доме на Вялікай Палянацы. І што ж камісія ацаніла пейзаж у 18 тысяч рублёў — грошы па тых часах нядрэжныя. Але Аладава была гатова набыць пейзаж для нашага музея. І толькі яна паспела паведаміць пра гэта прафесару, як да яго нечакана прыехала з Ленінграда пляменніца, "вельмі дзелавітая жанчына з бульдожай хваткай". Яна адразу ж прад'явіла дакумент, што з'яўляецца адзіным спадка-

чанкі. Дык вось, яшчэ да перадачы ў Краснадар шышкінскага пейзажа мы ўсё ж вырашылі ўтвараць у тым, ці сапраўды гэтая частка з'яўляецца фрагментам цярышчанскай карціны? І, ведаеце, яшчэ да нашага з'яўлення, карціну з Кіева прывезлі ў Маскву, і эксперты пацвердзілі: так, гэта арыгінальны фрагмент...

Пасля такога расповеду Аладава канчаткова страціла спакой. Але што б там ні было і чаго б гэта ні каштавала, вырашыла здабыць абодва гэтыя творы. З Краснадарам усё вырашылася проста: Алена Васільеўна перадала краснадарскаму музею з айчынных фондаў невялічкі пейзаж Шышкіна "Сонца ў лесе" ўзамен таго самага фрагмента. Расійскія калегі з задавальненнем пайшлі на такі абмен. А вось што рабіць з Кіевам — тут узнікала вялікае пытанне. Аладава адправіла туды на "казле" (такія машыны-усоходы) групу сваіх музейных супрацоўнікаў.

"Ану, дайце шкіпінару!"

"Гандаль" за Шышкіна: чарнавік да "палесскага" дэтэктыву

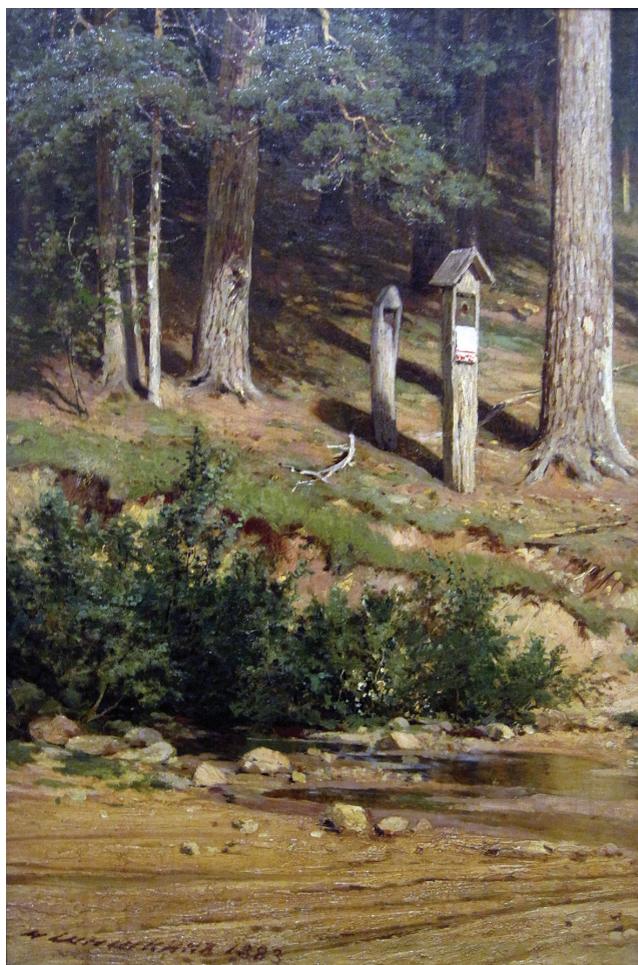
Там жа, да прыкладу, я пачуў сапраўдную гісторыю стварэння "галоўнай" карціны Шышкіна — "Раніца ў хваёвым лесе", якую ён намалюваў паводле задумкі свайго самага блізкага сябра — Канстанціна Савіцкага, каго тады нмалювалі ліцвінам з Беластока. На самой справе, ён нарадзіўся ў Таганрогу, але, відаць, ягоныя продкі былі з нашых земляў. Менавіта Канстанцін Апалінаравіч задумаў "карціну з мядзведзямі ў лесе", але сваю задумку аддаў Шышкіну і па просьбе творцы гарманічна ўлісаў гэтых мядзведзяў у палатно апошняга. Спачатку карціна выстаўлялася за двума подпісамі і так была абзначана ў маскоўскім каталогу. Потым яе ўладальнік Павел Трацякоў выдаліў імя Савіцкага французскім шкіпінарам: "Я купляў карціну ў Шышкіна за чатыры тысячы рублёў! Чаму яшчэ Савіцкі? Ану, дайце шкіпінару!" Аказваецца, Савіцкага, аўтара вядомых карцін "На вайну" і "Сустрэча іконы", які атрымаў чамусьці толькі чацвёртую частку ад агульнай сумы, Трацякоў, мякка кажучы, недалюбляў. Але гэта зусім іншая гісторыя...

Фёдара Васільева), калі яму ўжо было за сорок. За год да гэтага пайшоў з жыцця яго двухгадовы сын Валодзя, а яшчэ праз два — другі сын, Косця, таксама ва ўзросце двух гадоў. У той жа час у Ялабузе памёр і бацька мастака — Іван Васільевіч. Больш за тое: і другая жонка, таленавітая мастачка-пейзажыстка Вольга Антонаўна Лагода-Шышкіна, ад запалення брушны пайшла з жыцця рана — у 30-гадовым узросце, пакінуўшы на апеку няўцешнага ўдаўца дачку Ксенію. На шчасце, выжыла і старэйшая дачка мастака ад першага шлюбу — Лідзія...

Усе гэтыя нервовыя ўзрушэнні і прывялі да таго, што Шышкін, чалавек не вельмі стойкі псіхалагічна, хаця з выгляду моцны, як дуб, захапіўся алкаголем. Па ўспамінах сучаснікаў, калі ён п'янеў, дык рабіўся рэзкім, нязносным. У час такіх папоек справа часта даходзіла да сварак і скандалаў. За шклянкай гарэлка, пакуль яшчэ быў "у кандыцыі", у асяроддзі сяброў-сабутэльнікаў, у асноўным — няўдалых мастакоў, якія спіліся і не знайшлі сабе месца ў жыцці, згадваў сваё мінулае: дзяцінства ў Ялабузе, вучобу ў Маскоўскім вучылішчы жывапісу, сваіх першых настаўнікаў Апалона Макрыцкага, Міхаіла Скоці, Мікалая Рамазанова, а таксама Сакрата Вараб'ёва па пецярбургскай Акадэміі мастацтваў. А яшчэ вельмі любіў распавядаць пра свае эксперыментальныя пошукі ў працы над "пукатым" афартам па прыцыпе цынкаграфіі і ў галіне фатаграфіі, якой ён тады пачаў захапляцца...

А потым, наступным днём, прачынаўся, лаючы сябе за ўчарашняе, і ў глыбокай задуманасці заходзіў у такія лясныя нетры, што з цяжкасцю знаходзіў дарогу назад. Але — усё ж узяў сябе ў рукі, схваў далей ад спакусы штоф. І першай карцінай пасля такіх стрэсаў з'явілася палатно "Крыніца ў хваёвым лесе". Канешне, і пасля бывалі зрывы, калі рука цягнулася да штофа. Аднак перад выстаўкамі акадэмік працаваў суткамі без стомы. Менавіта тады і з'явілася знакамітая карціна "Палессе", пра якую я раскажу ніжэй.

Імператар Аляксандр II неяк пабачыў на выстаўцы "партрэтныя" лясныя пейзажы Шышкіна, і яны яму вельмі спадабаліся. Але, падумаўшы, ён сказаў: "На-

І.Шышкін. Фрагмент (частка левай паловы) карціны "Палессе".

малявана вельмі моцна, толькі што гэта за лес! Вы павінны паехаць у мой лес, у Белавежскую пушчу, — там і памалойце!" Іван Іванавіч спачатку не хацеў ехаць у такую далечыню, але сябры, асабліва К.Савіцкі, той самы "ліцвін з Беластока", угаварылі. У Пушчы яго сустрэлі як вельмі дарагога госця і насіліся з ім як з якім-небудзь губернатарам. Яго пачынаўся перамаўляць сам кіраўнік Белавежскага лесу і нават прысутнічаў у час непасрэднай працы маэстра за мальбертам. Аднойчы, зазірнуўшы ў амаль завершаны пейзаж, з непакоем сказаў: "Паважаны Іван Іванавіч, а ці можна вось гэтае паўза-сохлае дрэва на вашым палатне выдаліць?" — "Як? Навошта? Па-мойму, яно якраз атрыма-лася..." — "Дык вы ж палатно прывезяце ў Пецярбург. Там палюшыце і скажыце: "Ну і кіраўнік Пушчы — давеў лес да такога стану, што дрэвы сохнуць!..."

емцам усёй маёмасці дзядзькі, у тым ліку і дадзенай карціны. Але за такую мізэрную, на яе погляд, суму аддаць гэты твор для беларускага музея ніяк не можа. Прафесар у такіх фінансавых тонкасці не ўнікаў, таму што быў ужо, лічы, на шляху ў свет іншы. І тады Алена Васільеўна, з узаемнай згоды з пляменніцай і дзядзькам, выставіла пейзаж на наступнае пасяджэнне камісіі — для пераацэнкі. Вынік аказаўся ранейшым: 18 тысяч рублёў. Але бяда заключалася яшчэ ў тым, што пейзаж вярнулі ўладальніку без ведама Аладавай, якая ў той момант, як на грэх, адсутнічала.

"Я страшэнна разлавалася, — расказвае Алена Васільеўна, — і памчалася яе шукаць, бо асабліва дбайна ставілася да ўсяго, што было намалювана Шышкіным на нашым Палессі. Але — на жаль! — аказалася, што наследніца паспела аднесці палатно на Пятроўку, ужо — на ацэнку Дзяржаўнай экспертна-закупачнай камісіі. Я хутка на таксі — і туды ж. Не паспела пейзаж ужо ацанілі ў 20 тысяч рублёў. Я кінулася ў музейны аддзел Міністэрства культуры РФСФР з просьбай усё ж дазволіць і гэтую суму заплаціць мне. Начальнік аддзела Галавануў сустрэў мяне такімі словамі (ці то жартам, ці то сур'ёзна): "Ну нарэшце я з вамі змагу звесці рахункі! Вы зпад майго носа ўвялі ў Беларусь столькі каштоўных рэчэй! Цяпер прыйшоў час адплаціць вам тым жа. Даруйце, я ўжо падпісаў загад аб перадачы шышкінскага пейзажа Краснадарскаму музею..." З хвіліну памаўчаў. Маўчала і я. Потым усміхнуўся і прадойжыў: "Але вы не хвалойцеся... Ведаеце, паважанае Алена Васільеўна, з гэтай карцінай звязана цікавая гісторыя. Калі эксперты глядзелі гэтую рэч, хтосьці ўспомніў, што яшчэ да рэвалюцыі, у Кіеве, у калекцыі Івана Цярэшчанкі, знаходзілася вялікае палатно пад той жа назвай — "Палессе": той жа палескі рамнік на пясчанай дарозе, тая ж павозка, крытая буркай, той жа крыж з беларускім ручніком. Але... Кусок той карціны з адлюстраваннем крыжа з ручніком быў адрэзаны і знік! Больш вялікая частка палатна засталася на Украіне, у Музеі рускага мастацтва, куды пасля рэвалюцыі перайшла калекцыя мецэната і ўладальніка буйных цукровых заводаў Цярэш-

"Гандаль" з дырэкцыяй кіеўскага музея доўжыўся тры дні, і, урэшце, бакі прыйшлі да кампрамісу: за карціну "Палессе" кіеўляне атрымалі нашага "Шахцёра" Касаткіна і варыянт знакамітага пейзажа Саўрасава "Іракі прыляцелі". Гэтых работ Аладавай было шкада, але ўкраінцы ні на што іншае не пагаджаліся. Цяпер засталася "сабраць" тую карціну ў адно, шукаемае цэлае. Фрагмент і асноўную частку завезлі ў Маскву да сябра Аладавай — рэстаўратара Аляксандра Корына, брата знакамітага мастака Паўла Корына. Той пагадзіўся. Але нечакана аказалася, што не хапае мізэрнага кавалачка палатна з адлюстраваннем воблачка! Канешне, можна было яго дамаляваць і ніхто б не заўважыў, але Корын палічыў, што пайсці на гэта ён не мае права, бо гэта будзе фальсіфікацыя, і вярнуў карціну назад. "І тады я кінулася ў Ленінград, — працягвала Аладава, — у пошуках той пляменніцы, былой ўладальніцы фрагмента, якая магла ведаць пра той самы "кавалачак": магчыма, ён дзе-небудзь цудам захаваўся. На жаль, тая нічога не ведала..." Так да гэтай пары карціна і засталася без таго "кавалачка". Словам, гісторыя бадай дэтэктыўная, проста гатовы чарнавік сцэнарыя для мастацкага фільма...

На сённяшняй выстаўцы ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі Шышкін паказаны практычна ва ўсе перыяды яго творчага жыцця. Ёсць фрагмент часткі левай паловы карціны "Палессе" 1883 года — часу першага прыезду мастака на Палессе (другі раз ён быў тут у 1892-м) Акрамя таго, з "беларускай" серыі тут можна пабачыць і іншыя творы мастака: "Сухастой. Белавежская пушча", "Зжатае поле. Палескі пейзаж", акварэль "Лес" ды іншыя шэдэўры шышкінскага гэндзля і алоўка...

Змяняюцца часы, людзі, лад жыцця, мастацкія кірункі, стылі, творчыя плыні, але Мастак, калі яно сапраўднае, — застаецца. Іван Шышкін быў сапраўдным мастаком. І пайшоў ён з жыцця 8 сакавіка 1898 г. у сваёй майстэрні, проста ля мальберта, з палітрай у руках. Карціна "Лясное царства" так і засталася незавершанай...

з 3 сакавіка

да 10 сакавіка

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:

■ "Шэдэўры кніжнага мастацтва XVI — пач. XX стст".
■ Партрэт **Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.
■ **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы ў Вільнюсе.
■ "Кветкі раю" (малюнкi на шкле і маляваныя дываны).
Музейны праект "Нашы калекцыі":
■ "Іван Шышкін: жывапіс і графіка".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Кветкі Расіі" Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:

■ "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст.". ■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "З крыніц адвечнай прыгажосці".

■ "Водбліскі ваеннай славы".

■ "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.". **Выстаўкі:**

■ Фотавыстаўка "100 x Францыя" (французская фатаграфія ад вытокаў да нашых дзён).
■ "Спадчына" (работы са шкла Таццяны Малышавай).

(макеты і дыпломныя работы выпускнікоў гімназіі № 75).

■ "Ілюстрацыі да гісторыі Беларускай" (фотавандроўка В.Раковіча).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Выстаўка "Якуб Колас і Нацыянальная акадэмія навук Рэспублікі Беларусь".

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:

■ "Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча" (кнігі).
■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".
■ "Планета творцаў і іх герояў".

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

■ "Калекцыйныя шахматы Р.Пашкова".
■ Арт-праект "Буслы" (сумесна з Веткаўскім музеем народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава).
■ "Гомель старадаўні — горад рамесны".
■ "Вароты ў дзяцінства" (работы І.Сямекі).
■ "Вясенні настрой" (работы мастачкі Таццяны Кулецкай).
■ "4 у 1" (творы сучасных беларускіх скульптараў).
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:
■ Пакой крывых люстэркаў (пакой смеху).
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
■ **Зімовы сад** Свет субтрапічных раслін і жывёл.
■ **Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме** (вул. Кірава, 8).

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ Выстаўка "Афганістан. И снова память говорит...".
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крміналістыкі".

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

Выстаўкі:
■ **3 7** — Рэспубліканская мастацкая выстаўка каліграфіі і шрыфта "Літ-арт".
■ **3 7** — Рэспубліканская мастацкая выстаўка каліграфіі і шрыфта "Маладзёжная-2012".
■ **Да 4** — выстаўка-кірмаш твораў мастакоў дэкаратывнага мастацтва.
■ **Да 4** — выстаўка-кірмаш сучасных традыцыйных рамёстваў "Млын".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Рэспубліканская выстаўка работ лаўрэатаў, стypендыятаў і дыпламантаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі (жывапіс, графіка, скульптура, дызайн).

**КАРЦІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ Г. ВАШЧАНКІ**

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр. Леніна, 43.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:
■ "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Жывапіс і графіка **Андрэя і Кацярыны Ляўковых** (Рагачоў).
■ Жывапіс **І.Фірцака** (Гомель).
■ Жывапіс **Барыса і Аксаны Аракчэвых**.
■ Фотавыстаўка **А.Белавусова** "Таямнічы востраў".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ КВАРТАЛ 2012 ГОДА

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка "Вясёлкавы карагод" (творы з прыроднага матэрыялу).

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мінулае" (аўтарскія работы В.Прыешкіна).
■ "Парад лялек".
■ "Нам засталася спадчына"

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Жыццё і творчасць Янкi Купалы".
■ "Зерне, кінутае ў ніву, ўсходзіць ды красуе...".
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Партызанскі лагер".
■ Ваенна-гістарычная мініяцюра І.Гарбунова.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзяччу СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцёўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея.
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага маэнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ Работы скульптара Э.Астаф'ева (у рамках праекта "Класікі беларускага мастацтва XX ст.").

ТЭАТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР**

ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс.: 334 11 56.

■ **3** — "Баль-маскарад" Дж.Вердзі (опера ў 3-х дзеях).
■ **4** — "Прывітанне каханню" (музычныя вечары ў Вялікім).
■ **6, 7** — Святочны канцэрт.
■ **9** — "Жыць, думаць, адчуваць, кахаць..." (музычныя вечары ў Вялікім).
■ **10** — "Князь Ігар" (опера) А.Барадзіна.

**ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

■ **3** — "Хто пакахае мадам?" (спектакль-гратэск) А.Шурпіна.
■ **4** — "Белы анёл з чорнымі крыламі" (сучасная драма) Д.Балыка.
■ **6** — "Сонечка" (драма) А.Папова.
■ **7** — "Шчаслівы муж" (камедыя) Ф.Аляхновіча.
■ **9** — "Карусель" (камедыя-гратэск) М.Каляды.
■ **10** — "Янка Купала. Кругі раю" (гістарычная драма) С.Навуменка.

**БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ **3** — "Шаўкунок" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.
■ **3** — "Чароўная лампа Аладзіна" (мюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) М.Самойлава.

■ **4** — "Блакiтная камя" (мюзікл у 2-х дзеях) К.Брэйтбурга.
■ **4** — "Айбаліт-2002" (мюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) І.Левіна.
■ **6** — "Штраўс-гала" (дырыжор — Алег Лясун).
■ **9** — "Сільва" (аперэта ў 2-х дзеях) І.Кальмана.
■ **10** — "Блакiтная камя" (мюзікл у 2-х дзеях) К.Брэйтбурга.
■ **10** — "Бураціна.ВУ" (мюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) А.Рыбнікава.

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ **10** — "Загубленая душа, або Пакарэнне грэшніка" (спектакль для дарослых — дыдактычная драма ў 2-х дзеях) У.Граўцова.

